กฎแห่งกรรม

(เรื่องที่ ๗๕)

"ชีวิตครู"

ของ

ท. เลียงพิบูลย์

เพื่อนนักเรียนเก่าพณิชยการ
พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายสุต เหราบัตย์

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม
วันอาทิตย์ที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

กฎแห่งกรรม

(เรื่องที่ ๗๕)

"ชีวิตครู"

ของ

ท. เลียงพิบูลย์

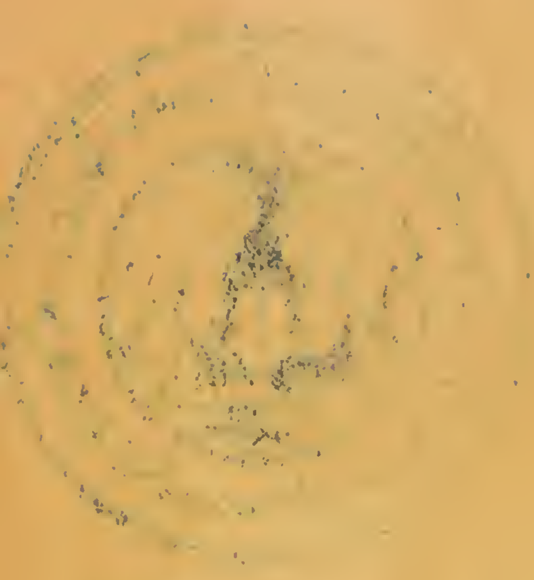
เพื่อนนักเรียนเก่าพณิชยการ

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายสุต เหราบัตร

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันอาทิตย์ที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

อนุโมทนา

ในงานพระราชทานเพลิงศพ อาจารย์ สุต เหราบัตย์ ครั้งนี้ คุณ มนู ยูประพัฒน์ มีความประสงค์จะขอพิมพ์หนังสือในชุด "**กฎแห่งกรรม**" เพื่อช่วยสมทบแจกเป็นอนุสรณ์

ข้าพเจ้าได้อนุญาตให้จัดพิมพ์ตามความประสงค์ที่ได้ช่วยจัดพิมพ์หนังสือชุดนี้ ได้แพร่หลายยิ่งขึ้นและมีผู้สนใจกว้างขวาง

หากหนังสือชุดนี้มีความดีในทางบุญกุศลอยู่บ้าง ข้าพเจ้าขอให้ความดีทั้งหมดจงดลบันดาลให้วิญญาณอาจารย์ สุต เหราบัตย์ ไปสู่สุคติสัมปรายภพตามความปรารถนาของท่านบริจาคและท่านเจ้าภาพทุกประการเทอญ

ท. เลียงพิบูลย์

(ท. เลียงพิบูลย์)

๕๕๒ ถนนเพชรบุรี
พระนคร

สุต. ที่รัก

เพื่อนร่วมรุ่นปี ๒๔๗๒–๒๔๗๓ และเพื่อน ๆ พณิชยการอีกหลายคน เฉพาะอย่างยิ่งพวกเราที่ได้ร่วมทุกข์สุขกันในระหว่างสองปีที่แยกจากพณิชยการวัดแก้วฟ้าล่างไปอยู่วัดสามพระยานั้นได้ร่วมใจกันให้ข้าพเจ้าทำอะไรให้เป็นอนุสรณ์แก่สุตในวันที่จะได้มีโอกาสเห็นร่างเพื่อนวันสุดท้ายสักชิ้นหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงขอร้องและขอเรื่อง "**ชีวิตครู**" ของ **คุณ ท. เลียงพิบูลย์** มาจัดพิมพ์แจกเป็นบรรณาการแก่ท่านผู้มีเกียรติที่กรุณามาในงานนี้ เพื่อให้ตรงตามเลือดรักความเป็นครูของสุต และดูเหมือนในเรื่องนี้ท่านผู้เขียนจะได้กล่าวพรรณาถึงคุณครูของสุต คือ.– คุณหลวงสอบถูกระบิลอย่างน่าชื่นใจและถูกต้องตรงตามความเป็นจริงไว้ด้วย จึงช่วยให้จุดประสงค์ที่เราหวังจะเทอดทูน "**ชีวิตครู**" ทั้งท่านที่ยังมีชีวิตอยู่ และที่ล่วงลับไปแล้ว เด่นชัดขึ้น

ความจริงมีหลาย ๆ คนที่อยากเขียนระบายความรู้สึกที่เกี่ยวกับสุดให้สมใจรักและอาลัยถึงเพื่อน แต่เวลาและโอกาสไม่มี เพราะเราเพิ่งทราบข่าวจะเผาเพื่อนเอาเมื่อได้รับก๊าร์ดแล้ว เราจึงทำกันเท่าที่เวลาจะช่วยให้ทำได้ แต่กระนั้นก็ได้อาศัยพระคุณของท่านผู้เขียนที่ได้กรุณาเป็นธุระทุกอย่างในการติดต่อโรงพิมพ์ตรวจปรู๊ฟทำบล๊อกจัดรูปเล่ม จึงขอขอบพระคุณ **คุณ ท. เลียงพิบูลย์** ไว้ในที่นี้อย่างสูงด้วย

เมื่อเวลามีชีวิตอยู่ สุด อาจไม่เป็นที่รักของทุกคนแม้กระทั่งลูกและเมียศิษย์และเพื่อนร่วมงาน เพราะสุดเคร่งครัดงานในหน้าที่ และในความเป็นครูเกินไป แต่เมื่อสุดตายลงโดยกระทันหัน เจ็บในขณะวางมือจากงานเข้าห้องน้ำไม่รู้สึกตัวและสิ้นใจลงในเวลาไม่ถึงสามวันนั้นความรู้สึกรักและอาลัยในสุดได้บังเกิดตามมาจากทุกคนทันที เหมือนเมื่อปลาตกน้ำ จึงรู้ว่าปลาตัวโต การขาดผัว ขาดพ่อ ขาดเพื่อน ขาดอาจารย์ ขาดผู้อำนวยการวิทยาลัยเท็คนิคพระนคร ขาดข้าราชการของกระทรวงศึกษาธิการที่มีเลือดครูที่แดงเข้มเหมือนเลือด

พณิชยการที่ดี ได้ปรากฏมีเป็นเห็นได้ชัด โดยเขาเหล่านั้นได้ร่วมแรงใจ แรงกาย และแรงทรัพย์ ช่วยกันจัดงานศพให้สุตอย่างดีตั้งแต่ตายจนกระทั่งเผาแล้ว ยังได้ร่วมกันจัดตั้งมูลนิธิให้แก่สุตอีก โดยเพียงแต่ออกข่าวไปเท่านั้น ไม่กี่วันก็ได้ยอดเงินเป็นจำนวนแสน ๆ

ข้าพเจ้าเคยตำหนิสุตเหมือนกับเพื่อน ๆ อีกหลายๆ คนเคยตำหนิ เมื่อสุตใจแข็งเกินไปที่ไม่ช่วยเหลือรับบุตรธิดาของเพื่อนให้เข้าเรียนในวิทยาลัย ฯ และบางครั้งเซ็นสั่งให้ผู้ที่เรียนแล้วแต่สอบไม่ได้เปอร์เซ็นต์ตามเกรดหรือตามระเบียบต้องออกจากวิทยาลัย แต่สุตก็ได้สารภาพกับข้า ฯ ว่า "โดยความเป็นครูแล้ว ไม่อยากทำอย่างนั้น อยากให้ทุกคนได้เข้าเรียน และไม่อยากเซ็นไล่หรือสั่งให้ออกเลย แต่เมื่อเป็นผู้อำนวยการ ฯ ก็จำต้องทำ แม้บางคนขณะปฏิเสธไม่อยากมองหน้าและเซ็นสั่งให้ออกน้ำตาเกือบไหล เพราะรู้ว่าเป็นลูกคนเดียวของเพื่อนรัก และอยู่ในฐานะลำบาก" เมื่อถูกถามว่า ไม่กลัวถูกตำหนิบ้างหรือ ? สุตตอบว่า โดนยิ่งกว่านั้น เพื่อนถึงแก่ด่า และผู้ใหญ่บางคนเกียจ

ขี้หน้า ญาตินั้นไม่เข้าหน้าเอาเลย และสุดก็เปรยต่อให้ข้าพเจ้าฟังว่า

"เพื่อนรัก ธรรมดามนุษย์นั้นย่อมมีปกติตำหนิติเตียนผู้อื่น เราทำก็ตำหนิ เราไม่ทำก็ตำหนิ ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น เราไม่ควรถือลมปากของคนอื่นเป็นประมาณ แต่ควรจะถือเอาความถูกต้องเป็นประมาณ ถ้าเราพิจารณาถี่ถ้วนแล้วเห็นว่า สิ่งที่เราทำนั้นดี เป็นกุศล เป็นประโยชน์ เป็นความสุขทั้งแก่ตนและคนอื่น บัณฑิตสรรเสริญ เราควรทำสิ่งนั้นทันที แม้จะได้รับการตำหนิติเตียน การประณาม การดูหมิ่นเหยียดหยาม การด่าว่าด้วยผรุสวาจาก็ตาม อย่าได้ถือเป็นประมาณ เพราะเขาอาจหลงผิด ไม่รู้ความจริง จึงตำหนิ ประณาม ดูหมิ่น ด่าว่าเรา ไม่จำเป็นที่เราจะถือเอาสิ่งเหล่านั้น หรือ คนเหล่านั้นให้ เป็นผู้นำทางให้เราทำ หรือ งดเว้นไม่กระทำสิ่งนั้น ๆ งานที่เราทำอยู่ทุกวันนี้ก็หนักและทุกข์ยิ่งอยู่แล้ว อ๊วไม่ถือเอาคำตำหนิหรือด่าของเพื่อน ๆ มาเป็นทุกข์ดอก อ๊วอโหสิให้ทุก ๆ คน"

ขอเพื่อน ๆ ที่รักทุกคน และท่านที่มีประสพการณ์

เรื่องฝากลูกหลานเข้าเรียนไม่ได้หรือต้องถูกออกจากวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ฯ ตลอดจนกระทั่งเจ้าตัวเองเมื่อรู้หลักการทำงานของสุตฉะนี้แล้ว ขอได้โปรดอโหสิให้แก่วิญญาณ อันเปี่ยมไปด้วย เลือดครู ของสุตด้วย เถิด เพราะเจ้าตัวเองแม้เมื่อมีชีวิตอยู่ก็ได้ออกปากอโหสิให้แก่ทุกท่านทั้งที่เคยเป็นลูกศิษย์ที่เคยตำหนิหรือด่าว่าสุตมาอย่างรุนแรงแล้วฉนี้

ความมีเลือดครูเต็มเปี่ยมโดยไม่เห็นแก่ตำแหน่งหรือ รายได้ ของสุต เห็น ได้ชัด เมื่อ เพื่อน ที่เป็นผู้ จัด การธนาคาร ใหญ่ในขณะ นั้นคน หนึ่งอ้อนวอนให้สุตไปเป็นสมุห์ บัญชีใหญ่ของ ธนาคารพร้อม ด้วยรายได้ที่ มาก กว่าเงินเดือนอีกเกือบเท่าตัว และได้ขอร้องให้ข้าพเจ้าไปช่วยอ้อนวอน สุตก็ตอบขอบใจและขอตัว แถมยังขอร้อง และ ดึง เอาตัว ข้าพ เจ้า เข้าไป ช่วย สอน ใน วิทยาลัยเทคนิคเสียอีก แม้เป็นผู้อำนวยการ ฯ แต่สุตยังพอใจและรักใคร่ในการอบรมสั่งสอนอยู่เสมอ ถ้ายิ่งได้ทราบว่าครูอาจารย์ท่านใดพอใจสอนวิชาที่ท่านถนัดพร้อมกับสอดแทรกศีลธรรมจรรยาหรือหลักธรรมะที่เกี่ยวกับประ

สพการณ์ของชีวิตให้แก่นักเรียนด้วยแล้ว ดูรู้สึกว่าสุตจะเป็นสุขใจ เพราะได้ปรารภให้ข้าพเจ้าฟังเสมอ ๆ ว่า "วิชาเทคนิคใด ๆ ก็ไม่เสมอด้วยธรรม" เพราะ ธรรมเป็นเทคนิคในการดำเนินชีวิต เด็กนักเรียนเดี๋ยวนี้ไม่ค่อยรู้คำว่า **ทุกข์** ตามหลักอริยสัจสี่กัน แม้เข้ามาเรียนในคั่นวิทยาลัยแล้ว เมื่อไม่รู้คำว่าทุกข์ตามหลักธรรมะ จึงไม่รู้ว่าความสุขที่แท้จริงนั้นคืออะไร เข้าใจว่าเป็นสิ่งมีตัวตน จึงวิ่งวนแสวงหาแล้วเข้าใจเอาว่า ความสะดวกความสบาย ความสนุก เป็นความสุข แล้วยึดถือติดอยู่เพียงแค่สิ่งเหล่านั้น อันมีแต่จะนำความทุกข์มาเพิ่มให้ ข้าพเจ้าไม่ค่อยเข้าใจคำพูดของสุตนักแม้เดี๋ยวนี้

สุตปรารภว่า "ความสุขก็เหมือนกับความสะอาดไม่มีตัวตน นำเข้านำออกไม่ได้ แต่อาจจะเกิดมีเองเมื่อเรากำจัดทุกข์ให้หมดสิ้นไป เหมือนนำผ้าที่สกปรกไปไปซักล้างด้วยน้ำให้สะอาด จนสิ่งโสโครกทั้งหลายหมดไปแล้ว ความสะอาดก็จะเกิดมีขึ้นเอง โดยไม่ต้องนำความสะอาดมาใส่" เราต้องช่วยกันสอนสิ่งเหล่านี้ให้

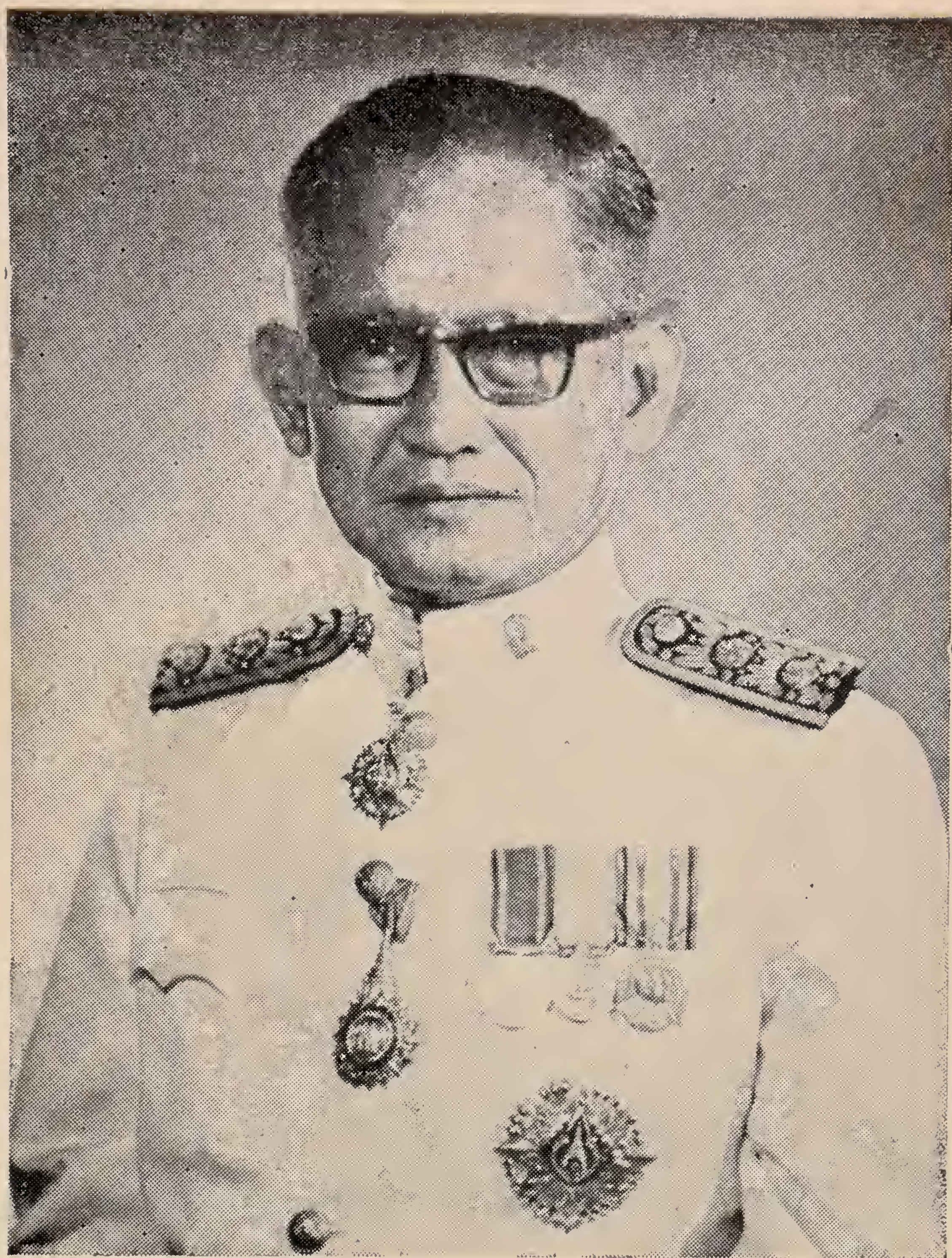
เด็กเข้าใจตาม ความ เป็น จริง ของ สภาวะ ให้มาก กว่า สิ่ง สมมติกัน จึงจะได้ผลในทางเท็คนิคที่แท้จริง"

สุต ที่รัก. ชีวิตของสุตสิ้นไปแล้ว และร่างกายก็จะถูกเผาให้สิ้นไปในวันนี้แล้ว แต่คำพูดตลอดจนผลงานของเพื่อนที่ทำไว้ยังดำรงอยู่ และจะอยู่อีกนานเท่านานจนกว่าเราจะคิดออกว่า ความสุขที่แท้จริงคืออะไร? น้ำใจและการทำงานในด้านชีวิตครูของเพื่อนด้วยความเสียสละ อดทน และเสงี่ยมเจียมตน นั่นซี เป็นอนุสรณ์ที่ครอบ ครัวและ ศิษยานุ ศิษย์ ทั้งหลายควรจะได้รำลึกนึกถึงยิ่งกว่าสิ่งใด ๆ ใคร ๆ ที่ได้ไปเห็นความเจริญของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ฯ ใน ปัจจุบัน หรือในโอกาสต่อไป ควรจะได้หลับตาเห็นบุรุษร่างเล็กสรวมแว่นตา นุ่งกางเกงฟอร์มขาสั้นขมุกขมอมอยู่กับงานกรรมกรบริเวณวิทยาลัยในวันหยุดงาน ตั้งแต่วิทยาลัยยังมีสภาพเพิ่งพ้นจากสวน มีตึกเรียนไม่กี่หลัง และในตอนค่ำคืนแม้ดึกดื่น ก็จะเห็นคนนั้นทำงานอยู่ในห้องผู้อำนวยการ ฯ เท่าๆกับเวลากลางวันที่เห็นผู้อำนวยการฯ

ทำงานและสอนอยู่ในวิทยาลัย ฯ ไปด้วย ต่อแต่นี้ไปจะไม่ได้เห็นเช่นนั้นอีกแล้ว.

ขอเจตนาดีที่มีกุศลจิตอันเปี่ยมด้วยชีวิตครูและผลงานที่สุดได้ทำไว้ดีแล้ว ตลอดจนบรรดากุศลที่ญาติมิตรและศิษย์ทั้งหลายได้ตั้งจิตทำบุญอุทิศส่งไปให้ รวมทั้งน้ำใจของเพื่อนรักร่วมรุ่นร่วมใจได้จัดพิมพ์หนังสือนี้แจกอุทิศส่วนกุศลทั้งมวลให้ จงเป็นผลปัจจัยให้เพื่อนได้ประสพสุขอันแท้จริงในสัมปรายภพตามปณิธานที่ได้ตั้งไว้จงทุกประการ.

มนู ยูประพัฒน์

ผู้อำนวยการ สุต เหราบัตย์

ชาตะ วันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๕

มตะ วันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑

ประวัติสังเขป

ผู้อำนวยการ สุด เหราบัตย์ เป็นบุตรนายบุญถึง และนางเหรียญ เหราบัตย์ เกิด ณ บ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันจันทร์แรม ๔ ค่ำ เดือน ๘ ปีชวด ตรงกับวันที่ ๓ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๕ มีน้องสาว ๒ คน คือ:–

๑. นางวณี ธารีชาญ

๒. นางอุไร เหราบัตย์

การศึกษา

เข้าเรียนในโรงเรียนประจำตำบลบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นเวลา ๓ ปี สอบไล่ได้ชั้นประโยคประถมศึกษา พ.ศ. ๒๔๖๓

เข้า เรียน ใน โรง เรียน ประ จำ มณฑล ปรา จีน บุรี "ฉะเชิงเทรารังสฤษฎ์" เป็นเวลา ๓ ปี สอบไล่ได้ชั้นประโยคมัธยมตอนต้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖

เข้าเรียนในโรงเรียนพณิชยการวัดแก้วฟ้าล่าง เป็น

เวลา ๓ ปี สอบไล่ได้ประโยคประถมพณิชยการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙

เข้าเรียนในโรงเรียนพณิชการวัดสามพระยาเป็นเวลา ๒ ปี สอบไล่ได้ชั้นประโยคมัธยมพณิชยการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒

เข้าเรียนในโรงเรียนพณิชยการวัดสามพระยาอีก ๑ ปี สอบไล่ได้ประกาศนียบัตรประโยคครูประถมพณิชยการ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖

เข้าเรียนวิชาครูมัธยมที่สามัคยาจารย์สมาคม เป็นเวลา ๒ ปี สอบไล่ได้ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ สอบไล่แข่งขันได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษา ณ ประเทศฟิลิปปินส์ เป็นเวลา ๔ ปี สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาบัตร B.S., B.A. และกลับมาประเทศไทยเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๔

การรับราชการ

๑๗ พฤษภาคม ๒๔๘๕ เริ่มเข้ารับราชการใน

ตำแหน่งครูจัตวา โรงเรียนพณิชยการวัดสามพระยา เงินเดือน ๓๐ บาท

๗ ตุลาคม ๒๔๗๖ ประจำกองคลังกระทรวงศึกษาธิการ เงินเดือน ๔๐ บาท

๑ เมษายน ๒๕๗๗ ประจำกองคลังกระทรวงศึกษาธิการ เงินเดือน ๔๕ บาท

๑๗ พฤษภาคม ๒๔๗๗ ครูในกรมศึกษาธิการ เงินเดือน ๔๖ บาท

๑ เมษายน ๒๔๗๘ ครูในกรมศึกษาธิการ เงินเดือน ๕๕ บาท

๗ พฤศจิกายน ๒๔๗๙ ครูโรงเรียนพณิชยการวัดสามพระยา เงินเงิน ๕๕ บาท

๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๗๙ ได้เลื่อนเป็นครูประกาศนียบัตร ชั้น พ.ม.

๒๐ เมษายน ๒๔๘๐ ได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อ ณ ประเทศฟิลิปปินส์เป็นเวลา ๔ ปี

๕ กันยายน ๒๔๘๔ อาจารย์โรงเรียนช่างกลปทุมวัน เงินเดือน ๑๔๐ บาท

๙ มีนาคม ๒๔๘๕ อาจารย์โท โรงเรียนช่างกลปทุมวัน เงินเดือน ๑๔๐ บาท

๑ กรกฎาคม ๒๔๘๖ อาจารย์โท โรงเรียนช่างกลปทุมวัน เงินเดือน ๑๕๐ บาท

๑ กรกฎาคม ๒๔๘๗ อาจารย์โท โรงเรียนช่างกลปทุมวัน เงินเดือน ๑๖๐ บาท

๑ เมษายน ๒๔๗๘ อาจารย์โท โรงเรียนช่างกลปทุมวัน เงินเดือน ๑๗๐ บาท

๑ มกราคม ๒๔๘๙ อาจารย์โท โรงเรียนช่างกลปทุมวัน เงินเดือน ๑๘๐ บาท

๑ สิงหาคม ๒๔๙๐ อาจารย์โท โรงเรียนช่างกลปทุมวัน เงินเดือน ๑๙๐ บาท

๑ มกราคม ๒๔๙๑ อาจารย์โท โรงเรียนช่างกลปทุมวัน เงินเดือน ๒๔๐ บาท

๑๗ พฤษภาคม ๒๔๙๒ ครูใหญ่โท โรงเรียนการช่างพระนคร เงินเดือน ๒๖๐ บาท

๑ มกราคม ๒๔๙๓ ครูใหญ่โท โรงเรียนการช่างพระนคร เงินเดือน ๒๘๐ บาท

๑ มกราคม ๒๔๙๔ ครูใหญ่โท โรงเรียนการช่างพระนคร เงินเดือน ๓๒๐ บาท

๑๗ สิงหาคม ๒๕๙๕ อาจารย์ประจำกรม เงินเดือน ๓๒๐ บาท

๑๗ กันยายน ๒๔๙๖ อาจารย์เอก หัวหน้าฝ่ายวิชาพณิชยการวิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๓๕๐ บาท

๒๒ กันยายน ๒๔๙๖ รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนการช่างพระนครอีกตำแหน่งหนึ่ง

๑ มกราคม ๒๔๙๘ อาจารย์เอกหัวหน้า ฝ่ายวิชาพาณิชการวิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๔๒๐ บาท

๑ มกราคม ๒๔๙๙ ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๔๖๐ บาท

๑๔ สิงหาคม ๒๔๙๙ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ

๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๙ พ้นจากรักษาการในตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนการช่างพระนคร

๑ มกราคม ๒๕๐๐ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๕๐๐ บาท

๑ มกราคม ๒๕๐๑ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๖๐๐ บาท

๒ มกราคม ๒๕๐๒ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๖๕๐ บาท

๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๒ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๔๓๐๐ บาท

๖ มกราคม ๒๕๐๓ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๔๓๐๐ บาท

๒๗ มกราคม ๒๕๐๓ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพิเศษ วิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๔๓๐๐ บาท

๑ มกราคม ๒๕๐๔ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพิเศษ วิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๔๖๐๐ บาท

๑ ตุลาคม ๒๕๐๔ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพิเศษ วิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๔๖๐๐ บาท

๑ ตุลาคม ๒๕๐๕ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพิเศษ วิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๕๒๐๐ บาท

๑ ตุลาคม ๒๕๐๖ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพิเศษ วิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๕๗๐๐ บาท

๑ ตุลาคม ๒๕๐๗ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพิเศษ วิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๖๒๐๐ บาท

๑ ตุลาคม ๒๕๑๐ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพิเศษ วิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพ ฯ เงินเดือน ๖๓๐๐ บาท

ได้รับพระราชทานเหรียญ และเครื่องราชอิสสริยาภรณ์

จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๑

จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๒

บรมราชาภิเษก (เงิน) เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓

ตริยาภรณ์มงกุฎไทย เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐

เหรียญจักรพรรดิมาลา เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๕

ตริตาภรณ์ช้างเผือก เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๗

ทวิติยาภรณ์มงกุฎไทย เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๙

เหรียญกาชาดสมนาคุณชั้นที่ ๓ เมื่อวันที่ ๓๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๑

การดูงานและการไปราชการต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๔๙๕ ดูงานประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเวลา ๑ ปี

พ.ศ. ๒๕๐๒ ประชุมเกี่ยวกับการอาชีวศึกษา ที่ประเทศเดนมาร์คและประเทศอังกฤษ เป็นเวลา ๒ เดือน

พ.ศ. ๒๕๑๐ ควบคุมนักกีฬามหาวิทยาลัย ไปแข่งขันที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

ผู้อำนวยการสุด เหราบัตย์ ได้ทำการสมรสกับนางสาววิริยะ วิรยศิริ บุตรีอำมาตย์โท หลวงพินิจโลหผล

เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ มีบุตรธิดารวม ๓ คน เป็นหญิง ๒ คน ชาย ๑ คน คือ:-

๑. นางวิจิตรา เหราบัตย์

๑. นางสาวสุจิตรา เหราบัตย์

๓. นายวรฉัตร เหราบัตย์

ก่อนที่ผู้อำนวยการสุด เหราบัตย์ จะถึงแก่อนิจกรรม ได้เข้าอบรมผู้กำกับวิชาทหารของกรมรักษาดินแดน เข้าอบรมผู้กำกับลูกเสือวิสามัญชั้น P.T.C. และขั้นวูดแบดจ์ ที่ประชุมคณะกรรมการลูกเสือวิสามัญพระนครและธนบุรี ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ ตั้งผู้อำนวยการ สุด เหราบัตย์ เป็นประธานกรรมการลูกเสือวิสามัญ และได้เข้าอบรมวิชาการจัดโรงแรมระดับสูง

ผู้อำนวยการสุด เหราบัตย์ รู้สึกไม่สบายในตอนเช้า มีอาการปวดศีรษะมากและปวดในท้อง จนหมดสติหลังจากได้เข้าอยู่ในความดูแลของนายแพทย์และพยาบาลของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์แล้ว นายแพทย์ลงความเห็นว่าเส้นโลหิตในสมองแตก อยู่ในโรงพยาบาลได้ ๓ วัน ก็ถึงแก่กรรมเพราะหัวใจวาย เมื่อคืนวันศุกร์ที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๑๑ เวลา ๒๒ นาฬิกา ๒๐ นาที รวมอายุได้ ๕๖ ปี ๔ เดือน ๑ วัน.

ชีวิตครู

บ่ายวันหนึ่งในเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๐ ตรงกับวันเสาร์ ข้าพเจ้าได้ไปงานสมรสบุตรชายของเพื่อนที่รักใคร่นับถือกันมากผู้หนึ่ง งานได้เริ่มที่สโมสรใหญ่โตหรูหราแห่งหนึ่งทางพระนครเหนือ บ่ายวันนั้นดินฟ้าอากาศชื่นช่ำ ฝนโปรยลงมาเป็นศุภนิมิตดี ฟ้าดินให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่คู่สมรส ส่วนผู้ที่ได้รับเชิญมาหลั่งน้ำสังข์ เพื่ออวยพรแก่ผู้บ่าวสาวก็หลั่งไหลทยอยกันเข้ามามากมาย ฝนไม่ได้เป็นอุปสรรคกับผู้รับเชิญมาในงานสมรส ไม่ช้าห้องโถงก็เต็มไปด้วยผู้มีเกียรติและผู้สูงอายุ ญาติมิตรสหายและท่านผู้เคารพนับถือข้างผู้ปกครองของบ่าวสาวทั้งสองฝ่าย ห้องโถงใหญ่ของสโมสรดูคับแคบลงมาก

ข้าพเจ้าได้พบผู้คุ้นเคยรักใคร่นับถือหลายท่าน ทั้งที่มาจากต่างจังหวัด และในพระนคร มีทั้งข้าราชการ

ผู้ใหญ่พ่อค้าและผู้มีเกียรติ คิดว่าผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายคงจะปีติยินดีที่มีผู้รับเชิญมาอวยพรอย่างคับคั่งเช่นนี้ ข้าพเจ้าเป็นเพื่อนรักกับฝ่ายเจ้าภาพก็พลอยปลื้มใจด้วย สิ่งที่ข้าพเจ้าประทับใจที่ไม่รู้ลืม จากภาพที่ได้เห็นในงานสมรสวันนั้น คือ มีครูชายสูงอายุผู้หนึ่ง อายุเห็นจะเลย ๗ รอบไปนานแล้ว ได้มีคนพยุงขึ้นไปหลั่งน้ำสังข์อวยพรแก่คู่บ่าวสาว ท่านผู้นั้นเป็นครูเก่าแก่ของเมืองไทยผู้หนึ่งที่มีลูกศิษย์ลูกหาพากันรักใคร่นับถือมากมาย และท่านก็รักใคร่เอ็นดูพวกศิษย์ พวกศิษย์ทุกรุ่นทุกวัยก็เคารพรักใคร่ครู เพราะท่านได้ใช้เวลาตลอดชีวิตเป็นครูมุ่งหวังจะปลูกฝังอบรมให้วิชาความรู้แก่ศิษย์ทุกคน เพื่อหวังจะเห็นความก้าวหน้า

ความเจริญรุ่งเรืองของศิษย์เป็นสิ่งที่ท่านปรารถนายิ่งในชีวิต มิเสียแรงที่ท่านได้ทุ่มเททั้งเวลาและความรู้ตลอดชีวิตครูทำประโยชน์อันยิ่งใหญ่ให้แก่ชาติบ้านเมือง และพวกศิษย์ของท่านในปัจจุบันนี้ ต่างก็มีตำแหน่งหน้าที่ใหญ่โต มีชื่อเสียงทั้งทางราชการทั้งทหารและพลเรือน และพ่อค้า ได้มีส่วนทำประโยชน์ให้ความเจริญรุ่งเรืองแก่ประเทศชาติ จะเห็นได้ว่า หลังจากท่านได้หลั่งน้ำ

พระพุทธมนต์ให้ศีลให้พรแก่คู่บ่าวสาวแล้ว ท่านก็พาร่างชราออกมานั่งพัก ก็มีศิษย์หลายรุ่นต่างพากันเข้าไปย่อตัวลงกราบท่าน บางท่านก็ใหญ่โตในตำแหน่งหน้าที่ แต่เมื่อเข้าไปเคารพกราบไหว้ใกล้ครูขณะนั้น จิตใจก็กลับระลึกถึงเหมือนครั้งยังเป็นเด็ก อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน ครูบาอาจารย์คนสมัยก่อนเขานับถือว่าเป็นผู้มีพระคุณอันสูงยิ่ง นี่เป็นชีวิตประเพณีของคนไทยแท้มาแต่โบราณ

ศิษย์บางท่านก็ได้พ้นจากราชการ เพราะเกษียณอายุออกรับบำนาญ และบางท่านก็ยังพาบุตรหลานเข้าแสดงความเคารพ ต่างก็นึกถึงพระเดชพระคุณที่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนจากท่าน ต่างก็มีจิตใจเคารพเลื่อมใสศรัทธา เทิดทูนท่านด้วยความกตัญญูกตเวที ข้าพเจ้าได้เห็นได้ยินแล้ว ทำให้แทบจะหลั่งน้ำตาออกมา เพราะความปลื้มปีติไปด้วย ท่านคงจะนึกย้อนหลังถึงสมัยเมื่อ ๔๐-๕๐ ปีก่อน พวกนี้ยังเป็นเด็ก ท่านได้พร่ำสอนให้วิชาความรู้ อบรมฝึกให้เป็นพลเมืองดี บัดนี้ได้เป็นผู้ใหญ่ต่างมีหลักฐาน มีชื่อเสียงประกอบคุณความดี มีครอบครัวหน้าที่การงานตามฐานะ แต่ละคนไม่มีใครลืม

ท่านได้ ต่างก็ให้ความเคารพ ผลแห่งความดีในชีวิตครูของท่าน ได้ทุ่มเทวิชาความรู้ อบรมศีลธรรม ให้ประกอบสัมมาอาชีวะ ศิษย์ก็เคารพนับถือครู ครูก็รักศิษย์ ไม่ว่างานใดเกี่ยวกับลูกศิษย์ญาติของลูกศิษย์ เมื่อบอกให้ท่านทราบแล้วท่านจะไม่ลืม ต้องสละเวลามาจนได้ ไม่ยอมให้พลาด งานไหนก็งานนั้น ศิษย์จะต้องได้พบท่านเสมอ ข้าพเจ้ายังนึกเคารพบูชาที่ท่านเป็นครูตัวอย่างที่ดี แม้ศิษย์ของท่านจะมีความเป็นอยู่รุ่นปู่แล้ว ครูก็เอาใจใส่ศิษย์ พวกศิษย์ก็เอาใจใส่ครูอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

ตามปรกติ ท่านเป็นผู้มีความสันโดษ มักน้อย พวกศิษย์ของท่านไปมาหาสู่ใกล้ชิดเสมอ ถึงปีพวกศิษย์ก็พยายามไปแสดงความคารวะ วันปีใหม่และในวันเกิดเป็นวันสำคัญของท่าน ต่างก็แสดงถึงความกตัญญูกตเวที ศิษย์ทุกคนก็มุ่งหวังช่วยกันทะนุบำรุงให้ครูได้อยู่ดีกินดี มีความสุขในบั้นปลายของชีวิต แต่ท่านเป็นผู้มักน้อย แม้พวกศิษย์จะรวบรวมเงินจำนวนก้อนใหญ่ ขอให้ท่านจัดการจ้างช่าง เพื่อซ่อมแซมบ้านเรือนของท่าน ถมคูถม

บ่อทำถนนให้สะดวกสบาย แต่ท่านก็ได้นำเงินทั้งหมดที่ศิษย์ทั้งหลายมอบให้ไปเข้ากองกุศล มิได้นำพาเพื่อทำนุบำรุงความสุขส่วนตัว ท่านบอกว่า "เบี้ยบำนาญที่หลวงท่านจ่ายให้ ก็พอใช้แล้ว ไม่มีอะไรจำเป็นที่จะต้องใช้อีก ส่วนบ้านเรือนก็อยู่ได้ ไม่จำเป็นให้ดีเกินไป"

โดยเฉพาะเพื่อนข้าพเจ้า ซึ่งเป็นพ่อเจ้าบ่าวในวันนั้นเคยพูดว่า ท่านเป็นผู้มักน้อย รักลูกศิษย์ และเพื่อนผู้นี้เคยไปเคารพท่านในวันเกิด และปีใหม่เป็นประจำไม่เคยขาด เป็นผู้หนึ่งได้ร่วมกับพวกเพื่อนที่เป็นศิษย์ของครู ซึ่งต่อมาช่วยกันรวบรวมเงิน ว่าจ้างเหมาให้ช่างจัดการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ถมคูถมบ่อทำถนนเข้าบ้านให้เรียบร้อย โดยไม่ฟังคำคัดค้านของครูผู้มักน้อยแทนการมอบเงินสดให้ท่าน ข้าพเจ้ายังนึกภูมิใจ ที่ยังมีครูพอที่จะให้อนุชนรุ่นหลัง ได้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดี และพวกศิษย์ก็มีความเคารพนับถือ และมีความกตัญญูกตเวทีที่น่ายกย่องสรรเสริญยิ่งนัก ในชีวิตครูของท่านไม่เคยขาดก็คือถีบจักรยานนั่งตัวตรง

วันนั้นหลังจากรดน้ำพระพุทธมนต์อวยพรให้คู่บ่าวสาว และอยู่รับประทานเลี้ยงแบบช่วยตัวเองในเวลาค่ำ แม้หลังอาหารค่ำแล้วฝนก็ยังไม่หยุด ข้าพเจ้ากลับมาถึงบ้านแล้ว ก็อดนึกถึงชีวิตครูผู้สูงอายุไม่ได้ ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงสมัยก่อนเมื่ออยู่ในวัยรุ่น เท่าที่เคยรู้เคยเห็น ท่านเป็นครูที่สอนวิชาภาษาต่างประเทศเป็นเยี่ยมผู้หนึ่ง เวลานั้นคนไทยน้อยคนที่มีความรู้ความชำนาญภาษาต่างประเทศ ชาวตะวันตกที่มาตั้งรกรากประกอบกิจการในเมืองไทย ได้แสวงหาคนไทยที่รู้ภาษาต่างประเทศมาร่วมกิจการงาน ได้เสนอรายได้อย่างงามสูงกว่ารายได้อาชีพครูมาก แต่ครูในยุคนั้น ส่วนมากท่านอุทิศชีวิตเพื่อเป็นครูจริง ๆ เสียสละความสุขส่วนตัว ไม่คำนึงถึงว่ารายได้จะมากหรือน้อย ท่านจึงไม่สนใจใยดีสินจ้างรางวัล ที่มีผู้เสนอให้มากกว่าอาชีพครู ชาวต่างประเทศในยุคนั้น จึงจำเป็นต้องหันไปจ้างชาวสิงคโปร์ หรือพวกบ้าบ๋า ซึ่งมีความชำนาญภาษาต่างประเทศ แต่ขาดความรู้ภาษาไทยเข้ามาทำงาน

ครูสมัยก่อน ส่วนมากเป็นผู้มักน้อยเห็นแก่เด็กมากกว่าเห็นแก่ตัว ท่านจึงสอนศิษย์ของท่าน นับแต่รุ่นพ่อจนรุ่นลูก ท่านอุทิศชีวิตเพื่อเด็กจริง ๆ ท่านปฏิบัติพวกศิษย์เหมือนลูกหลานของท่าน มีความรักมุ่งหวังปลูกวิชาความรู้เพื่อความเจริญก้าวหน้าเสมอกันทุกคน ไม่มีอคติว่าลูกคนมีลูกคนจน ไม่สนใจว่าใครจะเห็นความดีความชอบของท่านหรือไม่ คนส่วนมากมองข้ามไป ไม่ได้นึกว่าเด็กสมัยก่อนมีทั้งความรู้และศีลธรรม มีความกตัญญูกตเวที ก่อนจะดีได้ก็อาศัยครูดี มีความเจริญรุ่งเรืองชีวิตในปัจจุบัน สมควรแล้วที่ศิษย์ทั้งหลายจะเคารพบูชาเป็นปูชนียบุคคล เทิดทูนท่านไว้เหนือเกล้าฯแสดงความกตัญญูกตเวทีเมื่อท่านยังมีชีวิต จะเป็นศิริมงคลแก่ตนเองตลอดไป

คืนนั้นหลังจากข้าพเจ้ากลับไปถึงบ้านแล้ว ก็รีบค้นหาข้อความบันทึกเรื่องของสุภาพสตรี ซึ่งเป็นครูผู้หนึ่งที่ได้มุ่งหมายมอบชีวิตจิตใจให้เป็นประโยชน์ในการอบรมสั่งสอนศิษย์ ได้มอบเรื่องไว้เมื่อ ๒ ปีกว่า แต่ข้าพเจ้าก็ยังไม่มีโอกาสที่จะปรับปรุงเขียนเรื่องให้เรียบร้อย ครั้น

เมื่อได้มาพบท่านผู้สูงอายุหลายครั้งหลายงาน ทั้งที่อายุและสังขารของท่านอยู่ในวัยชรา ท่านยังใช้เวลาบั้นปลายเพื่อลูกหลานศิษย์ที่รักของท่าน ครูที่ดีย่อมมีทั้งชายและหญิง มีตัวอย่างมากมาย ข้าพเจ้าเพียงหยิบยกเท่าที่ข้าพเจ้ารู้ ที่ได้ยินได้ฟังจากสุภาพสตรี ซึ่งตั้งใจจะใช้ชีวิตครูตลอดไป เหตุการณ์ในชีวิตของสุภาพสตรีผู้นี้เป็นที่น่าศึกษา เหตุผลดังเรื่องที่จะได้กล่าวดังต่อไปนี้:—

ดิฉันเป็นผู้ที่รักชีวิตครูมานานแล้ว นับแต่ดิฉันเข้าเล่าเรียน ดิฉันก็อธิบายไม่ถูกว่า เหตุใดจึงชอบชีวิตครูทั้งที่เขาว่า **เป็นเรือจ้างคอยส่งคนข้ามฟาก** ข้อแรกรู้แต่เพียงดิฉันรักเด็ก เด็กผู้หญิงในสายตาของดิฉันว่าน่ารักน่าเอ็นดู ดิฉันจึงอยากใช้เวลาอยู่ใกล้ชิดสนิทสนมให้ความรักเอ็นดู อบรมสั่งสอนให้การศึกษาแกเท่าที่ความรู้ของดิฉันพอจะให้ได้ อยากเห็นเด็กที่ดิฉันเคยสั่งสอน ได้มีความรู้ความเจริญก้าวหน้าทั้งทางวิชาความรู้และศีลธรรม ดิฉันเคยภูมิใจ เมื่อศิษย์ที่ดิฉันเคยสอนสอบได้ดี เข้ามหาวิทยาลัย และบางคนก็สอบชิงทุนไปเรียนต่อต่างประเทศ ดิฉันปลื้มใจดีใจไม่แพ้บิดามารดาผู้ปกครองของแก ศิษย์บางคนมาลาดิฉันก่อนจะออกเดินทางไปต่างประเทศ ดิฉันต้อง

กอดแกไว้ในอ้อมอก น้ำตาไหลด้วยความปลาบปลื้ม จูบผมแกด้วยความรักใคร่และภูมิใจ

"ครูดีใจกับหนูมาก จนครูไม่สามารถจะพูดอะไรมากกว่านี้ พูดไม่ออก น้ำตามันจะไหลออกมาให้ได้" ดิฉันกล่าวกับแกอย่างตื้นตันใจ

ศิษย์ของดิฉันก็กราบลงที่หน้าอก แล้วพูดเสียงเครือ ๆ ว่า "หนูก็รักคุณครูและคิดถึงคุณครูมาก นอกจากพ่อแม่ของหนูแล้ว มีคุณครูอีกผู้หนึ่งที่หนูรักมาก หนูไม่เคยลืมคุณครูเลย แม้หนูจะจากคุณครูไปไกล หนูก็จะคิดถึงคุณครูอยู่เสมอและคิดถึงตลอดไป คุณครูดีต่อหนู ดีจนหนูไม่สามารถจะลืมได้"

นี่แหละที่ดิฉันชอบชีวิตครูอย่างฝังจิตใจ จะเปรียบก็ได้ว่าดิฉันรักต้นไม้ ได้ปลูกต้นไม้และพรวนดินด้วยมือดิฉันเอง ก็หวังจะเห็นต้นไม้เติบโตออกดอกออกผล ทำให้มีความสุขสดชื่นทางจิตใจ ดิฉันสอนเด็กรุ่นแล้วรุ่นอีก ผ่านไปโดยไม่รู้เบื่อหน่าย ปีแล้วปีเล่า ชีวิตเพลิดเพลินอยู่กับเด็ก แม้ว่ารายได้จะน้อยกว่างานอื่นที่ดิฉันจะหาได้มากกว่า แต่ดิฉันไม่ต้องการ พอใจใน

ชีวิตครูตลอดมา จะเป็นด้วยดิฉันรักและเอาใจใส่กับเด็ก จึงไม่อยากจะจากแก พวกเด็ก ๆ จึงรักใคร่เชื่อฟังคำสอน คำอบรมของดิฉัน วันหยุดแกก็ผลัดกันมาที่บ้านดิฉันครั้งละ ๔—๕ คน ช่วยทำโน่นทำนี่ ดิฉันมองเห็นท่าทางกิริยาอันไม่เดียงสาของแก ก็ให้นึกเอ็นดูรักใคร่

บางครั้งพวกแกก็พูดกับดิฉันอย่างไม่เดียงสาว่า "คุณครูขา พวกหนูรักคุณครูมากมาก คุณครูใจดี อารมณ์ดี ไม่เคยแสดงกิริยาเบื่อหน่ายอารมณ์เสียดุพวกหนูเลย คุณครูตั้งใจสั่งสอนอบรมให้มีศีลธรรม มีเหตุผล ความดีของคุณครูทำพวกหนูเลยกลัว ไม่กล้าทำสิ่งใดที่คุณครูไม่ชอบ คุณครูห้ามอย่างไร พวกหนูต้องปฏิบัติตาม เพราะรักคุณครูมาก กลัวจะกระทบกระเทือนใจคุณครู"

ดิฉันได้แต่กล่าวว่า "ครูขอบใจพวกหนูมาก ที่ทุกคนเอาใจใส่ศึกษาเล่าเรียนด้วยความตั้งใจ มิได้เกียจคร้าน ครูมีความภูมิใจและสบายใจ ที่หนูปฏิบัติตามที่ครูสั่งสอน เพราะในชาตินี้ครูตั้งใจอุทิศชีวิต เพื่อจะคอยวันเวลาเห็นพวกหนูมีชีวิตเจริญรุ่งเรืองต่อไป มันเป็นความหวังที่จะทำให้ครูมีความสุขในชีวิต"

ดิฉันพูดด้วยจริงใจ แต่บางครั้งดิฉันก็ต้องนิ่งอึ้งแทบจะไม่รู้ว่าจะหาคำตอบแกอย่างไร เวลาแกพูดว่า "พวกหนูบางครั้งเห็นครูไม่มีความสุข คุณครูสวย แต่ก็มีความเศร้าแฝงอยู่ คุณครูสบายใจ พวกหนูก็มีความสุขใจด้วย ถ้าคุณครูมีความทุกข์ พวกหนูก็มีความทุกข์ด้วย พวกหนูพูดจริงๆ นะคะ พวกหนูไม่อยากเห็นคุณครูไม่สบายใจ"

ดิฉันได้ยินก็ตื่นตันใจ รู้สึกว่าพวกเด็ก ๆ คอยเอาใจใส่ต่อดิฉันมาก จึงพูดว่า "ขอบใจพวกหนูมากที่คอยเอาใจใส่ดูแลสังเกตครู ความจริงครูไม่มีอะไรในใจ ครูอยากเห็นความเจริญก้าวหน้าของพวกหนู ๆ เป็นสิ่งที่ครูพอใจที่สุดในชีวิต หากว่าหนูสอบไล่ตก ครูก็เศร้าไม่สบายใจ นอกนั้นไม่มีสิ่งใด ที่ครูจะวิตกทุกข์ร้อนอะไรอีก หากพวกหนูรักครู หนูอยากจะทำให้ครูสบายใจก็ต้องเอาใจใส่ศึกษาให้สอบไล่ได้ดี มีความประพฤติดี มีศีลธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญูกตเวที นี่เป็นยอดปรารถนาของครู หากพวกหนูปฏิบัติได้ก็จะทำให้ครูมีความสุข"

บัดนี้ดิฉันก็ได้ผ่านวัยสาวกลางคนมาแล้ว ชีวิตเศร้าเบื้องหลังของดิฉัน น่าจะเป็นเรื่องตัวอย่างที่ควรจะนำมาเล่าเพื่อจะได้ระลึกว่า มนุษย์เกิดมาก็ต้องผจญความทุกข์ด้วยกันทุกคน ไม่มีผู้ใดหนีพ้นไปได้ตามหลักธรรมของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราก็สามารถหลีกความทุกข์มากให้เป็นทุกข์น้อย ทำทุกข์น้อยให้เกิดความสบายใจ เมื่อใช้สติปัญญาพิจารณาว่าสิ่งใดที่จะเกิดโทษผิดศีลก็ไม่ควรประพฤติ อย่านำชีวิตไปมัวเมาเพื่อสนุกสนานชั่วครู่ชั่วยาม จนได้ทำลายชีวิตอนาคตและความเจริญรุ่งเรืองให้อับเฉาลงอย่างน่าสังเวช ดังตัวอย่างที่ดิฉันจะเล่าเรื่องต่อไปนี้

เมื่อครั้งดิฉันอยู่ในวัยรุ่นกำลังเล่าเรียนนั้น เป็นสมัยเริ่มแรกที่มีนักเรียนหญิงชายร่วมออกร้านขายอาหารวันกาชาดที่วังสราญรมย์ ครั้งนั้นดิฉันได้รู้จักกับชายผู้หนึ่ง ดิฉันขอสมมุติชื่อ ชูฤทธิ์ ซึ่งกำลังอยู่ในวัยเล่าเรียนเช่นเดียวกัน หลังจากงานกาชาดผ่านไปแล้ว เราก็รู้จักชอบพอกันในฐานเพื่อน ชายคนนี้มีฐานะดี แต่กำพร้าพ่อแม่ เธออยู่กับยาย เป็นผู้ปกครองเลี้ยงดูตลอด

ส่วนดิฉันนั้นคุณพ่อรับราชการอยู่ต่างจังหวัด คุณแม่ก็ติดตามไปปรนนิบัติคุณพ่อ เพราะต้องย้ายไปจังหวัดต่าง ๆ มักอยู่ไม่เป็นที่ การจะนำบุตรไปอยู่ด้วยก็ลำบาก เพราะการเล่าเรียนในต่างจังหวัด ส่วนมากเวลานั้นก็สูงไม่เกิน ม. ๖ ฉะนั้นดิฉันจึงต้องอยู่กับคุณป้า ซึ่งเป็นพี่สาวของคุณพ่อ เพื่อศึกษาให้สำเร็จตามหลักสูตร แล้วดิฉันก็ออกมาเป็นครู ดิฉันชอบชีวิตครูมาก และคุณชูฤทธิ์ก็สำเร็จการศึกษาเช่นเดียวกัน เราพบกันนาน ๆ ครั้งและติดต่อทางจดหมายบ้าง

ที่สุดเราก็มีความพอใจซึ่งกันและกัน ดิฉันได้พยายามศึกษานิสัย ท่าทาง ใจคอ ก็รู้สึกว่า คุณชูฤทธิ์ได้ถูกคุณยายตามใจจนเคยตัว เห็นจะเป็นหลานรักคนเดียวของคุณยาย จึงได้รับการตามใจจนติดนิสัย จะต้องการสิ่งใดก็จะเอาแต่อารมณ์ ใจร้อน แต่ส่วนอื่นดีทุกอย่าง จิตใจโอบอ้อมอารี บางครั้งก็ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว แล้วแต่อารมณ์ ต่อจากนั้นคุณชูฤทธิ์ก็ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ก่อนจะออกเดินทางแกก็มาขอความรัก และขอให้ดิฉันให้คำมั่นสัญญาว่า ดิฉันจะคอยจนกว่าจะศึกษาสำเร็จกลับ

มา แกจะมาสู่ขอให้ดิฉันแต่งงานด้วย

เวลานั้นดิฉันสนใจในเรื่องรักน้อยไป แต่เพื่อไม่ให้แกเสียน้ำใจ ดิฉันจึงบอกแกว่า "ขอให้คุณตั้งอกตั้งใจเล่าเรียน อย่าไปนึกกังวลในตัวดิฉันเลย ดิฉันจะไม่ยอมแต่งงานกับใครเป็นอันขาด จนกว่าคุณจะกลับมาจากต่างประเทศ"

ดิฉันรักชีวิตครูมาก เพลิดเพลินอยู่กับพวกเด็ก ๆ ไม่ได้นึกถึงอะไรมากนัก แล้วแกก็จากไปศึกษาต่างประ-เทศ เราได้มีจดหมายติดต่อกันเสมอ จนแกได้กลับจากต่างประเทศแกก็ได้มาหาดิฉันที่บ้าน และพูดถึงเรื่องแต่งงาน แกยังบอกแกมบังคับว่า หากแต่งงานแล้วดิฉันต้องลาออกจากหน้าที่ครูทันที แกจะไม่ยอมให้ดิฉันเป็นครูต่อไป

ดิฉันไม่สู้จะพอใจ ยังไม่ทันไรก็จะมาบีบบังคับดิฉันก่อนแล้ว ดิฉันอ้อนวอนแกว่า หลังแต่งงานแล้วขอให้ดิฉันเป็นครูตามเดิมเถิด อย่าให้ดิฉันอยู่บ้านเฉย ๆ เลย ชีวิตดิฉันได้คลุกคลีอยู่กับเด็ก ๆ มาแล้ว ดิฉันรักเด็ก จะให้ทิ้งเด็กเร็วเช่นนี้ไม่ได้ แต่คุณชูฤทธิ์เวลานั้นเอาแต่ใจตัวเอง ไม่ยอมฟังเหตุผลเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบ้าง หวัง

จะเอาชนะอย่างเดียวด้วยอารมณ์ฉุนเฉียว ดิฉันก็เกิดมีมานะขึ้นมาบ้าง จึงบอกเป็นคำขาดว่า ขอให้คุณชูฤทธิ์รออีก ๒ ปี เราจึงค่อยแต่งงานกัน ครบสองปีดิฉันจะลาออกจากหน้าที่ครูมาทำงานแม่บ้าน เพราะเวลานี้ยังเสียดายวิชาความรู้ที่ได้เล่าเรียนมา นอกจากนั้นดิฉันไม่ยอมตกลงใด ๆ ทั้งสิ้น เราโต้ตอบกันเพียง ๒–๓ คำ ดิฉันต้องแข็งข้อเด็ดขาดบ้าง คุณชูฤทธิ์แกอารมณ์เสีย เดินออกจากบ้านดิฉันไปไม่ยอมหันมามองอีก ดิฉันเข้าห้องซบหน้าลงกับหมอนแล้วร้องไห้ เพราะดิฉันรักอาลัยแกมาก ดิฉันถามตัวเองว่าทำผิดหรือทำถูก ดิฉันทำรุนแรงหรือเปล่า เป็นครั้งแรกที่ดิฉันต้องเสียน้ำตาเพราะแก เราต่างใช้อารมณ์เข้าหากัน

หลังจากวันนั้น ดิฉันก็ไม่ได้เห็นหน้าคุณชูฤทธิ์อีกเลย ทั้งจดหมายก็ไม่ได้มีการติดต่อ ดิฉันเฝ้าคอยวันคอยคืน อยากทราบข่าวคนรัก ทุกครั้งเมื่อเห็นบุรุษไปรษณีย์ผ่านมา หัวใจมันเต้นระทึก นึกว่าคงได้ข่าวทางจดหมาย ครั้นไม่มีข่าวหัวใจมันหดหู่เศร้าสลด ดิฉันไม่มีความสบายใจเลย เฝ้าคอยอย่างคนหมดหวัง คิด

ว่าหากได้พบหน้า ดิฉันก็จะขอโทษแสดงความเสียใจที่รุนแรงในวันนั้นไปมาก แต่ดิฉันก็ไม่มีโอกาสได้พบแก ต้องใช้เวลาปลอบใจตัวเอง ทำให้จิตใจเพลิดเพลินหันเหความรักใคร่เอ็นดูให้แก่พวกเด็ก ๆ ชีวิตดิฉันยากที่จะจากเด็กไปได้ แต่ก็ยากที่จะลืมคนรักได้เช่นเดียวกัน

ต่อมาดิฉันก็ได้ยินข่าวว่า คุณชูฤทธิ์ได้แต่งงานกับสาวสังคมผู้หนึ่ง ดิฉันเสียน้ำตามากมายอีกครั้งหนึ่งดิฉันใจหายหมดเมื่อทราบข่าวครั้งแรก เพราะไม่เคยนึกว่าจะมีข่าวเช่นนี้เกิดขึ้น ดิฉันยังนอนใจเชื่อแน่ว่า วันหนึ่งข้างหน้าคุณชูฤทธิ์คงจะมาง้อดิฉัน เพราะเรื่องเกิดปากเสียงกันเล็กน้อยเช่นนี้ เป็นของธรรมดาทั่วไป แต่บัดนี้มิใช่เรื่องธรรมดา มันกลับเป็นเรื่องใหญ่เสียแล้ว ดิฉันมิเคยคิดมาก่อนว่า คุณชูฤทธิ์จะมีจิตใจรวนเร หรือว่าแกจะแต่งงานเพื่อเย้ยดิฉันเล่น คล้ายว่าถึงดิฉันจะไม่แต่งงานกับแก ก็ยังมีหญิงอื่นต้องการแต่งงานกับแกอีก ที่สุดดิฉันก็หักใจทุ่มเทชีวิตจิตใจให้แก่เด็กทั้งหมด

เหตุการณ์ก็ผ่านไป แม้บางครั้งดิฉันจะคิดถึงเรื่องเก่า ๆ บางเวลาที่ยังไม่สามารถจะลืมได้หมดก็ดี แต่เวลา

ที่ผ่านไปทำให้ความรักความคิดถึงค่อยๆจางไปมากเพราะดิฉันหักใจได้ว่า เวลานี้แกคงมีความสุขด้วยภรรยาใหม่ แกคงจะลืมดิฉันและเรื่องของเราแล้ว เราจะต้องไปคิดถึงเขาทำไม เหตุการณ์ต่าง ๆ ดิฉันไม่ยอมติดตามเอาใจใส่ เพราะขาดการติดต่อกัน เหมือนเราไม่เคยมีอดีตและรู้จักกันมาก่อน จนเวลาผ่านไปหลายปี

แต่แล้วบ่ายวันหนึ่งดิฉันกลับจากงานสอน หลังจากอาบน้ำเรียบร้อยแล้ว ป้าจาดแกก็ยกอาหารว่างมาตั้งโต๊ะ พลางก็รายงานถึงเพื่อนบ้านใกล้เคียง บ้านโน้นเอาขนมแป้งสิบมาให้ และบ้านนี้เอาข้าวตังหน้าตั้งมาให้ ดิฉันนิ่งฟังแกพลางกินอาหารที่แกจัดไว้ให้ ดิฉันภูมิใจที่มีเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง ล้วนแต่มีจิตใจโอบอ้อมอารี ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะป้าจาดแกเป็นคนช่างพูดช่างคุย และแกก็มีเพื่อนบ้านที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ทำให้สนิทสนมกันยิ่งขึ้น ซ้ำยังไปคุยอวดอ้างยกย่องดิฉันอย่างเลิศลอยฉะนั้น เด็กบ้านใกล้เรือนเคียงที่เข้าโรงเรียนแล้ว หากมีข้อความใดไม่เข้าใจในวิชาใด พวกเด็กก็มาหาขอความรู้

ดิฉันก็ไม่มีความรังเกียจ ช่วยชี้แจงตามความรู้ความสามารถ จนแจ่มแจ้งหมดความสงสัย ดิฉันจึงเป็นที่รักใคร่ของชาวบ้านทั่วไปในละแวกนั้น เพราะเป็นธรรมดาคนเราถ้าดีต่อเขาเขาก็ดีตอบเรา ความจริงดิฉันไม่เคยไปไหนเลย อยู่แต่บ้านของตัวเอง

ดิฉันมีป้าจาดและเด็กหญิงขันทองชื่อเล่นว่า **จิก** จิกเป็นหลานห่าง ๆ ของป้าจาด รับใช้จุก ๆ จิก ๆ และเรียนหนังสือไปด้วย ป้าจาดเป็นคนเก่าแก่ของคุณแม่ หลังจากดิฉันออกมารับราชการเป็นครูแล้ว คุณพ่อคุณแม่ก็ตกลงซื้อบ้านให้ดิฉันอยู่หลังหนึ่งเป็นอิสระ ที่ดิฉันออกจากบ้านคุณป้าผู้ใจดี ก็เพราะดิฉันเกรงใจที่มีพวกศิษย์มาหาดิฉันเสมอ เกรงผู้อื่นจะรำคาญ คนเราต่างจิตต่างใจ ความรู้สึกไม่เหมือนกัน ดิฉันชอบเด็กๆ คนอื่นอาจไม่ชอบก็ได้ คุณป้ารักดิฉันมากไม่อยากจะให้แยกออกมา เพราะคุณป้ามีรสนิยมเหมือนกัน แต่พวกลูกของคุณป้า ดิฉันกลัวเขาจะมีความรู้สึกรังเกียจ ฉะนั้นหลังจากดิฉันย้ายมาอยู่บ้านที่คุณพ่อซื้อไว้ ป้าจาดก็ติดตามมาอยู่ด้วย แกจึงเป็นทั้งพี่เลี้ยง เป็นทั้งแม่ครัวและแม่บ้าน ทำงานได้ทุกอย่างไม่มี

ความรังเกียจ แม้จะมีอายุมากแต่ก็แข็งแรง ดิฉันรักและสงสารแกมาก แกก็รักดิฉัน แกตั้งใจจะฝากผีฝากไข้ไว้กับดิฉัน คนเราเมื่อมีความเห็นอกเห็นใจ รักใคร่ทะนุถนอมน้ำใจกัน ย่อมจะมองเห็นความดีเป็นธรรมดาของมนุษย์ปุถุชนทั่วไป ดิฉันนึกว่า ตัวเองยังเป็นผู้มีโชคดีที่ป้าจาดแกมาอยู่ด้วย แกเอาใจใส่ในกิจการบ้านทุกสิ่งทุกอย่าง โดยดิฉันไม่ต้องออกปาก ทั้งมีความขยันขันแข็ง รู้จักอดออมสิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร ช่วยประหยัด มีความซื่อตรงมีศีลมีสัตย์ ดิฉันจึงเบาใจในทางบ้านไม่มีห่วง ซ้ำเวลากินอาหารแกก็ยังมานั่งชวนพูดชวนคุยเพื่อให้เพลิดเพลิน ดิ-ฉันจึงรักใคร่นับถือแกเหมือนญาติผู้ใหญ่ วันนั้นกำลังแกชวนคุยเมื่อดิฉันกำลังกินของว่าง ก็ได้ยินเสียงสามล้อดีดกระดิ่งนานผิดสังเกตอยู่หน้าบ้าน ดิฉันจึงสั่งให้เด็กหญิงจิกออกไปดู ว่าใครมีธุระอะไร หลังจากเด็กหญิงจิกไปเปิดประตูหน้าบ้านดูแล้วเดินกลับเข้ามา ในมือถือจดหมายมาย่อตัวมอบให้แก่ดิฉันเมื่อฉีกออกอ่านทราบใจความแล้ว ดิฉันก็ตะลึงและตื่นเต้นจนบอกไม่ถูก จดหมายนั้นมีข้อความสั้น ๆ ว่า

แม่พระของผม

โปรดกรุณาหาเวลามาพบผม ก่อนที่ผมจะลาจากโลกนี้ ขอให้ผมได้เห็นหน้าครูเป็นครั้งสุดท้าย โปรดกรุณามากับสามล้อ เขาจะพาครูมาพบผม

ชูฤทธิ์

เมื่อทราบข่าวแล้วดิฉันก็ทำอะไรไม่ถูก จนป้าจาดแกถามขึ้นว่า "จดหมายมีข้อความอะไรหรือคุณหนู จึงทำให้ตื่นเต้นตกใจคล้ายถูกผีหลอกเช่นนี้"

ดิฉันได้สติจึงยื่นหนังสือให้ป้าจาด แกก็งงพอนึกขึ้นได้ว่าป้าจาดแกอ่านหนังสือไม่ออก ดิฉันก็เลยอ่านให้แกฟัง เมื่อแกทราบใจความแล้วก็ตบอกร้องว่า "ต๊ายตาย หายเงียบไปนานจนจะลืมแล้ว พอได้ข่าวก็จะเกิดเป็นเกิดตายขึ้นมาทันที น่าสงสาร แกไม่น่าจะหุนหันพลันแล่นไปแต่งงานกับแม่สาวสังคมรูปงามคนนั้นเลย"

ดิฉันได้สติตัดสินใจบอกกับป้าจาดว่า "ป้าไปแต่ง

ตัว แล้วบอกให้จิกไปบอกสามล้อให้เขารอประเดี๋ยว เราจะไปด้วยกัน”

หลังจากนั้นเราก็ขึ้นสามล้อไป ไม่ได้พูดอะไรมากนั่งนิ่ง สมองคิดล่องลอยเดาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ส่วนบ้าจาดแกถามคนขับสามล้อถึงเรื่องของคุณชูฤทธิ์ แต่ดิฉันไม่ได้สนใจมากนัก สามล้อได้พาเราผ่านถนนใหญ่ไปหลายสาย จะเป็นถนนอะไรบ้างดิฉันไม่ได้สนใจ แม้สายตาจะมองผ่านไปก็ไม่มีความหมาย เพราะใจไม่ได้อยู่ที่ตามัวแต่คิดเรื่องอะไรร้อยแปด ไม่สนใจว่าบ้าจาดจะพูดอะไรบ้างกับคนขี่สามล้อ

สามล้อพาเราเข้าซอยมาหยุดอยู่หน้าบ้านสีเขียว มีรั้วรอบขอบชิด บริเวณมีสนามหญ้ากว้างพอสมควร สามล้อบอกว่าถึงแล้ว ดิฉันชวนบ้าจาดลงจากรถสามล้อเดินเข้าบ้าน ปรากฏว่าประตูนอกเปิดไว้ คิดว่าคงจะมีคนเข้าออกเสมอ เห็นมีคนหลายคนอยู่ในบริเวณบ้าน กำลังจับกลุ่มพูดจาซุบซิบ พวกนี้ดิฉันไม่เคยเห็นมาก่อนเลย ท่าทางแต่งกายก็คล้ายชาวต่างจังหวัด เมื่อดิฉันเดินไปบนบ้าน พวกเหล่านั้นก็หันมองตามดู แต่ดิฉันไม่สนใจใคร

ที่หน้าห้องมีหญิงแต่งตัวเรียบร้อยเชิญเข้าไปในห้องรับแขกแล้วถามว่า "คุณครูใช่ไหมคะ โปรดกรุณานั่งรอในห้องรับแขกก่อนนะคะ เวลานี้หมอกำลังอยู่ในห้องคนไข้ค่ะ" แล้วแกแนะนำตัวเองให้รู้ว่าแกเป็นพยาบาลพิเศษ

ดิฉันมีความร้อนรนกังวลใจอยากจะพบคนป่วย ป้าจาดแกก็ตื่นเต้นไม่แพ้ดิฉัน

นางพยาบาลมองเห็นก็เข้าใจดีจึงพูดว่า "คอยไม่นานหรอกค่ะ ประเดี๋ยวหมอออกมาคุณก็เข้าไปเยี่ยมได้"

ดิฉันไม่รู้จะพูดอะไร ได้แต่ตอบว่า "ไม่เป็นไรค่ะ ดิฉันคอยได้"

นางพยาบาลพูดว่า "คนไข้บ่นถึงคุณครูตลอดเวลา คล้ายแกมีความกังวลมีความเป็นห่วง จะขอพบคุณครูให้ได้ จะขอเห็นหน้าครั้งสุดท้าย ดิฉันสงสารแก พยายามให้คนไปสืบถามที่บ้านคุณครูตามคำบอกของคนไข้ แล้วจึงได้ให้สามล้อไปตามมา ดิฉันยินดีมากที่คุณครูมา คงจะทำให้คนไข้หายกระวนกระวายใจคอดีขึ้น"

ไม่รู้เป็นอย่างไร เมื่อได้ยินนางพยาบาลบอกเท่านั้น น้ำตามันไหลออกมา นึกถึงชีวิตนึกถึงความหลัง ต้องหยิบ

ผ้าเช็ดหน้าขึ้นมาซับน้ำตา หลังจากเราสนทนากันครู่หนึ่ง ก็มีชายกลางคนเดินออกมาจากห้อง นางพยาบาลก็แนะนำว่าเป็นนายแพทย์ พอดิฉันยกมือไหว้หมอก็พูดขึ้นว่า "ยินดีครับที่ได้รู้จักคุณครู เห็นคนไข้บ่นถึงตลอดเวลา คราวนี้คงจะมีจิตใจสงบขึ้นบ้างละ ผมมีความยินดีจริง ๆ ที่คนไข้รำพันถึงคุณความดีของคุณครูตลอดเวลา"

ดิฉันได้ยินหมอพูดเช่นนั้นก็พูดอะไรไม่ออก แต่รู้สึกมีความตื่นตันใจ ที่ยังรู้ว่าคุณชูฤทธิ์แกไม่ลืมดิฉัน แต่กลับรู้สึกละอายใจ เมื่อมีคนยกย่องความดีของตัวต่อหน้าต่อตา แต่แล้วคุณหมอก็เดินนำหน้าดิฉันพาเข้าไปในห้องคนป่วย ดิฉันใจคอไม่ดี ตื่นเต้นที่จะได้พบชายที่ดิฉันเคยรักและได้จากไปนาน แต่บัดนี้กำลังจะพบกำลังจะได้เห็นหน้า จึงทำให้ดิฉันอดตื่นเต้นไม่ได้ แม้จะพยายามระงับใจให้เป็นปรกติเพียงไร ก็ยากที่จะสงบได้ คนอื่นตกอยู่ในฐานะเช่นดิฉันจะคิดอย่างไรดิฉันไม่ทราบ แต่ตัวดิฉันคุมสติไม่อยู่จริง ๆ

คุณหมอพาดิฉันกับป้าจาดผ่านเข้าไป๒ห้องแล้วก็ยังไม่ถึงห้องคนไข้ คิดว่าห้องคนไข้อยู่ใกล้ห้องรับแขก ก็เป็น

การเข้าใจผิด เมื่อเดินวกไปมาจึงถึงห้องคนไข้ หน้าห้องมีม่านกั้น การที่ให้คนป่วยมาอยู่ลึกจากหน้าบ้าน ไกลจากถนนซอยนี้ ดิฉันคิดว่าคงต้องการความสงบ ไม่ให้เสียงรบกวนมาถึง หมอแหวกม่านให้ดิฉันเข้าไป ในห้องมีแสงไฟนวลสว่าง ดิฉันมองเห็นคนไข้นอนอยู่บนเตียง ร่างกายซูบผอมมีแต่หนังหุ้มกระดูก ดิฉันตะลึงมองด้วยความสงสาร รูปร่างผิดจากชูฤทธิ์คนเดิมแทบจำไม่ได้ ดิฉันตรงเข้าไปนั่งข้างเตียง หมดความรังเกียจใด ๆ ความรู้สึกได้เรียกร้องเรื่องราวชีวิตเก่า ๆ ให้ผุดขึ้นมาอีก

ดิฉันจับมือคนไข้มากุมพลางพูดว่า "คุณชูฤทธิ์ขา ทำไมป่วยมากอย่างนี้ไม่ส่งข่าวให้ดิฉันทราบก่อนล่ะคะ" ดิฉันพูดพลางสะอื้นพลาง ด้วยความสงสารอย่างจับใจ คนป่วยพยายามยกมือซึ่งมีแต่หนังหุ้มกระดูกมากุมมือดิฉันไว้ พลางพูดด้วยเสียงค่อยแต่ชัดเจนว่า

"ผมอายครูเหลือเกิน เพราะผมยังซื่อตรงต่อครู แต่ไม่มีใครรู้ใครเห็น นึกว่าผมเป็นคนระยำ ผมพูดไม่ออก ที่สุดผมก็หลบไปทำไร่อยู่บ้านนอก แต่ผลกรรมก็ติดตามไปหาผมจนได้"

คนไข้พยายามพูดแล้วน้ำตาไหล ดิฉันพยายามห้ามไม่ให้คนไข้พูด กลัวจะเหนื่อย แต่หมอกับบอกว่า "ปล่อยให้แกระบายความรู้สึกที่อัดไว้นานแล้วออกมาเสียบ้าง ก็คงจะทำให้แกสบายใจดีกว่าอัดเอาไว้"

ดิฉันก็ไม่รู้จะพูดอะไร แล้วคนไข้ก็พูดว่า "ผมขอฝากเด็กไว้ให้คุณครูช่วยเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนในเมื่อผมหาชีวิตไม่แล้ว ผมสงสาร"

คนไข้กวักมือเรียกเด็กหญิง ซึ่งนั่งนิ่งมองดูเราอยู่ทางมุมห้อง ดิฉันไม่ทันสังเกตเห็นเมื่อตอนเดินเข้ามา เด็กคนนั้นเดินเข้ามาก้มหน้า เอามือแกะเล็บเล่นด้วยความขวยอาย

เสียงคนไข้พูดกับเด็กหญิงว่า "ลูก คุณครูเป็นแม่พระผู้ใจดี ต่อไปนี้หนูจะต้องไปอยู่กับคุณครู อย่าดื้อ หนูต้องเรียกคุณครูเป็นคุณแม่ จำเอาไว้"

ดิฉันได้พิจารณาดูเด็กหน้าตาจิ้มลิ้ม จึงโอบตัวเข้ามากอดด้วยความรักและสงสาร แล้วพูดกับคนไข้ว่า "นอนใจเถิดค่ะ ชูฤทธิ์ขา ลูกคุณจะต้องอยู่ในความดูแลของดิฉันและจะให้ความสุขความรู้กับแกเท่าที่ดิฉันจะสามารถให้ได้"

คนป่วยยิ้มอย่างโล่งใจ แล้วพูดว่า "ขอบคุณมากครับครู ผมเป็นคนไม่ดี แต่ครูยังกรุณาผม"

ดิฉันได้แต่ปลอบคนไข้ให้แกสบายใจว่า "ลืมเสียเถิดค่ะ คุณอย่านึกย้อนกลับไปนึกถึงความหลังไปอีกเลย พยายามทำจิตใจให้เข้มแข็งเพื่อจะต่อต้านโรคภัยไข้เจ็บนะคะ"

คนไข้พยายามยิ้มอย่างสบายใจ แล้วพูดว่า "ขอบคุณครับ ชีวิตที่ผมต้องผจญกรรมอย่างครูเห็นนี้ ผมเป็นผู้สร้างขึ้นมาเอง ฉะนั้นผมจึงต้องรับกรรมที่หนีไม่พ้น"

คนป่วยพูดแล้วก็ถอนหายใจ แล้วพูดขึ้นว่า "ผมได้ทำให้ครูลำบากมามากแล้ว บัดนี้ผมฝากเด็กนำความลำบากมาให้ครูอีก ผมอายเหลือเกิน และผมจะไม่ให้ครูลำบากเช่นเดียวกัน ผมจึงอยากจะประกันความยุ่งยากหากจะเกิดขึ้นภายหน้า จึงได้เขียนจดหมายไว้ เมื่อเด็กเติบโตขึ้นมีความรู้ก็จะได้อ่านได้ทราบความประสงค์ของพ่อ ที่ได้เลี้ยงดูแกมา ว่าผมรักแกมาก"

ดิฉันได้ยินคนไข้พูดเช่นนั้นก็ไม่กล้าซักถาม แต่แล้วคนไข้ก็เรียกเด็กหญิงซึ่งยืนกัดเล็บอยู่ว่า

"ฟังนะลูกรักของพ่อ นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป พ่อได้มอบลูกไว้กับครู ต่อไปหนูจะต้องเรียกว่าคุณแม่ และต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนจากครูนะลูก จงจำคำสำคัญของพ่อไว้ว่า หากลูกเติบโตต่อไปภายหน้า ลูกต้องปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทของคุณแม่ หากครั้งใดวันใดที่เจ้าต้องทำให้คุณแม่หรือครูเสียใจจนน้ำตาตกแล้ว ขอให้เจ้าจงมีร่างอัปลักษณ์รูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว เป็นที่รังเกียจแก่ผู้ได้พบได้เห็น หากเจ้ามีความเคารพนับถือมีความกตัญญูต่อคุณแม่ หรือครูผู้มีพระคุณแล้ว ขอให้เจ้าจงมีความเจริญต่อ ๆ ไป จงจำคำพ่อไว้"

เมื่อได้ยินคำสาปเช่นนี้ ดิฉันใจหายหมด นึกสงสารเด็กที่ไม่เดียงสา แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เมื่อเราได้สนทนากับคนไข้พักหนึ่งก็มีชายผู้หนึ่งเดินเข้ามา เสียงคนไข้ร้องสั่ง ไม่ช้าชายผู้นั้นก็นำซองสีน้ำตาลมามอบให้ดิฉัน เมื่อดิฉันรับไว้ก็พลิกดูจ่าหน้าซองถึงดิฉันโดยตรง จึงคลำดูภายในซองก็รู้ว่าเป็นสมุดอยู่ภายในซอง คนไข้พูดขึ้นว่า

"มันเป็นสมุดบันทึกชีวิตของผม ขอมอบให้ครู เมื่อผมจากโลกนี้ไปแล้ว ๗ วันจึงค่อยเปิดอ่าน จะเข้าใจเรื่องดี

ดิฉันพยักหน้าแล้วพูดว่า "ดิฉันจะถนอมสมุดบันทึกของคุณตามคำสั่ง และจะอ่านทุกตัวอักษรเมื่อถึงเวลาสมควร"

คนป่วยพยายามยิ้มอย่างมีความสุขแล้วพูดว่า "ครูรู้ความจริงแล้วคงจะยกโทษให้ผม อภัยให้แก่ชีวิตอันอาภัพของผมที่ต้องรับกรรมทรมาน ในไม่ช้าก็จะจากครูไปแล้ว ขอให้ครูอโหสิกรรมให้วิญญาณอาภัพของผมด้วย วิญญาณของผมจะได้จากไปอย่างสงบ"

ได้ยินคนป่วยพูด ทำให้ดิฉันต้องสะอื้นอยู่ในทรวงอกด้วยความสงสารตื้นตันใจ ชายที่นอนป่วยอยู่ตรงหน้าดิฉันนี้ ครั้งหนึ่งเคยเป็นที่รักใคร่ ตั้งใจจะร่วมชีวิตร่วมหัวจมท้ายด้วยกัน แต่แล้วเหตุการณ์ที่ไม่น่าเปลี่ยนแปลงไป ก็เปลี่ยนไปกลับหน้ามือเป็นหลังมือ บัดนี้ชายผู้ที่ดิฉันเคยรักเคยบูชา กำลังจะสิ้นอายุจากโลกนี้แล้ว ทำให้จิตใจดิฉันปั่นป่วนจนพูดอะไรไม่ถูก ความรักความอาลัยเก่า ๆ มันคุขึ้นมา ดิฉันต้องซับน้ำตาเพราะกลั้นไม่อยู่พลางพูดปลอบคนป่วยว่า

"ดิฉันยกโทษให้คุณหมดแล้วละค่ะ คุณชูฤทธิ์ขา จง

ทำใจให้สงบ อย่านึกสิ่งใดเลย ดิฉันยังรักและสงสารคุณมากค่ะ"

ดิฉันเห็นคนไข้ถอนหายใจอย่างโล่งอกพลางพูดว่า "ผมสบายใจที่ได้ยินครูพูดอภัยให้ผม ครูใจดีกับผมเสมอ ผมต้องการได้ยินคำนี้มานานแล้ว ต่อไปนี้ผมจะนอนตาหลับ ผมดีใจมาก ตลอดเวลาผมไม่เคยดีใจเท่าวันนี้เลย แม้สังขารของผมจะป่วยไข้ทรุดโทรมแต่ผมสบายใจ"

ดิฉันปลอบแก เท่าที่จะนึกหาคำพูดได้โดยกระทันหัน ดิฉันไม่อยากจะเล่าชีวิตอันแสนเศร้า ไม่มีใครอยากพบกับความเศร้าความทุกข์ เพราะมันทำให้จิตใจหดหู่ ฉะนั้นดิฉันจึงอยากจะขอผ่านไปเสีย

หลังจากคุณชูฤทธิ์ได้ถึงแก่กรรมลงเพราะเหลือความสามารถของแพทย์จะรักษาชีวิตไว้ได้ ก่อนถึงแก่กรรมคุณชูฤทธิ์ได้ทำพินัยกรรมไว้ฉบับหนึ่ง แยกมรดกไว้ ๓ ส่วน ได้ยกทรัพย์สมบัติส่วนหนึ่งให้แก่ดิฉัน และอีกส่วนหนึ่งให้แก่เด็กหญิงจงใจบุตรสาว และให้ดิฉันเป็นผู้จัดการมรดก เมื่อถึงกำหนดเวลาเด็กหญิงจงใจบรรลุนิติภาวะแล้ว มีความประพฤติดี จึงมอบทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งตาม

พินัยกรรมให้ อีกส่วนหนึ่งให้ดิฉันจัดการกองกุศล ที่เป็นประโยชน์ส่วนรวม พร้อมทั้งยังแยกแบ่งให้คนงานเก่าแก่มีความซื่อสัตย์สุจริตอยู่ด้วยกันตลอดมา พร้อมทั้งระบุชื่อไว้ในพินัยกรรม ดิฉันได้พยายามจัดการตามคำสั่งของผู้ตายทุกประการ หลังจากได้ฌาปนกิจศพแล้ว ดิฉันก็นำเด็กหญิงจงใจมาอยู่ที่บ้าน เหตุการณ์ทุกอย่างก็อยู่ในความปรกติเรียบร้อย

สิ่งที่ดิฉันสนใจ คืออยากรู้อยากเห็น อยากอ่านสมุดบันทึกเล่มนั้น คิดว่าคงจะมีข้อความพาดพิงมาถึงตัวดิฉันบ้างไม่มากก็น้อย แม้จะอยากอ่านเพียงไรดิฉันก็สะกดใจไว้รอให้ถึงเวลาเสียก่อน คืนหนึ่งเมื่อถึงเวลาตามกำหนด ดิฉันก็รีบเปิดซองออกมา หยิบสมุดบันทึกขึ้นมาพลิกดูเล่มขนาดกลางกะทัดรัด ปกแข็งหุ้มหนังสีเขียวสวยงาม มีซองเปิดผนึกสอดไว้ ๑ ฉบับ เมื่ออ่านจ่าหน้ามีใจความว่า

"ขอให้ครูช่วยจัดการรักษาซองนี้ไว้ แล้วจัดมอบให้จงใจลูกของผม เมื่อเวลาอันสมควร เมื่อรู้สึกผิดชอบชั่วดีแล้ว เป็นเครื่องเตือนใจอีกครั้งหนึ่ง"

ดิฉันก็ได้จัดการเก็บซองรักษาไว้ตามคำสั่ง แล้วเปิด

สมุดบันทึกออกอ่านข้อความ จึงเห็นตัวหนังสือเขียนเป็นระเบียบสวยงามประณีต แสดงว่าผู้เขียนบันทึกเล่มนี้ใช้เวลาตั้งใจมาก เจ้าของคงจะทนุถนอมมิให้ชอกช้ำ และคงจะเป็นสมุดบันทึกที่มีค่าสูง และหวงแหนยิ่งในชีวิตของผู้บันทึก

ดิฉันค่อย ๆ เปิดออกอ่านทุกตัวอักษรอย่างทะนุถนอมและด้วยความระมัดระวัง และมิให้ข้อความพลาดสายตา อ่านแล้วก็จะได้เก็บไว้เป็นอนุสรณ์แก่ผู้บันทึก ซึ่งได้ลาจากโลกนี้ไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ ข้อความในสมุดบันทึกบางตอนก็ตื่นเต้นหัวใจแทบหยุด บางตอนก็อดกลั้นไว้ไม่อยู่ ปล่อยให้น้ำตาไหลออกมานองหน้า ต้องหยุดอ่านเพราะตามัว ต้องสะอื้นสักพักหนึ่ง เพื่อได้ระบายอารมณ์ให้คลายไป เพราะชายที่ดิฉันรักและบูชาต้องต่อสู้กับชีวิตอย่างขมขื่น เราเคยฝันกันว่าชีวิตอนาคตจะต้องถึงวันชื่นคืนสุข วิมานที่เราฝันก็ถูกทำลายลงหมดสิ้น ทุกอย่างในโลกนี้ไม่มีอะไรแน่นอน เวลาผ่านไปกลายเป็นอดีตที่ขมขื่น คงเหลือสมุดบันทึกประวัติชีวิตของคนรักเป็นอนุสรณ์เล่มเดียว คล้ายกับเป็นอัฐิธาตุของคนรัก

เหลือไว้เพื่อเป็นที่เคารพบูชาเท่านั้น ทุกอย่างเป็นความฝัน ชีวิตอนาคตที่จะรุ่งเรืองก็อับเฉาสิ้นสุดลงอย่างน่าอนาถ ใจดิฉันอยู่เพื่ออบรมสั่งสอนเด็ก เพื่อมีชีวิตไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น และจะฝั่งชีวิตไว้กับอาชีพครูจนวาระสุดท้าย นี่แหละเป็นปมด้อยบางเวลา ที่ดิฉันได้แสดงออกมาให้พวกศิษย์เห็น

ดิฉันของดเรื่องเศร้าไว้ก่อน เรามาอ่านบันทึกบางทีจะได้ข้อคิดบ้าง ข้อความในสมุดบันทึกมีใจความดังต่อไปนี้

"สมุดบันทึกเล่มนี้ ข้าพเจ้า นายชูฤทธิ์เป็นผู้บันทึกไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์มอบให้ผู้ที่ข้าพเจ้ารักยิ่งคนเดียวในชีวิต ที่เราห่างกัน ก็เพราะความผิดของผมคนเดียวเป็นต้นเหตุ แม้ว่าจะรู้ตัวว่าผมเป็นผู้ผิด แต่ก็หยิ่งเกินกว่าที่ผมจะไปงอนง้อสารภาพรับผิดด้วยวาจาคำพูด เห็นจะเคยตัว คิดว่าเราทำถูกทุกอย่าง เหมือนไม่เคยทำผิดมาก่อนเลยในชีวิต ผมตั้งใจเอาชนะในทางผิดจึงเกิดมีความประมาทขาดสติ ขาดความยับยั้งไม่ได้ใช้สติปัญญาพิจารณาสิ่งดีสิ่งชั่ว ถลำตัวเข้าไปในความชั่ว เพลิดเพลินสนุกสนานที่สุดก็หมดปัญญาที่จะแก้ไขให้ดีขึ้น ก็ต้องปล่อยเลยตาม

เลย เหมือนตกอยู่ในนรกที่แสนทรมาน ที่สุดก็หมดสิ้นอนาคตจมลงด้วยความเศร้า

สมุดบันทึกเล่มนี้เมื่อยอดหญิงแม่พระที่ผมรักได้อ่านได้ทราบ ภายหลังที่ผมได้จากโลกนี้ไปแล้ว วิญญาณคงจะล่องลอยไปตามกรรม จะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว เมื่อยังมีชีวิตอยู่ได้ประกอบขึ้น หากมีชาติหน้า ผมขออธิฐานให้เกิดมาได้มีโอกาสร่วมคู่อยู่กับครูหญิงที่ผมรัก ขออย่าได้มีอุปสรรคใด ๆ มากีดกั้นเหมือนในชาตินี้เลย สมุดบันทึกเล่มนี้ผมได้พยายามคัดลอกหลายครั้งหลายหนจนเป็นเล่มสมบูรณ์ที่เห็นอยู่นี้ เพื่อบูชาคุณความดีของครูผู้เป็นแม่พระที่รักยิ่งของผมแต่ผู้เดียว เพื่อรู้เห็นความจริงใจที่ผมมิได้ทรยศความรักในการไปแต่งงานกับหญิงอื่น ผมยังมีความรักและซื่อสัตย์มิได้เปลี่ยนแปลง แต่เหมือนน้ำท่วมปาก พูดอะไรไม่ออก จึงต้องปล่อยชีวิตในชาตินี้ทั้งชาติ ให้ใช้หนี้กรรมกว่าจะสุดสิ้นไป”

เดือนเมษายน พ.ศ....... เป็นเดือนที่ผมไม่ส มารถจะลืมความสำคัญในชีวิตได้ เห็นจะเป็นด้วยอากาศ

ร้อนอบอ้าวทำให้ผมขาดสติเห็นแก่ตัวเหมือนคนบ้า แม้แต่หญิงที่ผมรักยิ่งก็มิได้ยกเว้น ผมต้องการชนะในเรื่องที่ไม่มีความหมาย คิดแล้วก็ไม่มีสาระสำหรับผมเลย แต่ด้วยนิสัยอวดดี ชอบที่จะต้องเอาชนะโดยไม่พิจารณาดูเหตุผล ว่าควรหรือไม่ ที่ผมบังคับให้ครูลาออกจากหน้าที่ครู เมื่อเราแต่งงานกันแล้วแม้ครูจะอ้อนวอนอยากทำประโยชน์ใช้วิชาความรู้ เพื่อสั่งสอนอบรมเด็กต่อไป ได้พยายามชี้แจงเหตุผลทุกอย่างว่า หากอยู่บ้านเฉย ๆ ก็เสียดายความรู้ ที่อุตส่าห์เล่าเรียนศึกษามา ไม่ได้ใช้วิชาความรู้ตามที่ควร แต่ผมมีนิสัยสันดานเสีย บางครั้งก็เห็นแก่ตัว ไม่ยอมฟังเหตุผลใดทั้งสิ้น เมื่อต้องการสิ่งใดทำสิ่งใด เมื่อถูกขัดใจก็อารมณ์เสีย ไม่ว่าจะผิดหรือถูกโทสะก็เกิดเพราะเคยเป็นแต่ผู้ชนะ ไม่เคยเป็นผู้แพ้มาก่อน จึงโกรธกล่าวคำไม่สมควรออกมาโดยไม่คิดว่าจะแสลงหูใคร จะกระทบกระเทือนใคร กิริยาท่าทางที่เรียบร้อยก็เปลี่ยนไป ตรงกันข้าม มีกิริยาหยาบคาย ไม่น่าจะเป็นสุภาพบุรุษที่มีความรู้สูง ความโกรธทำให้หุนหันพลันแล่น เดินออกจากบ้านครูหญิงที่รัก

ต่อมาอีก ๒–๓ วันอารมณ์ก็ค่อยคลายลงบ้าง แต่ความทิฐิมานะยังมี การง้อคนนั้นผมไม่เคยมี ฉะนั้นอารมณ์จึงไม่ปรกติดีนัก มีเพื่อนผู้ร่วมงานผู้หนึ่งกว้างขวางในวงสังคมเป็นหนุ่มเจ้าสำราญ เช้าวันนั้น ณ ที่ทำงาน เพื่อนเดินเข้ามาทักว่า "เป็นอย่างไรเพื่อน หมู่นี้ผมดูอารมณ์ไม่แจ่มใสเลย คิดว่าคงมีเรื่องเกี่ยวกับแฟน ๆ ใช่ไหม ถ้าจริงผมขอแนะนำว่า อย่าไปจริงจังอะไรเลย ทำให้ไม่สบายใจเปล่า ๆ"

เมื่อผมได้ฟังเพื่อนทายถูกใจดำเช่นนั้น ก็ระบายความอัดอั้นให้เพื่อนฟัง เพื่อนตบหลังเบา ๆ ปลอบว่า มันเรื่องเล็กน้อยเหลือเกิน แผ่นดินไม่ไร้เท่าใบพุทรา ผู้หญิงในเมืองไทยยังมีอีกมาก และมากกว่า ผู้ชาย เสียด้วย ถ้าเขาไม่ตามใจเราก็ไม่แปลก ไม่เห็นจะต้องไปคิดอะไรมาก ไม่ต้องเป็นทุกข์เป็นร้อนให้เสียเวลา เป็นโรคประสาทเปล่า ๆ เย็นวันนี้ถ้าเลิกงานแล้ว มาคุณไปกับผม ขอรับรองได้ว่า คุณจะลืมอะไรทั้งหมด มีแต่ความสนุกสนานลืมทุกข์โศก เชื่อผมเถิด

เวลานั้นผมยังมีอารมณ์ขุ่นมัว เมื่อเพื่อนมาแนะ

มีทางที่จะช่วยให้ระบายคลายความขุ่นมัวลงได้ โดยการไปหาความสนุกสนานเบิกบานใจ ความกลุ้มใจมีอยู่แล้ว เมื่อมิผู้ใด มาแนะทางคลี่คลาย ความทุกข์ ก็เหมือน คนตาบอด สุดแต่ใครจะจูงไปไหน ก็เห็นดีเห็นชอบไปด้วยทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ว่าเขาจะพาไปไหน คล้ายกับว่าหมดอาลัยเหมือนคนไม่มีหัวใจชีวิตไม่มีค่า

เย็นวันนั้นผมได้ไปกับเพื่อนร่วมงานผู้หวังดี หลังจากเลิกงาน เขาพาผมไปบ้านเพื่อนของเขาแห่งหนึ่ง ครอบครัวนี้มีฐานะดี บ้านใหญ่โตพอสมควร รู้สึกว่าเพื่อนร่วมงานมีความคุ้นเคยสนิทสนมกับบ้านนี้มาก ผมได้ถูกแนะนำให้รู้จักกับท่านเจ้าบ้าน คนในครอบครัวและรู้จักกับชายหนุ่มลูกเจ้าบ้าน ซึ่งมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับเพื่อนร่วมงานของผม ผู้ใหญ่อยู่บ้านใหญ่อีกหลังหนึ่งปล่อยให้ลูกชายจัดการกุลีกุจอรับรองต้อนรับด้วยสุราต่างประเทศ และกับแกล้มในห้องหนึ่ง มีเราเพียง ๓ คน เวลานั้นผมยังไม่คุ้นกับพวกสุรา เพราะธรรมดาเวลาปรกติก็มองเห็นสุรานั้นมีแต่โทษใหญ่มหันต์ ส่วนทางให้เกิดคุณประโยชน์นั้นมองไม่เห็นเลย ผมจึงไม่อยากแตะ

ต้องตลอดมา แม้จะมีการเลี้ยงผมก็ดื่มโซดาแทน แต่เมื่อเห็นเจ้าของบ้านนำสุราต่างประเทศออกมา ใจคอผมก็ไม่สบาย สองสหายพยักหน้ากันแล้วก็หยิบแก้วออกมาสามใบ เปิดโซดาเตรียมจะผสม จึงแน่ใจว่าเขาจะผสมเผื่อผมด้วย รู้สึกเกรงใจเจ้าของบ้านที่เป็นคนใจคอกว้างขวาง แสดงถึงน้ำใจดีงาม ครั้นจะดื่มก็เป็นคนไม่ชอบมาก่อน และไม่เคยดื่ม นึกถึงสุรานี้เคยทำลายชีวิตและอนาคตของ คนที่ หลงใหล งมงาย มามาก ต่อ มาก แล้วก็ ชัก กลัว ฉนั้นจึงตัดสินใจจะไม่ดื่ม จะขอตัวแม้จะรู้สึกลำบากใจเพียงไร แต่ก็ตั้งใจจะไม่ดื่ม คิดว่าอย่าทันให้เจ้าของบ้านเขารินเหล้าเลย จะเสียของ จึงยกมือขึ้นห้ามเมื่อเห็นเจ้าของบ้านกำลังทำท่าจะผสมแก้วที่สามจึงพูดว่า "ขอโทษครับ ผมดื่มไม่เป็นและไม่เคยดื่มมาก่อน"

เจ้าของบ้าน ถือขวดเหล้า ชะงัก หัวเราะ แล้วหันไปมองดูหน้าเพื่อนร่วมงานของผม คล้ายจะใช้สายตาถามว่ายังไงเจ้าหมอเพื่อนลื้อเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เพื่อนร่วมงานรู้ท่าจึงพยักหน้าให้ผสมต่อไป แล้วพูดกับผมว่า

"ลองดื่มดูน้อย ๆ ผสมบาง ๆ เป็นพิเศษ จะช่วยให้

เราสบายใจสนุกสนานลืมเรื่องข้องใจหมด ดื่มเพียงตึง ๆ หน้า เชื่อผมเถิดน่า อย่าให้เสียศรัทธาเจ้าของบ้านเลย อย่าให้เจ้าของบ้านต้องเสียน้ำใจ เหล้ามันดับทุกข์ให้เราดีกว่าอย่างอื่น เชื่อพวกเราเถิดเราหวังดี จะไม่ยอมให้เพื่อนดื่มเมาจนเสียผู้เสียคนหรอกน่า"

พูดแล้วก็หยิบแก้วมีเหล้าผสมโซดาจากมือผู้ผสมส่งมาให้ แต่ผมยังไม่ยอมยื่นมือไปรับ เพียงแต่สั่นหัวปฏิเสธอย่างเกรงใจ แต่เพื่อนก็คะยั้นคะยอยื่นให้พลางพูดว่า "เชื่อผมลองดูเถิด ดื่มแล้วมันไม่ตายหรอกน่า เหล้ามันเป็นยาดับทุกข์ เหล้ามันย้อมหัวใจให้เราลืมทุกข์กล้าหาญดื่มพอตึง ๆ หน้า แล้วเราก็ไปเที่ยวกันให้สนุกสนานในคืนนี้ เชื่อผมเถิดน่า"

ทั้งเจ้าของบ้าน ช่วยพูดให้มองเห็นว่า เหล้า เป็นยาวิเศษ ทั้งสองช่วยกันหว่านล้อมชักชวนให้มองเห็นคุณประโยชน์ของเหล้า แล้วก็ยื่นแก้วเหล้ามาให้ผมอีก ผมเองก็ตัดสินใจไม่ถูกว่าจะรับมาดื่มดีหรือไม่รับดี แรงลมปากที่ชักชวน บวกกับความเกรงใจ เจ้าของบ้าน ที่เพิ่งจะรู้จักกันใหม่ ๆ จึงยื่นมือไปรับแก้วเหล้าอย่างเสียไม่ได้

เพราะความเกรงใจ มาถือไว้ คิดในใจว่า ดื่มครั้ง หรือ สอง ครั้งคงไม่เป็นไร แล้วเพื่อนทั้งสองเห็นผมอ่อนลงก็ยิ้มด้วยความพอใจ แล้วก็ยกแก้วชูขึ้นพลางพูดว่า "เรามาดื่มเพื่อมิตรภาพเพื่อร่วมสนุกสนานกันต่อไป"

ผมก็ต้องยกแก้วขึ้นตามอย่าง เพื่อไม่ให้เสียกิริยาและไม่ค่อยจะเต็มใจ

เมื่อเพื่อนกล่าวจบก็ยกแก้วขึ้นดื่ม ผมก็ยกขึ้นจ่อริมฝีปากบ้างเพื่อไม่ให้เพื่อนเสียน้ำใจ เพียงแต่จิบเท่านั้นก็รู้ว่ารสชาติมันพิกล ไม่ชวนให้ดื่มเลย กลิ่นเหล้าปนโซดาระเหยฉุยเข้าจมูกก็ชะงัก มันไม่หอมหวานอย่างนึกไว้ คิดว่าทำไมมนุษย์จึงชอบดื่มหลงใหลกันนัก เสียงของเจ้าของบ้านพูดเสริมว่า

"ดื่มเถิดครับ ผมผสมให้คุณบาง ๆ ไม่เมาหรอก เชื่อผมเถิด"

ยังไม่ทันผมจะยกแก้วขึ้นดื่มอีกก็ได้ยินเสียงรถยนต์แล่นเข้ามาจอดในบ้านเสียงเปิดปิดประตูรถ เจ้าของบ้านบอกว่า "น้องสาวผมกลับมาแล้ว ประเดี๋ยวคงมาร่วมวงสนทนา" ครู่หนึ่งก็มีหญิงสาวรูปร่างสวยขาวโปร่ง แต่ง

ตัวทันสมัยเดินยิ้มเข้ามาทักทายเพื่อนร่วมงานของผมอย่างสนิทสนม แล้วเจ้าของบ้านผู้เป็นพี่ชาย หันไปบอกเชิงแนะนำให้ผมรู้จักกับเธอ หลังจากที่เธอมองผมอย่างสงสัย

"พี่ขอ แนะนำให้รู้จัก เพื่อน ของเรา ชื่อ คุณ ชูฤทธิ์ เป็นสุภาพบุรุษเคยศึกษาจากต่างประเทศ"

เธอยิ้มกับผม แล้วยกมือขึ้นแสดงความเคารพ กิริยาแช่มช้อยอ่อนหวานและพูดว่า

"ดิฉันยินดีมากค่ะที่ได้รู้จักคุณ นับว่าเป็นเกียรติสูงแก่ดิฉันมาก"

ผมยิ้มตอบเธอแล้วพูดว่า "ผมก็ยินดีเช่นเดียวกันครับ ที่ได้รับเกียรติรู้จักคุณ......"

แต่หลังจากนั้นแล้ว เราก็ได้ สนทนา กัน อย่าง สนิทสนม หล่อนก็ได้ส่งเสริมคะยั้นคะยอร่วมกับเพื่อนให้ดื่มสุราด้วยอีกผู้หนึ่ง และหล่อนก็ผสมเหล้ายกแก้วขึ้นจะดื่มด้วย ด้วยความเกรงใจเพื่อนและเห็นแก่เธอ ผมก็ได้พยายามแข็งใจดื่มเหล้าในแก้วเป็นครั้งแรก ความรู้สึกไม่ผิดอะไรกับผมได้ดื่มด่าง หรือกรดผสม หรือเหมือนยาหม้อทั้งขมทั้งเหม็นทั้งขื่น ต้องกลืน น้ำทองแดง เข้าไปใน

ลำคอด้วยความยากลำบาก

เมื่อน้ำเหล้าผ่านเข้าไปในลำคอ ผมพูดไม่ถูกว่าความรู้สึกเป็นอย่างไร รสชาติไม่หอมหวาน กว่าจะผ่านลำคอได้ก็รู้สึกยากลำบาก จำได้แม่นยำที่สุดเป็นการเริ่มต้นครั้งแรกในชีวิตที่ได้ดื่มน้ำเมา เมื่อเมาแล้วก็ขาดสติ เกิดความประมาท ขาดความยับยั้ง เมื่อน้ำเหล้าผ่านลงไปในลำคอไม่นาน ความรู้สึกว่าหน้าร้อนผ่าว ท้องก็ร้อนวูบวาบ ตาชักจะลายมองดูหน้าคนชักจะหลายหน้า เห็นหญิงสาวยิ้มด้วยความพอใจ และได้ผสมเหล้าส่งมาให้อีกแก้วหนึ่ง แม้ว่าจะเริ่มเมาวิงเวียนแล้วแต่ก็ยังรู้ตัวดีจึงโบกมือขอตัวว่าไม่ไหว เพียงแก้วแรกก็ทำให้พะอืดพะอมแล้ว ถ้าแก้วที่สองก็คงฟุบอยู่ที่นั่น ไม่ต้องลุกไปไหนอีก ผมเห็นหญิงสาวหัวเราะคิก ๆ ได้ยินเสียงค่อยกว่าธรรมดา เพื่อนร่วมงานของผมหันหน้ามาพูดอะไรกัน ผมไม่ได้ยินถนัดเห็นแต่ปากหงับ ๆ เพราะแก้วหูของผมเหมือนมีตัวแมลงอะไรเข้าไปร้องแซ่ไปหมดไม่ได้ยินอะไรผมต้องนั่งครึ่งนอนครึ่ง สลึมสลืออยู่ที่เก้าอี้ตัวที่นั่งนั้นเอง พอจะลุกขึ้นก็เวียนหัว นึกในใจว่านี่หรือคือ

เหล้า ที่มนุษย์หลงใหลชอบดื่มผมต้องนั่งซึมเหมือนคนไม่มีสติ หนักหัว สามคนเขาจะพูดอะไรกัน ผมไม่รู้เรื่องแม้จะอยู่ใกล้ ก็เหมือนพูดมาแต่ไกลเพราะได้ยินเสียงค่อย ๆ จับใจความไม่ได้ เห็นหญิงสาวกระวีกระวาดหายไปสักครู่หนึ่งก็นำเอาผ้าขนหนูผืนเล็ก ๆ ชุบน้ำบิดหมาด ๆ และใส่น้ำหอมมาเช็ดตามหน้าตามคอและทับไว้ตรงหน้าผาก เธอทำให้ผมโดยมิได้มีความรังเกียจ ผมนึกชมเธออยู่ในใจว่า แม้เราจะได้รู้จักกันในระยะสั้นแต่เธอก็ให้ความสนิทสนมมากจนเกินความคาดหมาย ไม่ช้าอาการมึนเมาการวิงเวียนก็น้อยลง การหนักหัวก็เบาลงพอจะลุกขึ้นได้ไม่โงนเงน

ตกลงคืนนั้นเราชวนกันไปกินอาหารตามสถานที่เริงรมย์ด้วยกันทั้ง ๔ คน หญิงสาวน้องสาวของเพื่อนหน้าใหม่ผู้เป็นเจ้าของบ้านนั้นได้ให้ความสนิทสนมกับผมอย่างรวดเร็วคล้ายกับว่าเรารู้จักกันมาแรมปี

คืนนั้นหลังอาหารแล้วเราก็ได้เต้นรำกันอย่างสนุกสนาน เธอไม่มีความรังเกียจ เราเต้นรำกันตลอดเวลาการเต้นรำกันนั้นผมก็ไม่ค่อยชำนาญนัก เคยเต้นบ้างบาง

ครั้งในงานรื่นเริงเมื่ออยู่โรงเรียนในต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับเธอแล้ว เธอชำนาญในทางเต้นรำมาก ผมต้องตามเธออยู่ตลอดเวลา เพื่อนทั้งสองก็สนับสนุนเราอย่างเต็มใจมิได้รังเกียจ แม้ผมจะสร่างเมายังไม่ปรกติ นักคิดว่าสุรานารีมันทำให้เราสนุกสนาน ลืมความทุกข์ไปได้ระยะหนึ่ง จริงอย่างเพื่อนพูด คืนนั้นเราสนุกสนานกันทำให้ผมลืมความขุ่นมัวไปได้พักหนึ่ง

ต่อจากคืนนั้นผมก็เริ่มค่อย ๆ กลายเป็นนักเลงสุราอย่างไม่น่าเป็นไปได้ เพื่อน ๆ ที่รู้จักผมดีคงแปลกใจว่าเดี๋ยวนี้เจ้าชูฤทธิ์มันเป็นนักเลงสุราชอบเต้นรำเที่ยวกลางคืน กลับดึก ๆ มีหลายคนไม่เชื่อว่าจะเป็นไปได้ แต่ก็เป็นไปแล้ว ปรกติได้ข่าวว่ามีพวกเพื่อนพูดถึงผม ก็รู้สึกชักอายตัวเองเหมือนกัน แต่เมื่อเหล้าเข้าปากก็ลืมอาย เหล้าทำให้เราสนุกสนานจนลืมตัว เรา ๔ คนเที่ยวหาความสนุกสนานกันแทบทุกคืน แรก ๆ เราก็ไปพร้อมหน้ากัน ต่อมาภายหลังเราก็ไปกันเพียงสองคน ครั้งหลังนี้เพื่อนร่วมงานของผม กับพี่ชายของเธอขอตัวอ้างว่าติดธุระบ้างไม่ว่างบ้าง งานมากบ้าง เราก็ต้องไปกันตามลำพังสอง

คน รู้สึกว่าผู้ปกครองของเธอก็ไม่รังเกียจที่เราไปกันโดยลำพัง เพราะมีความไว้วางใจในตัวผม ตัวเธอเองก็ไม่เคยถูกว่ากล่าวตักเตือนหรือห้ามปราม ส่วนพี่ชายของเธอกลับสนับสนุนน้องสาวให้เที่ยวกับผม ทำให้ผมได้รับความสนุกสนานมาก เพราะเธอเป็นหญิงสาวที่สวย เต้นรำเก่ง สังคมยกย่อง เธอสอนให้ผมเต้นรำท่าแปลก ๆ และเอาอกเอาใจทุกอย่างไม่ว่าผมจะชวนไปไหนไม่เคยถูกขัดใจ เป็นหญิงสาวที่มีใจคอกว้างขวาง เป็นหญิงสาวที่ถูกอารมณ์และถูกกับนิสัยของผมที่ชอบให้คนตามใจ

ระยะหลังนี้เราได้เที่ยวกันอย่างอิสระภายในระยะไม่นานนักชีวิตของผมก็ก้าวไปไกล เมื่อก่อนไม่เคยดื่มเหล้าบัดนี้ก็กลายเป็นนักเลงสุราไปแล้ว ก่อนไม่ชอบเต้นรำเที่ยวดึกเพราะกลัวสุขภาพจะทรุดโทรม แต่บัดนี้ไม่สนใจต่อสุขภาพชอบสนุกสนานดื่มเหล้ากลับดึก ๆ ชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ หรือจะเรียกว่าเปลี่ยนจากขาวเป็นดำ ชีวิตของคนเรานี้หากจะเปลี่ยนจากความดีไปสู่ความชั่ว ดูมันช่างง่ายเหลือเกิน แต่การเปลี่ยนจากชั่วมาเป็นดีนี้คงจะยากลำบากมาก บาง

ครั้งผมก็คิดได้ว่าชีวิตของเรานี่ กำลังจะเหลวแหลกลงทุกวัน หวนไปนึกถึงครูแล้วผมก็เศร้า ผมได้ทอดทิ้งครูมิได้ไปมาหาสู่ แม้แต่จดหมายก็ไม่เคยเขียนไปถึง ความจริงผมยังรักครูอยู่เสมอ แต่ผมได้หลงระเริงสนุกสนานในเรื่องสุรายาเมาไปพักหนึ่ง เมื่อเวลาไม่เมาแล้ว ก็มานึกถึงเพื่อนคู่เที่ยวคู่เต้นรำ แม้เธอจะสวยน่ารัก เอาอกเอาใจเก่ง แต่เธอก็ไม่สมกับเป็นคู่ร่วมหัวจมท้ายกับผม การคบหาสมาคมก็ฐานเพื่อน บางครั้งผมก็ถามตัวเองว่าผมรักเธอหรือเปล่า แต่ผมก็ได้รับคำตอบจากความจริงใจว่าผมจะรักเธอไม่ได้ เพราะผมยังมีครูที่เราได้ตั้งใจจะร่วมชีวิตกัน ครูที่ผมได้มอบความรักให้หมดแล้ว แม้เราจะมีเรื่องขัดกัน ก็เป็นเรื่องเล็กน้อยซึ่งผมเองรู้ตัวว่าเป็นคนผิด ผมอยากจะกลับไปหาครูผู้น่ารักน่าสงสาร ครูผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีแต่ความเมตตากรุณา มีความสุภาพเรียบร้อย มีคุณธรรมสูง สมกับเป็นแม่พิมพ์ของชาติ คนอย่างครูชาติยังต้องการอีกมาก เพราะมีจิตใจสะอาดมุ่งหวังจะทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ผมคิดแล้วน้ำตาไหลออกมา ครูเหมาะที่จะเป็นแม่ศรีเรือน

เป็นมิ่งขวัญ ที่จะอบรมกุลบุตรจะเกิดมาสืบตระกูลต่อไป

วันนั้นผมอยู่บ้านไม่ได้ไปไหน ผมตั้งใจจะเขียนจดหมายไปหาครู รับสารภาพถึงความผิด รับว่าจะไม่ให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีก จะพูดกันด้วยเหตุผลไม่ยอมเอาแต่อารมณ์ตามใจตัวเองอย่างที่แล้วมา จะยอมให้ครูทำหน้าที่ครูตลอดไป หลังจากเราได้แต่งงานกันแล้วทุกอย่างไม่ขัดข้อง เมื่อผมกำลังระบายความรู้สึกออกเป็นจดหมายจะส่งไปให้ครู ก็พอดีคู่เที่ยวคู่เต้นรำเดินเข้ามาในบ้านผม เรามีความสนิทสนมกันมากแล้ว ทุกอย่างเราไม่มีอะไรจะปิดบังกันเลย

ผมเชิญให้นั่ง เธอถามผมว่าจะเขียนจดหมายถึงใคร ผมเล่าให้เธอฟังว่าผมจะส่งจดหมายไปหาครูคนรัก แล้วผมจะไปพบภายหลัง แล้วเราก็จะแต่งงานกัน ผมได้วาดชีวิตอนาคตอย่างสวยงามไว้แล้ว เธอได้ยินผมเล่าและซักถามผม ผมก็ไม่ปิดบัง เธอขอแสดงความยินดีกับผมเป็นคนแรก ผมรู้สึกว่าเธอใจคอกว้างขวาง เธอนั่งรอผมจนเขียนจดหมายเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงพูดขึ้นว่า

"คืนนี้ขอให้ดิฉันเป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารค่ำ เพื่อ

แสดงความยินดีที่คุณกับคุณครูจะคืนดีกัน ดิฉันไม่ยอมให้คุณปฏิเสธเป็นอันขาด คิดว่าต่อไปเราคงหาโอกาสเที่ยวกันยากแล้ว"

ผมเห็นน้ำใจอันดีของเธอ น่าเคารพบูชาผมก็ไม่ขัด ตกลงคืนนั้นเราทั้งสองไปทานอาหารด้วยกัน แล้วก็เที่ยวเต้นรำกันอย่างสนุกสนาน แต่ผมก็คิดไว้ในใจว่า คราวนี้เป็นครั้งสุดท้าย ที่ผมจะไปเที่ยวหาความสำราญนอกบ้าน เมื่อกลับมาแล้วผมก็จะบอกกับเธอว่า ต่อไปนี้ผมจะงดการเที่ยวกลางคืนนอกบ้าน ดูเหมือนเธอจะรู้ใจผมดี คืนนั้นรู้สึกว่าเธอเงียบไปจึงขาดความสนุกไปมาก

เมื่อได้เวลาผมไปส่งเธอที่บ้าน มันออกจะดึกสักหน่อย ผมเองก็เมา เธอเองก็มึน เธอขอร้องให้ผมส่งเธอถึงห้องผมเองก็ไม่ขัด เพราะการส่งถึงห้องของเธอยามดึกเช่นนี้ผมก็เคยปฏิบัติมาแล้ว ถึงจะเมาผมก็รักษากิริยาไว้ได้อย่างดี แต่คืนนั้นผมส่งเธอถึงห้อง ความจริงจะพูดว่าห้องก็ไม่ถูก อยากจะพูดว่าบ้านของเธอจะเหมาะกว่า เพราะเป็นหลังหนึ่งแยกต่างหาก จากบ้านใหญ่ผู้ปกครองของเธออยู่ คล้ายกับว่าเป็นอิสระ ฉะนั้นแม้

ว่าเราจะกลับมาดึก ก็ไม่เป็นที่รบกวนใคร เพราะเธอมีกุญแจไขเข้าในห้องได้ บ้านเธออยู่ในบริเวณเดียวกับบ้านคุณพ่อและพี่ชายภายในรั้วรอบขอบชิด

เมื่อผมส่งเธอแล้ว ตามปรกติก็รีบกลับ แต่คืนนั้นเธอยังไม่ยอมให้ผมกลับ อ้างว่าคืนนี้เป็นหน้าที่ของเธอเป็นเจ้าภาพเลี้ยงผม เธอก็จะขอให้ผมดื่มก่อนที่ผมจะกลับ แล้วเธอก็ไปนำสุราต่างประเทศและโซดามาผสม ๒ แก้วแล้วเราก็ยกแก้วกระทบกันก่อนดื่ม ผมตั้งใจว่าจะรีบดื่มแล้วจะกลับ เพราะออกจะดึกมากไปแล้ว คิดว่าไม่ควรจะอยู่กับหญิงสาวสองต่อสองให้นานเกินไปในยามดึกเช่นนี้ เกรงจะทำให้ผู้ใหญ่ของเธอมองไปในแง่ไม่ดี เมื่อเราดื่มเหล้าหมดแล้ว แต่เธอพยายามถ่วงเวลาจนผมรู้สึกว่ามันซ่าไปหมดทั้งตัว เห็นจะเมามากแปลกใจมองดูหน้าเธอเห็นเธอยิ้ม เธอน่ารักจริง ๆ เธอสวยมากแต่ผมพยายามจะเดินออกจากประตู แต่ก้าวขาไม่ออกเคยดื่มมากกว่านี้ยังไม่เคยรู้สึกอย่างนี้มาก่อน พอดีเธอวิ่งมาประคองผมไว้ไม่ให้ล้ม ไม่ได้นึกรังเกียจว่าผมเป็นชายและอยู่กันสองคนในห้อง กลิ่นน้ำหอมในตัวเธอ

แตะต้องจมูกอย่างยียวน แก้มของเธอได้มาเสียดสีตรงหน้าของผม แล้วผมก็จูบเธออย่างลืมตัวขาดสติ เธอมิได้แสดงกิริยารังเกียจหรือบิดบ้อง แล้วผมก็หมดความรู้สึกเพราะฤทธิ์เหล้าทำให้สิ้นสติ

จะนานเท่าใดผมไม่ทราบ เพราะไม่ได้สติ มารู้สึกตัวเสียงห้าว ๆ มาเขย่าตัวผมให้ตื่น ผมตกใจนึกไม่ออกว่าผมนอนอยู่ที่ไหน งัวเงียลืมตามองดูเห็นนายร้อยตำรวจเอกผู้หนึ่งในเครื่องแบบ กำลังจับแขนผมเขย่าให้รู้สึกตัว ผมลุกขึ้นนั่งอย่างงง ๆ มองเห็นในห้องไฟสว่าง มองเห็นพี่ชายของเธอยืนหน้าบึ้งอย่างโกรธจัด มองเห็นผู้ปกครองของเธอกำลังใช้ความคิดอย่างหนัก ซ่อนความโกรธไว้ภายใน ได้ยินเสียงเธอร้องไห้ซิก ๆ อยู่ไม่ห่างเตียงเท่าใดนัก ผมมึนงงอยู่ครู่หนึ่งว่าผมอยู่ที่ไหน มองดูรอบห้องก็เดาเหตุการณ์ได้ ผมตกใจแทบช็อค อายจนอยากจะแทรกแผ่นดินหนี ทบทวนความทรงจำได้เพียงผมกำลังจะล้มเธอเข้ามาประคองแล้วผมก็หมดสติ ใครนำขึ้นมาบนเตียงนอนของเธอ ใครรู้เห็นไปตามนายตำรวจมา ผมคิดจน

หัวจะแตกก็คิดไม่ออก เสียงผู้ปกครองของเธอพูดว่า

"ลูกทำงามหน้าให้พ่อแล้ว ลูกจะว่าอย่างไรรู้ถึงไหนก็อายเขาถึงนั่น" เธอได้แต่นั่งร้องไห้ไม่พูดว่าอย่างไร ส่วนพี่ชายของเธอนั้น นั่งกัดฟันด้วยความโกรธไม่ยอมพูดอะไร แล้วได้ยินเสียงนายตำรวจพูดขึ้นว่า

"ท่านจะให้ผมทำอย่างไรครับ เรื่องนี้เป็นเรื่องในครอบครัว พอที่จะตกลงกันได้ ผมก็จะพอใจด้วยครับ ถ้าไม่ตกลงกันผมก็จะจัดการไปตามหน้าที่"

ผู้ปกครองของเธอนิ่งนึกอย่างใช้ความคิดหนักแล้วพูดขึ้นว่า "เรื่องนี้หากไปถึงโรงพักเรื่องมันก็จะอื้อฉาว ความเสียหายก็จะเกิดขึ้นทุกฝ่าย ผมขอให้ท่านสารวัตรเป็นพยานไว้ก่อน เพียงแต่ให้ล้างอายเท่านั้น ไม่มีความประสงค์สิ่งใด คือขอให้ฝ่ายบุกรุกเข้ามาในห้องบุตรสาวผม รับว่าจะตบแต่งให้อยู่กินด้วยกันเท่านั้น ผมไม่ต้องการนอกเหนือไปกว่านี้ และขอให้สัญญาว่า จะต้องเลี้ยงดูไม่ทิ้งลูกสาวผม เท่านี้ผมก็พอใจแล้ว"

ผมได้ยินเช่นนั้นก็ใจหายหมด เหงื่อแตกเป็นเม็ดๆ ผมเดาความประสงค์ออกว่า ผมจะต้องรับกรรม ผมจะ

ต้องแต่งงาน แต่ผมจะต้องแต่งกับผู้หญิงที่ไม่ใช่ครูที่ผมรัก แต่ผมไม่มีทางเลือก เพื่อชื่อเสียงทั้งสองฝ่าย เมื่อนายตำรวจหันมาถามผมว่า

"แล้วคุณจะว่าอย่างไร เมื่อท่านเจ้าบ้านได้เสนอมาอย่างนี้ คุณจะรับหรือปฏิเสธ"

ผมคิดแล้วคิดอีก ไม่มีทางออกทางอื่นนอกจากจะตกลง จึงพูดว่า

"ครับ ผมตกลงตามที่ท่านต้องการทุกอย่าง"

ท่านสารวัตรยิ้มออกมาได้ แล้วพูดว่า "ดีมาก เรื่องมันลงเอยกันง่าย ๆ อย่างนี้ผมก็พอใจ ผมได้รับโทรศัพท์ปลุกให้ตื่นกลางดึก นึกจะพบเรื่องบัญหายุ่งยาก เมื่อตกลงกันได้เช่นนี้ผมก็ดีใจ"

พูดแล้วท่านสารวัตรก็บันทึก แล้วให้ผมลงนามรับรู้และมีผู้เป็นพยานพร้อม ผมไม่มีทางจะบิดพลิ้วได้ต่อไป ผมนึกถึงครูแล้วผมอยากจะร้องไห้ ผมหมดอิสระแล้วนับแต่นาทีนี้เป็นต้นไป บัดนี้ผมทำนายชะตากรรมของตนเองได้แล้วดีกว่าโหรหรือหมอดูอีก ผมกับครูคนรักกำลังห่างไกลออกไปเหมือนอยู่คนละโลก ในชาตินี้ผม

หมดหวังที่จะได้อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับครู ดังที่เคยตั้งใจไว้ในชีวิต แต่ผมก็ไม่สามารถจะลืมความรัก อันฝังอยู่ในส่วนลึกของหัวใจได้ นับวันเราก็จะห่างกันไป ผมไม่กล้าพอที่จะมองหน้าหญิงคนที่ผมตั้งใจจะร่วมชีวิตได้ เพราะผมผิดไม่มีทางจะแก้ไข และไม่สามารถจะแก้ข้อบกพร่องในความผิดของผมได้

หลังจากได้ตกลงจะจัดการสมรสเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผมกลับบ้านเหมือนคนไม่มีหัวใจ อยากจะขับรถชนต้นไม้ข้างถนนให้มันแหลกไปทั้งรถทั้งคนพ้นทุกข์พ้นร้อนเสียทีแต่ผมจะทำเช่นนั้นไม่ได้ จะเพิ่มกรรมหนักกว่าเก่าอีก ถึงอย่างไรก็หนีกรรมไม่พ้น ก็ต้องตั้งหน้ารับใช้กรรมต่อไปกว่าจะสุดสิ้น จะไม่ยอมคิดสั้นอย่างคนขลาด บัดนี้ผมไม่ใช่คนโสด ผมไม่ใช่คนมีอิสระแล้ว ผมได้อธิษฐานในใจขอให้ครูเห็นความรักความบริสุทธิ์และขอให้ครูได้อโหสิ-กรรมให้ผมด้วย ผมไม่สามารถจะบากหน้าไปหาครู และผมก็ไม่สารถจะเขียนจดหมายไปสารภาพผิด ผมอายจนไม่กล้าสบตาครู จดหมายที่ผมตั้งใจจะส่งไปให้ครูนั้น บัดนี้หมดความหมายเสียแล้ว ผมฉีกมันลงตะกร้าด้วยความ

อ่อนเพลียละเหี่ยใจ และรำพึงแต่ในใจว่า ลาก่อนครูยอดรัก ชาติหน้ามีขอให้เราได้พบกัน และอย่าได้มีอุปสรรคใด ๆ มาขัดขวาง หันไปมองเห็นขวดเหล้าที่ผมซื้อมาตั้งไว้เรียงราย แม้มันจะเป็นเหล้าต่างประเทศ ราคาแพง แต่มันก็ทำลายชีวิตอนาคตสุดสิ้นลงแล้ว ผมหยิบออกมาหมดแล้วก็เปิดจุกนำออกไปนอกบ้าน แล้วก็ค่อย ๆ เทลงพื้นดิน ปากก็พึมพำว่า ขอกรวดน้ำคว่ำกะลา นับแต่วันนี้เป็นต้นไป ข้าจะขอเลิกดื่มเครื่องดองของเมาจนกว่าชีวิตจะหาไม่ ผมเทเหล้าลงในแผ่นดินขวดแล้วขวดเล่า

ต่อมาการวิวาห์จำเป็นชีวิตของผม ได้เริ่มขึ้นไม่สู้จะใหญ่โตนัก พอเป็นพิธี เราจดทะเบียนเป็นหลักฐานสมบูรณ์ตามกฎหมาย ชีวิตวิวาห์ของผมผ่านไปอย่างเงียบเหงา ผมเริ่มชีวิตใหม่ ตั้งใจว่าจะทำหน้าที่เป็นสามีที่ดีของภรรยา จึงพยายามลืมเรื่องรักเรื่องเศร้า สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตให้สุดสิ้นไปจากความทรงจำ ได้จัดการเปลี่ยนห้องหับในบ้านของผมให้เรียบร้อย ให้เหมาะสมกับผู้ที่มีครอบครัว มอบหน้าที่ในบ้านให้อยู่ในความดูแลของภรรยา ยกย่องให้มีสิทธิ์ แม้ผมจะไม่เคยรักไม่เคยคิดมา

ก่อนว่า เราจะต้องร่วมเป็นสามีภรรยาอยู่ร่วมกันก็ดี แต่ผมก็รับว่า จะพยายามให้ความอบอุ่นและความปลอดภัยแก่เธอเท่าที่สามีที่ดีทั้งหลายจะปฏิบัติได้ และเราจะอยู่กันด้วยเหตุผล และทะนุถนอมจิตใจซึ่งกันและกัน

ผมจะลืมต้นเหตุที่เราต้องแต่งงาน จะไม่ยอมพูดถึงมันต่อไป แรก ๆ ผมก็รู้สึกว่าเธอได้เอาอกเอาใจผมดีสมกับเป็นภรรยา ที่เอาใจใส่ในการบ้านการเรือนดี ผมนึกชมอยู่ในใจว่าชีวิตวิวาห์ของเรา แม้จะไม่มีความรักกันมาก่อน ก็คงราบรื่นต่อไปในอนาคต คงจะไม่เกิดความยุ่งยากในภายหลัง เนื่องจากผมได้เลิกดื่มเหล้าอย่างเด็ดขาด การออกสังคมกลางคืนก็น้อยลง จะไปบ้างก็แต่งานจำเป็นเท่านั้น การออกจากบ้านก็ไปทำงาน เมื่อเลิกงานก็กลับบ้าน แต่รู้สึกว่า ภรรยาของผมเธอจะห่างสังคมไม่ได้ เธอทำความดีในหน้าที่แม่บ้านได้ไม่นานนักเพียงระยะหนึ่งเธอก็เบื่อ เริ่มออกสังคม และเธอได้พยายามอ้อนวอนให้ผมไปด้วย แต่เมื่อเลิกเหล้าขาดความเมาแล้วก็ทำให้ผมเบื่อเต้นรำ เบื่อชีวิตเที่ยวกลางคืน กินเหล้านอกบ้าน เบื่อสังคมที่มีแต่กลิ่นเหล้า ควันบุหรี่

กลิ่นไอมนุษย์ มีทั้งกลิ่นตัวและน้ำหอม เสียงดนตรีที่แสบแก้วหู เวลาไม่เมาก็รำคาญ เวลาเมาก็สนุก การใช้เงินทองหมดเปลืองไปโดยไม่จำเป็น ผมจึงได้ปฏิเสธและอ้างเหตุผลชี้แจงในสิ่งชั่วและสิ่งดีให้เห็น ผมรู้สึกว่าจิตใจได้เคยมืดมัวอยู่พักหนึ่ง บัดนี้ผมหูตาสว่างขึ้น หายมืดมัวแล้ว คนเราเมื่อเบื่อทางโลก ก็เกิดสนใจในทางธรรม ในทางใดทางหนึ่ง.เป็นธรรมดา นอกจากผมจะเปิดวิทยุฟังผู้ทรงความรู้และพระภิกษุสงฆ์บรรยายธรรมแล้วก็เกิดความสนใจ ผมยังได้หาโอกาสไปหาความสงบโดยสนทนากับพระสงฆ์ที่ทรงความรู้สูงตามวัด ก็รู้สึกว่าได้รับความรู้ มีความสุขในทางสงบและความสบายใจ

ภรรยาของผมนั้น เมื่อชักชวนผมไม่ไป เธอก็ไปในงานสังคมมิได้เว้น แม้ผมจะพยายามตักเตือนว่าบัดนี้เธอก็มีครอบครัวแล้ว มีหน้าที่รับผิดชอบอนาคตด้วยกัน ควรจะทำหน้าที่ภรรยาที่ดีอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน อย่าออกสังคมให้มากนัก เวลากลับดึก ๆ ดื่น ๆ คนจะเอาไปนินทาว่าร้าย จะเกิดเสียหายชื่อเสียง ทำลายคุณความดี แต่เธอก็ไม่เอาใจใส่ในคำตักเตือนของผม เธอ

ปล่อยหน้าที่แม่บ้านให้คนรับใช้ และนำญาติหญิงของเธอมาช่วยดูแลแทนตัว ผมก็ต้องอดทนหวานก็อมขมก็ต้องกลืน เพื่อใช้หนี้กรรมที่ผมได้ก่อขึ้นไว้ให้สุดสิ้น ความหยิ่ง ความ จองหอง ความ เห็นแก่ตัว สมัย ก่อน ไม่มีเหลืออยู่ในตัวผมอีกเลย ผมกลับกลายเป็นคนใจเย็นหนักแน่น ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาแต่อารมณ์เหมือนเดิม รู้จักอดทน รู้จักพิจารณาเหตุผล คนเรานี่ก็แปลก เมื่อยังไม่เคยรับความทุกข์ก็ไม่รู้คุณค่าของความสุข เมื่อมองเห็นความทุกข์แล้ว ทุกอย่างก็ย่อมเปลี่ยนไปตามสภาพของความรู้สึก

ผมไม่มีความสุขเท่าที่สามีทั้งหลายควรจะมี เมื่อผมกลับจากงานก็ไม่เห็นภรรยาอยู่บ้าน กว่าเธอจะกลับมาก็หลังเที่ยงคืน ผมนอนหลับแล้ว เช้าผมตื่นนอนเธอก็ยังนอนหลับ จะปลุกเธอให้ลุกขึ้นก็กลัวมีปากเสียงซึ่งผมไม่ชอบ พยายามหลีกเลี่ยง เพราะผมกลัวจะต้องมีปากเสียงกันต่อ ๆ ไป เมื่อได้เกิดปากเสียงครั้งแรกแล้วครั้งต่อไปก็ชินเป็นธรรมดา ติดเป็นนิสัยสันดานติดต่อไปไม่สิ้นสุด ผมต้องพยายามอดทนต่อไป และพยายามทน

ไป จนกว่าจะทนไม่ไหว ผมไม่ได้ปริปากบ่น ปริปากพูด เพราะรู้ว่าจะไม่เกิดผลอะไรดีขึ้น ผมจึงกลายเป็นเต่าที่คลานต้วมเตี้ยม ไม่มีพิษสงอะไร สิ่งที่ผมจะหาทางระบายอารมณ์ที่อัดไว้ก็คือไปวัดที่มีพระสงฆ์ทรงศีลบริสุทธิ์ ทรงความรู้จัดเจนทางพระศาสนา เป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็น เป็นที่รักษาจิตใจให้สงบ มีสิ่งใดขัดข้องก็เข้าไปนมัสการ ท่านก็ได้ชี้แจงให้เห็นหลักธรรมแจ้งชัด ทำให้เกิดความสว่างกระจ่างในชีวิต เหมือนเมื่อยามร้อนไปหาท่านก็เอาน้ำเย็นมาลูบให้คลายร้อน ก็ได้รับความชื่นฉ่ำจิตใจชุ่มชื่น ชีวิตได้ผ่านไปด้วยความสงบสบายใจ ทำให้มองโลกเห็นความแหลวแหลกอย่างน่าสะอิดสะเอียนน่ารังเกียจยิ่ง ยังมีมนุษย์หลงใหลงมงาย

แต่ผมก็ไม่สามารถจะชี้แจงอธิบายให้ภรรยาผมมองเห็นสิ่งชั่วสิ่งดี เพราะไม่ยอมฟัง ผมก็ต้องใช้ธรรมะทำจิตให้เป็นกลาง ไม่เสียใจ ไม่ดีใจ ไม่เกลียดไม่ชังเพราะคิดว่ามนุษย์เราย่อมมีกรรมที่ได้สร้างมาเป็นลิขิตชะตาชีวิต เมื่อคิดได้เช่นนี้ใจก็สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ปล่อยจิตใจให้เป็นปรกติ ที่สุดผมก็เป็นคนเข้าวัดโดยไม่รู้สึกตัว ส่วนภรรยาผมแกก็สนุกสนานทางสังคม ทางโลกีย์

ด้วยความพอใจ เห็นว่าเป็นสวรรค์ แม้ชีวิตเราจะอยู่ร่วมเป็นสามีภรรยากันก็ดี แต่ความจริงใจเราแยกเดินไปคนละทาง ภรรยาของผมเธอยังหมกมุ่นอยู่ในการสังคมทางโลก สนุกสนานในสิ่งที่ปรุงแต่งยั่วยวนในโลกีย์สุข หลงละเริงในแสงสีกลิ่นเสียง เธอยังทรนงว่าเธอยังสาว ยังสวยยังแข็งแรง ยังมีผู้นิยมยกย่อง เธอลืมตัวหลงใหลความสนุกสนาน ซึ่งเป็นความสุขจอมปลอมที่เป็นยาพิษ แม้ผมจะได้เตือนเธอว่า วันหนึ่งข้างหน้า เธอจะต้องพบกับความทุกข์หนักในชีวิต หากเธอยังหลงตัวเองอยู่เช่นนี้ ไม่พิจารณาดูเหตุผลตามหลักธรรมชาติ จนลืมตัว ไม่ถือพุทธศาสนาเป็นที่พึ่ง เธอจะต้องผิดหวังในวันหนึ่ง เธอหัวเราะอย่างไม่แยแส เธอว่าอยากจะใช้ชีวิตสาวให้สนุกสนานที่สุด เพราะพ้นวัยแล้วก็หมดสนุก ผมเห็นแล้วฟังแล้วก็เศร้าใจ ทำให้ผมคิดว่าในชาตินี้คงจะไม่มีอะไรที่สามารถจะเปลี่ยนแปลงจิตใจของเธอได้

เธอได้เริ่มสังคมจัด ไม่ค่อยจะมีเวลาอยู่บ้านเหมือนหญิงอื่น เราไม่ได้พูดจาอะไรกันเลย ผมปล่อยให้เธออิสระด้วยความอดทน แต่แล้วในสายตาของชาวบ้านและเพื่อนฝูงที่รู้จักตามสังคมก็กลายเป็นข่าวใหญ่ว่า ผม

เป็นคนกลัวเมีย แต่ใครเขาจะคิดอย่างไรเป็นสิทธิ์ของเขาห้ามไม่ได้ ผมก็ไม่สนใจ เพราะผมนึกว่าผมเป็นตัวของตัวเอง ปฏิบัติตามความเห็นชอบของผม ชีวิตผ่านเป็นบทเรียนให้ผมรู้จักชีวิตขึ้น ความรู้สึกแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน แล้วแต่กรรมที่ตนสร้างมา

การสังคมของภรรยาผม ออกจะไปไกลเกินกว่าคิด ข่าวลือในหมู่คนที่รู้จักและเพื่อนฝูงและชาวบ้านทั่วไปว่า ผมกำลังจะถูกภรรยาสวมเขาควายไว้บนหัว ข่าวนี้ไม่เป็นมงคลแก่ตัวผมเอง แม้จะมีความอดทนเพียงไรก็ยังมีหัวใจเช่นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาทั่วไป สุภาษิตจีนเก่าแก่เขาถือว่า ภรรยาคบชู้เป็นอัปมงคลแก่สามีและครอบครัวเป็นสิ่งที่น่าคิด และคิดว่าวันหนึ่งผมคงทนไม่ไหว ทราบว่าทุกครั้งที่ภรรยาผมกลับบ้าน ผมหลับเพราะเธอกลับดึก ๆ โดยมีกุญแจไขเข้ามาเอง และได้ทราบข่าวระแคะระคายว่า เมื่อหล่อนกลับมาถึงบ้านก็จะมีเจ้าจิ้งจอกสังคมมาส่ง และจะใช้เวลานานกว่าจะเข้ามาในบ้าน เมื่อเธอคิดว่าผมไม่เอาเรื่องจึงได้ใจ เหมือนจะพาจิ้งจอกสังคมมาเหยียบจมูกผม มันเป็นการหมิ่นเกียรติของลูกผู้ชาย แม้ผมจะได้ฉายาว่าเต่าจำศีล แต่ก็ไม่มี

อะไรแน่ เต่าก็อาจมีโมโหหรือโมโหเต่า ความอดทนของผมอาจสั่นสะเทือน คงจะระเบิดออกมาสักวันหนึ่ง เพราะตัวเองก็ยังไม่แน่ใจว่า จะมีขอบเขตความอดทนได้นานแค่ไหน แต่จะพยายามอดทนต่อไป โดยเอาทางธรรมเข้าช่วย คงสามารถดับกิเกสความรู้สึกให้เบาลง การอัดโทสะไว้นาน ย่อมจะเกิดแรงดันสูง หากระเบิดก็แรงกว่าธรรมดา ย่อมจะทำลายทุกสิ่งทุกอย่างตลอดทั้งศีลธรรม และอนาคตชีวิตให้ย่อยยับลงได้ ปัญญาชนมีสติย่อมจะไม่ประมาท หาหลักพิจารณาหลีกเลี่ยงด้วยเหตุผล เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตที่จะเกิดขึ้นด้วยความคิดสุขุมด้วยวิธีสันติ เหตุการณ์ที่ร้ายแรงก็สงบด้วยแสงธรรมะของพระบรมศาสดา จึงสามารถทำให้จิตใจสงบลงได้ ไม่คิดฟุ้งซ่าน ไม่ยินดียินร้ายต่อเหตุการณ์ ผมก็ได้พยายามปฏิบัติเช่นเดียวกัน

ต่อมาผมก็ได้รับ บัตรสนเท่ห์ ทยอยกันเข้ามาถึงผมฉบับแล้วฉบับเล่า คล้ายจะรายงานความประพฤติของภรรยา รู้สึกว่าจะมีผู้คอยสอดส่องติดตามความเคลื่อนไหวตลอดเวลา ทุกฝีก้าว ผู้เขียนบัตรสนเท่ห์นั้นจะเป็นใครก็ตาม คงจะแฝงอยู่ในหมู่สังคม การได้รายละเอียด

ความเคลื่อนไหวเช่นนี้ คงจะหมดเปลืองเงินทองไม่น้อย ปัญหาว่าทำไมท่านผู้นี้จึงมีความหวังดีต่อผม และเอาใจใส่เสียสละทั้งเวลาและทรัพย์สิน เพื่อหวังผลอะไรตอบแทนและเป็นใคร ยังเป็นเรื่องลึกลับ หากจะตั้งปัญหาถามว่าบัตรสนเท่ห์ที่ส่งมานั้นล้วนแต่มีความจริง จะมีทางแก้ไขอย่างใด ย่อมเป็นปัญหาหนักอกเป็นธรรมดา ที่จะต้องคิดอ่านแก้ไขไว้ล่วงหน้า เพื่อความไม่ประมาท เมื่อมาพิจารณาดูว่าเรามีความพกพร่องสิ่งใดบ้างในหน้าที่ของสามี แต่ก็คิดว่าได้ปฏิบัติดีที่สุดเท่าที่สามีจะปฏิบัติต่อภรรยา หากว่าเธอเกิดเบื่อหน่ายในการครองเรือนคิดนอกใจ ปัญหาเกิดขึ้นเช่นนี้จะทำอย่างไร เมื่อคิดว่าการเบื่อเป็นเรื่องใหญ่ของ คู่ครองเรือน เพราะหาความสุขไม่ได้ อยู่กันอย่างทรมานก็น่าเห็นใจ การนอกใจคบชายอื่นเมื่อยังอยู่ในบ้านเดียวกัน ก็เหมือนเลี้ยงอสรพิษไว้ในบ้านย่อมจะมีอันตราย หากเป็นเช่นนี้จริง ผมก็ยินดีหลีกทางให้เธอ เพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ เป็นของธรรมดาทั่วไป เพราะสามีภรรยาจากกันได้เพียงสองทางคือ จากเป็นกับจากตาย มีแบบอย่างมากมายที่เกิดขึ้นมาแล้วนับแต่อดีตกาล ไม่ใช่เป็นเรื่องแปลก เรื่องใหม่ เมื่อผมคิด

ตัดปัญหาได้เช่นนี้ ก็ทำให้สบายใจ และผมก็ไม่สนใจในบัตรสนเท่ห์นั้นต่อไป

เมื่อหวนมานึกถึงการแต่งงาน ก็เห็นเป็นเรื่องประหลาด ทั้งไม่เคยมีความรักใคร่กันมาก่อน จู่ ๆ การเป็นนักเลงสุราก็ได้ชักนำวิถีชีวิตให้เข้าไปพัวพันเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์อย่างไม่เคยนึกฝันมาก่อน แล้วก็นึกถึงชีวิตบุคคลอื่น ๆ ที่ผ่านมาแล้ว ก็อยากจะหัวเราะเยาะโชคชะตาของตัวเองที่เล่นตลก และมองดูชีวิตมนุษย์อื่นทั่วไป พึ่งเคยพบเคยเห็นเคยได้ยินได้ฟังตลอดเวลามา มีทั้งเรื่องเศร้าและสดชื่น เพราะทุกคนย่อมมีกรรมเป็นของตนเองมาคิดดูผู้อื่นที่มี ทั้งหญิงชายรักกันมาหลายปีที่สุดก็เริ่มตกลงใจจะทำการสมรสกัน โดยความเห็นดีเห็นชอบของผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ถือโชคลาง เที่ยวดูฤกษ์ ดูยาม ดูวัน เดือน ปี หาเวลาฤกษ์ที่เป็นมหาสิริมงคลถ้าหากแต่งงานกันตามเวลาฤกษ์ยามนั้น ตามตำราว่าจะอยู่ด้วยกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข จนแก่จนเฒ่า ถือไม้เท้ายอดทอง กระบองยอดเพชร ทั้งให้ผู้เฒ่าทรงความรู้ฤกษ์ล่างฤกษ์บนมาจัดพิธีให้ถูกต้อง ทุกอย่างตรงตามแบบแผนและระเบียบ ได้เชิญท่านผู้ใหญ่ ล้วนมี

ยศศักดิ์อำนาจสูงในวงงานเริ่มต้นนำและตามด้วยพ่อค้าพาณิชย์ ญาติผู้ใหญ่มาหลั่งน้ำพระพุทธมนต์ จากมงคลสังข์ลงสู่คู่บ่าวสาว ที่หมอบเคียงคู่ คอยพนมมือก้มหัวรับน้ำสังข์ และพรที่ท่านผู้ใหญ่สรรหามาให้ด้วยถ้อยคำอันไพเราะจับใจ กลางคืนก็เลี้ยงดูสุราอาหารกันอย่างสนุกสนาน เมื่อถึงฤกษ์ปูที่นอนและส่งตัวเจ้าสาว ก็จัดผู้ใหญ่ที่มีอาวุโสทรงคุณธรรมสูง มาจัดการตามประเพณีไม่ยอมให้ผิดเคลื่อนจากเวลาของฤกษ์ยาม มีตึกใหญ่สูงค่าเป็นเรือนหอ ทั้งคู่บ่าวสาว ก็เป็นบุตรของท่านผู้มีชื่อเสียงในสายตาของคนทั่วไป น่าจะมองเห็นว่า คู่บ่าวสาวนี้รักกันมานาน คงจะเป็นสามีภรรยาที่เพียบพร้อมไปด้วยความสุข เป็นที่น่าอิจฉา เพราะมีเครื่องบำรุงบำเรอความสุขทุกอย่างที่มนุษย์จะหาได้ ทั้งฤกษ์งามยามดีเป็นสิริมงคลทุกอย่าง แต่โลกนี้เป็นอนิจจัง การแต่งงานผ่านไปไม่นานนัก ก็ได้ข่าวว่าทั้งคู่ต่างตกลงหันหลังให้กัน แยกทางเดินเป็นเรื่องเศร้าใจแก่ผู้รู้เห็น ถ้า ผม กับ ภรรยา แยก ทาง กัน บ้าง คง จะ ไม่ แปลก อะไร เพราะผมก็ได้ทำดีที่สุดแล้ว ในหน้าที่ของสามี ทั้งไม่ได้ดูฤกษ์ยามตามพิธีแต่งงาน

เหตุการณ์หย่าร้างนี้ก็เกิดขึ้นในฤกษ์งามยามดี เป็นตัวอย่างมากมาย นี่ก็ชี้ให้เห็นว่า ทางพระศาสนาท่านไม่ให้เชื่อในฤกษ์ยาม เมื่อพิจารณาดูแล้วก็จะเห็นว่า ฤกษ์ยามไม่ได้ช่วยให้คู่สมรสอยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข มีความรักใคร่ถาวรยั่งยืนนานเสมอไป แม้จะมีเครื่องบำรุงบำเรอความสุขพร้อม ก็ไม่สามารถจะป้องกันการแตกร้าวของชีวิตสมรสได้ หากจะพิจารณาดูผู้ที่มีความรักใคร่อย่างราบรื่น อยู่กันแต่หนุ่มสาวจนแก่เฒ่าด้วยความร่มเย็นเป็นสุขนั้น อยู่ที่จิตใจเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ต้องพึ่งฤกษ์พึ่งยามก็จะอยู่กันเป็นสุขจนแก่เฒ่า หากต่างทะนุถนอมน้ำใจซึ่งกันและกัน ไม่คอยคิดระแวงสงสัยมีใจคอหนักแน่น อยู่กันด้วยเหตุผล ถึงหลักปฏิบัติด้วยศีลธรรมทั้งสองฝ่าย มีจิตใจเมตตากรุณา ไม่ยอมทำสิ่งใดที่ผิดศีลธรรม ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งไม่ชอบ ก็ไม่ยอมทำให้กระทบกระเทือนใจกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งได้ปฏิบัติขึ้น อีกฝ่ายหนึ่งก็ย่อมสนองเป็นหลักธรรมดา เช่น สามีทำดีกับภรรยา ภรรยาก็ทำดีต่อสามีเป็นการตอบสนอง เมื่อต่างเอาใจกันย่อมเป็นความดีที่เข้าซึ้งถึงจิตใจ เมื่ออายุยังน้อยเป็นหนุ่มเป็นสาว ความงามตามวัยต่างก็ช่วยกันสร้างความดี

ในชีวิตรัก เอาอกเอาใจสร้างความดีตลอดมา ย่อมจะเข้าซึ้งถึงจิตใจ จะเชื่อมความรักความสงสารความเห็นอกเห็นใจ มัดชีวิตร่วมเป็นคู่ทุกข์คู่สุข ทำให้แน่นแฟ้นไม่มีวันคลาย แม้จะเข้าสู่วัยชรา ความดีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน นับวันจะเกาะเหนียวแน่นยิ่งขึ้น ไม่มีอะไรสามารถจะแยกจากกันได้ นอกจากความตาย

ท่านเหล่านี้เมื่ออยู่ในวัยชราย่อมเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป เมื่อได้ทราบชีวิตประวัติอันงดงาม ผัวเดียวเมียเดียวตลอดมา จึงเป็นที่ยกย่องสรรเสริญ เป็นแบบอย่างที่ดี เมื่อใครจะมีงานสมรสก็ได้รับเกียรติอันสูงยิ่ง ถูกเชิญทั้งสามีภรรยาให้สวมมงคลแฝด ปูที่นอนตามฤกษ์ยามนอนเป็นพิธีเพื่อเป็นสิริมงคลให้คู่บ่าวสาวอยู่เย็นเป็นสุข จะอยู่เป็นคู่ผัวตัวเมียตลอดไป แต่ความจริงก็คงจะให้คู่บ่าวสาวดูเป็นตัวอย่างของคู่สมรสที่ดี หากคู่บ่าวสาวได้เรียนถึงชีวิตรักนับแต่เริ่มต้น ได้นำมาปฏิบัติคงได้ผลเช่นเดียวกัน เมื่อได้นึกได้คิดเรื่องของผู้เฒ่าที่ท่านได้ประกอบกรรมดีตลอดมา แล้วทำให้ผมสบายใจเกิดผลให้จิตใจสงบลงได้ การทำความดีและความชั่วนั้น

ถือว่ากรรมของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ใครสร้างกรรมดีหรือกรรมชั่ว ก็เป็นสมบัติของผู้นั้น มนุษย์เรามีชีวิตอยู่ในโลกไม่ถาวรยืนยาว เราเอาเวลาที่อยู่ในโลกไม่นานนักไปหมกมุ่นกับเรื่องไม่เป็นสาระทำไม ความตั้งใจเดิมว่าจะถามสาเหตุเธอดูก็เลิกล้มความคิด เพราะหากไม่ได้คำตอบที่ตรงความจริง จิตใจก็จะเกิดความไม่สงบ เรื่องเล็กน้อยไม่เข้าใจ ก็จะเป็นเรื่องใหญ่ จึงนิ่งและอดทนต่อไป ทำจิตใจเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น

วันที่ ๓๑ ธันวาคม.... วันนี้ตอนเช้าเหตุการณ์มิได้สงบอย่างนึก เพราะผมได้รับฟังเสียงลึกลับจากโทรศัพท์ เสียงนั้นพูดถามมาว่าใครพูด ผมก็บอกชื่อให้ทราบ แล้วก็ได้ยินเสียงพูดขุ่น ๆ มาว่า "จงฟังเรา เจ้าตัวเป็นมนุษย์หัวเป็นกระบือ คืนนี้ก่อนเที่ยงคืน จงแอบคอยอยู่หน้าบ้านหาที่หลบอย่าให้คนเห็น เจ้าจะได้พบเห็นสิ่งที่เจ้าไม่เคยนึกฝันมาก่อน"

พอได้ยินเท่านั้น เสียงลึกลับก็เงียบหายไป แสดงว่าได้วางหูโทรศัพท์แล้ว เสียงนั้นแสดงความโกรธและดุอยู่ในตัว ผมฟังแล้วก็งง แม้ผมได้พยายามข่มความรู้สึกด้วยเหตุผลมาแล้ว แต่ผมก็ยังเป็นมนุษย์ธรรมดาสามัญ

ชนยังมีกิเลสย่อมเปลี่ยนแปลงไปได้ตามความรู้สึก และเหตุการณ์ที่คอยยั่วเย้า ทั้งบัตรสนเท่ห์และโทรศัพท์ ลึกลับเหมือนหลักปักบนดิน แม้จะแน่นเพียงไร ถ้าถูกโยกคลอนบ่อย ๆ ก็อาจจะถอนขึ้นได้ เพราะความหนักแน่นหมดไป และความประพฤติของภรรยาผมก็สมเหตุผล ทั้งผมก็ยังไม่บรรลุโสดา ยังมีกิเลสตัณหาเมื่อมีสิ่งใดมาเข้าหูบ่อย ๆ ย่อมทำให้จิตใจอ่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ ความอดทนก็น้อยลงอย่างไม่รู้ตัว เริ่มฟุ้งซ่าน กลับไปยึดมั่นถือมั่นว่านี่เราโน่นเขา นั่นเป็นภรรยาของเรา เราเป็นเจ้าของ มีสิทธิ์ในตัวเธอคนเดียวด้วยถูกต้องทำนองคลองธรรม แต่บัดนี้คนอื่นเข้ามาแทรกในชีวิตครอบครัวของเรา กำลังจะแย่งเธอไป เมื่อมีมนุษย์ชั่วร้ายมาหลู่เกียรติของลูกผู้ชาย ทำให้อับอายขายหน้าชาวบ้านและเพื่อนฝูงที่รู้เรื่องทั่วไป การปล่อยให้โทสะเข้าครอบงำลืมหลักธรรมไปชั่วระยะหนึ่ง แล้วก็นึกถึงธรรมะสอนไม่ให้ประมาท ให้มีสติ หาเหตุผลให้รู้แน่นอนเสียก่อนอย่างจริงจังเกินไป การนินทาเป็นธรรมดาของโลก อย่ายึดถือให้เกิดเศร้าหมอง อย่าตีตนไปก่อนไข้ นึกได้เช่นนั้นจิตใจก็ค่อยสงบลง จึงนึกว่าคืนนี้ผมจะต้องรอ

เวลาตามเสียงลึกลับจากโทรศัพท์ให้จงได้ แต่แล้วก็หัวเราะออกมา เมื่อนึกได้ว่าคืนนี้เป็นวันสิ้นปีเขาส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ เธอไม่ยอมกับหัวค่ำแน่ คงจะสนุกสนานโต้รุ่งกับเพื่อน ๆ แต่ก็นึกสังหรณ์ในใจว่า เสียงทางโทรศัพท์ลึกลับนั้น มีเสียงหนักแน่นมีอำนาจมีเหตุผลฉะนั้นคงจะแน่นอน เมื่อถึงเวลาก็ควรจะลองดู

คืนนั้นผมได้ให้คนในบ้านไปเที่ยวส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ให้สนุกสนานเต็มที่ ในบ้านคงเหลือแม่ครัวคนเดียวอยู่ในห้องของแกทางหลังบ้าน แกอ้างว่าอายุมากเกินที่จะเที่ยวสนุกสนานเหมือนหนุ่มสาว จึงสมัครใจอยู่บ้านเปิดวิทยุฟังเพลง แม้จะไม่สนุกนักแต่ก็สบายใจ ไม่เหนื่อยไม่อดนอน คืนนั้นผมเตรียมตัวเตรียมใจพร้อมไว้เพื่อต่อสู้กับความรู้สึกผจญต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป หาเสื้อผ้าที่มีสีกลมกลืนกับความมืด พรางตัวให้เหมาะสมกับผู้อยู่ในที่มืด เพราะไม่ต้องการให้ผู้ใดเห็นตน จากนั้นก็เตรียมอาวุธคู่มือ ปืนคอลท์โอโตเมติกตราม้า ๙ มม. บรรจุกระสุนขึ้นลำกล้องไว้พร้อม เพียงแต่ปลดเซฟที่ห้ามไกไว้เท่านั้นก็จะยิงได้ทันที ลูกปืนบรรจุเต็มแม็กกาซีน ผมเองก็บอกไม่ได้พูดไม่ถูกว่า ทำไมผมจึง

ได้เตรียมตัว พร้อมคล้าย เหมือนจะคอยเวลาต่อสู้กับผู้ร้าย ที่จะเข้ามาปล้นบ้าน ทั้งที่ผมไม่เคยฆ่าสัตว์ตัดชีวิตมาก่อน เพียงแต่ซ้อมปืนยิงเป้านิ่งเท่านั้น เห็นจะเป็นสัญชาตญาณให้ รู้ว่าปืน เป็นเพื่อน สำหรับ ป้องกันตัวในยามคับขัน มีปืนอยู่ในตัวแล้วทำให้อุ่นใจ ไม่เคยคิดว่าปืนเป็นอันตรายที่สุดในชีวิตได้เช่นกัน

คืนนั้นนอกจากเสียงวิทยุดังมาจาก ห้องแม่ครัวทางหลังบ้านแล้วก็ไม่มีเสียงอื่น นอกจากนาน ๆ จะมีเสียงรถยนต์วิ่งผ่านสักคันหนึ่ง ผมรู้สึกตัวว่าจิตใจผิดปรกติ มีความตื่นเต้นมาก มองดูนาฬิกาเพียง ๕ ทุ่มกว่าเล็กน้อย ไม่รู้ว่าอยากจะให้เวลามันเดินเร็วหรือช้าดี ใจหนึ่งอยากให้เวลาผ่านเร็ว ๆ เพื่อจะได้พบเหตุการณ์ให้แตกหักสุดสิ้นกันเสียที แต่อีกใจหนึ่งอยากให้เวลาเดินช้า หรือหยุดนิ่งเพราะไม่แน่ใจตัวเองว่า จะสามารถพบกับสภาพที่บาดตาบาดใจ โดยจิตใจไม่หวั่นไหวผิดปรกติหรือไม่ ความรู้สึกภายในขัดกันปั่นป่วนไปหมด ท้อใจหลายครั้งนึกจะเลิกล้มความคิดที่จะคอยดูเหตุการณ์ที่บาดใจ โดยเข้าห้องนอนปิดประตู กินยาระงับประสาท แล้วหลับไปเหมือนพระปิดหู ปิดจมูก ปิดตา ปิดปากฯ ให้เหตุการณ์

มันผ่านไปไม่ยุ่งเกี่ยวด้วย ทำเหมือนเราไม่เกี่ยวข้องเป็นสามีภรรยากัน ปล่อยตามอารมณ์ของเขา จะรักใครชอบใครเป็นเรื่องจิตใจ เราห้ามใจเขาไม่ได้ เป็นกรรมเขาสร้างขึ้นเอง เขาจะต้องได้รับกรรมของเขา คิดว่าหากทำได้เช่นนี้ก็สบายใจดี

แต่อีกใจหนึ่งฝ่ายชั่วแย้งขึ้นว่า นั่นมันไม่ใช่ทางออกของลูกผู้ชาย ทำเช่นนั้นทำให้คนดูถูกไม่มีวันสิ้นสุด เราต้องทำลายคนชั่ว ฆ่ามันเสีย มันหยามน้ำหน้าเรา ดูถูก ดูหมิ่นเรา ความดีกับความชั่วภายในกำลังต่อสู้อย่างว้าวุ่นจิตใจไม่ปรกติ ได้พยายามนึกถึงหลักธรรมมาหักล้างระงับความโกรธความแค้นความพยาบาท ให้จิตใจเข้าสู่ปรกติควบคุมความรู้สึกไม่ให้ฟุ้งซ่านต่อไป นึกว่าคืนนี้เราจะ สงบใจนิ่งคอยดู เหตุการณ์และพิจารณา หาที่ทางจะแอบหลบมุมไหนของบ้านที่จะมองเห็น และพอที่จะได้ยินเสียงชัดเจน กำลังคิดก็พอดี ได้ยินเสียงรถแล่นมาหยุดที่หน้าบ้าน เสียงเครื่องยนต์ดับเงียบลง เสียงประตูรถเปิดและปิด เสียงคนเดิน จิตใจเพิ่งจะสงบลง ก็เริ่มใจเต้นตึกตักหัวใจเดินไม่เป็นจังหวะ มือเท้าเย็น เหงื่อออกตาจ้องไม่กระพริบ คอยมองประตูบานเล็กหน้าบ้าน

สำหรับคนเดินเข้ามา เธอกำลังใช้กุญแจไข ไม่ช้าประตูบานเล็กในขอบประตูใหญ่ก็เปิดออก หญิงและชายเดินเรียงโผล่เข้ามาทีละคน เสียงรองเท้ากระทบกับพื้นถนนซีเมนต์ในบ้าน แสงไฟจากเสาประตู ๒๐ แรงเทียนพอจะเห็นได้เมื่อพ้นประตูเล็กแล้ว หญิงชายคู่นี้เดินประคองแทบจะกอดกัน เห็นแล้วทำให้เลือดฉีดขึ้นหน้าร้อนผ่าวแล้วแผ่ซ่านไปทั่วตัว ผมต้องกัดริมฝีปากให้เจ็บ เพื่อให้รู้สึกตัว ควบคุมสติมิให้จิตใจฟุ้งซ่าน ไม่ให้ลืมตัว นึกเสียว่าหญิงที่เห็นนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องเป็นอะไรกับเรา หันความรู้สึกไปทางอื่น รีบหลบเข้ามุมหนึ่งซึ่งภายนอกมองเข้ามาไม่เห็น ทำใจเย็นยืนนิ่งคอยฟังเหตุการณ์ว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไป แต่แล้วทั้งสองก็มาหยุดยืนแสดงบทรักอยู่ตรงหน้าที่ผมแอบไม่ห่างไกลมากนัก

เสียงชายพูดขึ้น "แหมคืนนี้มีคนมากที่....ทุกคนเขาคอยส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ น้องไม่ควรจะรีบกลับเลยหมดสนุก"

เสียงหญิงตอบว่า "โธ่ น้องก็ไม่อยากจะรีบกลับแต่คุณพ่อกำชับ มากับ พี่ชายให้กลับ ถึงบ้านก่อนเที่ยงคืน

เพราะพรุ่งนี้คุณพ่อจะให้พี่ชายมารับแต่เช้า เพื่อจะไปสวนมีธุระสำคัญ ถ้าไม่ทำตามจะตัดสิทธิ์เรื่องสวน"

เสียงผู้ชายพูดอย่างไม่พอใจว่า "พี่ไม่เห็นว่ามันสำคัญตรงไหนเลยที่จะตัดสิทธิ์ ไม่จำเป็นที่จะต้องไป เรากลับไปสนุกโต้รุ่งกับเพื่อน ๆ ดีกว่า"

เสียงผู้หญิงว่า "ไม่ได้หรอก หมู่นี้คุณพ่ออารมณ์ไม่ดี น้องเข้าหน้าไม่ค่อยจะติดอยู่แล้ว แต่ต้องเกรงใจคนอยู่บ้านเขาบ้างซิ เขาไม่เคยบ่นเคยว่าเลย คิดแล้วก็น่าสงสาร ทำให้เราได้ใจ เข้ามาแสดงบทรักถึงในบ้านอย่างไม่เกรงใจ"

เสียงผู้ชายพูดขึ้นอย่างไม่พอใจว่า "อ้ายพาจำศีลน่ะหรือ น่าสงสารมีเมียสวยอย่างนางฟ้าแล้วยังไม่สนใจทั้งเซ่อทั้งโง่ พี่ไม่รู้ว่าน้องไปแต่งงานกับมันได้อย่างไร ถ้าพี่พบน้องก่อนหน้าจะไม่ยอมให้มันเอาไปครอง"

ผมแทบจะทนนิ่งแอบฟังอ้ายมนุษย์ใจชั่วผิดศีลธรรมให้มันกล่าวถ้อยคำหยาบช้า เกือบจะหมดความใจเย็น มันทั้งยะโสสามหาว ทั้งเยาะเย้ยทั้งดูถูกจนทนไม่ไหว นึกว่ามึงอย่าอยู่เป็นมนุษย์ต่อไปอีกเลย ผมถือปืนขึ้นมาปลด

เซฟออก จิตใจเนื้อตัวสั่นหมด แต่แล้วก็รู้สึกตัวเหมือนมีสิ่งมาเตือนให้หยุดอย่ายิง อย่าทำบาปกับมนุษย์ชาติชั่ว ไม่คู่ควรที่จะเอาชีวิตและอนาคตเป็นเดิมพัน อย่าเอาของดีของชั่วมาแลกกัน เหมือนพิมเสนกับเกลือ ผมยืนถือปืนชะงักได้สติ แต่แล้วก็ได้ยินเสียงผู้หญิงพูดขึ้นว่า

"อย่าว่านะ เขาเป็นสามีที่ดี ถ้าใครได้เขาจะมีความสุขที่สุด"

เสียงผู้ชายพูดอย่างเย้ย ๆ ด้วยความไม่พอใจว่า "แล้วน้องล่ะ ได้รับความสุขอย่างว่าหรือเปล่า"

เมื่อผมได้ยิน ทันใดนั้นเลือดวิ่งขึ้นหน้า ร้อนวูบขึ้นมาทันที ใจสั่นมือสั่นด้วยความโกรธ ผมได้พยายามใช้สติเหตุผลเพื่อดับความโกรธด้วยความอดทน แต่ก็อดคิดไม่ได้ว่า คืนนี้คงจะหนีเป็นฆาตกรไม่พ้นแน่ แต่แล้วก็ได้ยินเสียงผู้หญิงพูดว่า "ยกเว้นแต่น้อง เพราะน้องรู้ตัวว่าใจแตกเสียแล้ว มันร้อนอยู่บ้านไม่ติด"

เสียงผู้ชายพูดอย่างยะโสว่า "ถ้าผัวดีจริงอย่างว่า ก็ต้องเอาเมียไว้ให้อยู่มือซิ นี่อะไรปล่อยให้เมียเที่ยวหาความสุขความสำราญนอกบ้าน มันควรแล้วที่เรียกว่าไอ้

ฟาโง่จึงจะสมกับคนชนิดนี้

ผมต้องพยายามอัดใจอดทนฟังคำสามหาวของคนใจชั่วเกือบหมดความอดทนต่อไป ก็ได้ยินเสียงผู้หญิงพูดด้วยอารมณ์โกรธว่า "นี่คุณอวดดีอย่างไร มาลอบรักเมียเขาแล้ว ยังแสดงกิริยาหึงผัวเขา คุณไม่ควรจะมาคบกับดิฉัน เขาไม่เคยมีกิริยาหยาบคายอย่างคุณ เขาเป็นคนดี แต่ดิฉันเป็นคนใจชั่ว คุณเลิกคบดิฉันดีกว่า"

เสียงผู้ชายอ่อนลง เมื่อเห็นว่าผู้หญิงทำท่าจะโกรธก็กล่าวคำขอโทษ แล้วเข้ากอดประคองจูบเพื่อเอาใจ ผู้หญิงก็แสดงกิริยาโกรธมีแง่งอนอยู่พักหนึ่งก็อ่อนลง ยอมให้ประคองกอดจูบ หญิงใจทรามซบหน้าอยู่บนบ่าของชายใจชั่ว ทำให้ผมเพิ่มความเคียดแค้นยิ่งขึ้น พยายามกัดริมฝีปากให้เจ็บ เพื่อให้มีสติยดทนจะได้ไม่ลืมตัว ใช้ธรรมะพิจารณาระงับความโกรธ ซึ่งจะหมดกำลังความอดทน ที่เห็นภาพบาดตาบาดใจบาดหูอยู่ตรงหน้าไม่ห่างไกลมากนักความโกรธแค้นกำลังจะระเบิดออกมา กำลังจะลืมตัวหน้ามืดตามัว แค้นใจอ้ายมนุษย์ใจชั่ว มันหมิ่นเกียรติดูถูกลูกผู้ชาย มันมาเหยียบจมูกถึงบ้านจะเอามัน

ไว้ทำไมอีก ผมลืมตัวหยิบปืนขึ้นมาจ้อง เพียงแต่กระดิก นิ้วไกปืนเท่านั้น กระสุนก็จะพุ่งออกไปทะลุหลังหญิงทะลุ หลังชาย ก็จะสุดสิ้นชีวิตอันโสมมลงทันที แต่แล้วมันแค้น เกินกว่าที่จะให้มันตายง่าย ๆ ปืนทำให้มันตายง่าย เร็ว เกินไปมันไม่ทันรู้สึกตัว อยากจะโดดออกไปจากที่ซ่อน แล้วใช้แรงมือทั้งสอง เอานิ้วทั้งสิบบีบเค้นคอให้มันตา เหลือกตาค้าง ทุรน ทุราย อย่างทรมานก่อนมัน จะหมดลม เพราะหายใจไม่ออกก็จะบอกมันว่า มันต้องตายเพราะ กรรมชั่วที่ผิดเมียเขา แต่แล้วทำให้กลับได้สติ ทำให้นึก เปรียบเทียบตัวเองกับไอ้คนใจชั่วว่า มันคู่ควรละหรือที่ เราจะเอามือที่บริสุทธิ์สะอาด ไม่เคยทำลายชีวิตแม้แต่ สัตว์ ทำไมจะไปแตะต้องมนุษย์ชาติชั่วใจทรามต่ำช้า ให้เกิดเป็นมลทิน แก่มือขาวสอาดให้เปรอะเปื้อนเลือด เป็นเสนียดจัญไรอัปมงคลแก่ตัวเราเอง ทำไมมันชั่วช้ามี แต่เลือดสกปรกโสมมต่ำชา สะอิดสะเอียน ไม่คู่ควรที่มือ สะอาดบริสุทธิ์ที่จะแตะต้องให้ขยะแขยง ควรปล่อยให้ กรรมที่มันก่อขึ้นสร้างขึ้นตามสนองมันดีกว่า ทันใดความ รู้สึกผิดชอบชั่วดีก็กลับคืนสติขึ้นมาอีก ความโกรธทำให้ ขาดสติ ไม่คิดหน้าคิดหลัง ได้เคยทำลายชีวิตมนุษย์และ

ทำลายอนาคตตัวเองมามากมายแล้ว แต่ภาพที่มองเห็นต่ำตาลามกต่อหน้านั้น มันแสนจะบัดสีแก่ตาแก่ใจตลอดคำพูดที่บาดหู มันยากที่มนุษย์ปุถุชนธรรมดาอย่างผมจะพยายามอดทนได้นาน แม้จะเอาหลักธรรมเข้าช่วยก็ระงับจิตได้ชั่วระยะหนึ่งเท่านั้น ผมอยากจะหลับตาปิดหูเพราะเมื่อได้เห็นได้ยิน ทำให้จิตใจว้าวุ่นความรู้สึกสับสนไม่แน่นอน ประเดี๋ยวดีประเดี๋ยวร้าย เห็นจะเป็นเพราะความดีและความชั่วมีกำลังเท่ากัน ในความรู้สึกธรรมะกับอธรรมกำลังต่อสู้กันในจิตใจ ธรรมะทางดีคอยระงับยับยั้งความโกรธแค้นให้เหือดหาย แต่อธรรมทางชั่วคอยจะยั่วยุให้โกรธแค้นให้ฆ่า คอยสกิดเตือนอยู่เสมอว่า ฆ่ามันเสีย อย่าให้มันมีชีวิตอยู่ ทำลายมันฆ่ามันให้สมน้ำหน้าที่มันมาเป็นชู้กับเมียเรา แต่ความรู้สึกธรรมะทางดีคอยเตือนว่า อย่าไปแตะต้องมัน ไม่คู่ควรกับเราจะทำลายมัน ปล่อยให้มันรับกรรมที่มันสร้างขึ้นเองมันหนีกรรมไม่พ้น แต่ภาพอุจาดลามกอยู่ตรงหน้ามันทรมานจิตใจแสนสาหัส มันเหมือนกองไฟที่กำลังลุกช่วงโชติร้อนแรงโหมจิตใจให้ทวีความโกรธแค้นยิ่งขึ้น ที่สุดฝ่ายอธรรม

พญามารแห่งความชั่วก็ชนะ เข้าสิงใจลืมหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ผมตกอยู่ในอำนาจความชั่วของมารร้าย ความโกรธแค้นชั่วดีมีความรู้สึกเพียงแต่ว่า ฆ่ามัน ฆ่ามัน จิตใจเหมือนไม่ใช่ตัวของตัว ผมยกปืนขึ้นเล็งให้ได้ระดับกลางร่างของคนทั้งสองชายหญิงใจชั่ว ซึ่งกำลังพลอดรักกันอย่างเพลิดเพลิน ไม่รู้ว่าภัยจะมาถึงตัว ผมเล็งเป้าหมายตรงหัวใจให้กระสุนตัดขั้วหัวใจทีเดียว ทะลุหลังทั้งชายหญิงไม่มีทางรอด ผมกำลังจะกระดิกนิ้วเหนี่ยวไกปืนสับหัวกระสุน

ทันใดนั้น เหมือนอภินิหารของธรรมะก็เกิดขึ้นมาทันที ยับยั้งความชั่วร้ายไว้ได้ เพราะเสียงระฆังจากวัดดังก้องมาทุกทิศทุกทาง ตลอดทั้งวิทยุกระจายเสียงที่แม่ครัวเปิดฟังที่ห้องหลังบ้าน พร้อมทั้งมีเสียงพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ สวดชยันโตคลุกเคล้ากับเสียงระฆังตามวัดดังทั่วเมือง

ผมสะดุ้ง กลับได้สติหยุดชะงักไม่ทันได้เหนี่ยวไกปืน

เสียง นั้น มีอำนาจ มาช่วยให้ ผมพ้นความ ชั่วร้าย หลุดพ้นอำนาจของมารร้ายที่คอยยุให้ผมทำชั่ว เป็นบ้าลืมตัวชั่วขณะจิต เหมือนไม่ใช่ตัวของตัว ตกอยู่ในอำนาจของมารร้ายคอยบังคับจิตใจให้ทำชั่ว

เมื่อกลับรู้สึกตัวผมกลัวจนใจสั่นมือสั่น เห็นปืนยังอยู่ในมือปลดห้ามเซฟออกกำลังจ้องพร้อมยิงได้ทันที พอรู้ตัวก็รีบกดเซฟห้ามไกปืน แต่ยังไม่ไว้ใจตัวเอง กลัวมารร้ายจะกลับเข้ามาสิงอีก คงไม่พ้นข้อหาว่าเป็นฆาตกรฆ่าคนตายแน่ จะเอาปืนไว้ในกำมือทำไมอีก ขณะที่เรายังมีสติสมบูรณ์รู้ดีรู้ชั่ว ผมจึงรีบขว้างปืนลงไปในคูน้ำข้างบ้าน

เมื่อเหวี่ยงปืนพ้นมือไปแล้วก็ค่อยสบายขึ้น แต่รู้สึกเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพียละเหี่ยใจ แทบจะหมดแรงหมดกำลัง เสียงปืนตกลงไปในคูน้ำข้างหน้าบ้าน ทำให้ชายใจชั่วสะดุ้งตกใจ ผละออกจากการพลอดรัก พูดเสียงสั่นปากสั่นออกมาว่า

"พี่อยู่ไม่ได้ต้องรีบไปก่อน สามีเธอคงรู้เรื่องแล้วเราถูกขว้าง" พูดแล้วทำท่ารีบร้อนจะผละออกไป แต่ฝ่ายหญิงกลับฉุดมือไว้แล้วพูดว่า

"คุณนี่ไม่น่าจะเป็นลูกผู้ชายเลย ขี้ขลาดตาขาว นั่นมันเป็นเสียงปลาช่อนมันโดดฮุบเหยื่อเท่านั้นก็กลัวไปได้ ห้องนอนเขาอยู่ไกลจากนี่มาก เขาไม่เอาใจใส่กับเราหรอกน่า ป่านนี้คงหลับสบายแล้ว"

เสียงผู้ชายพูดว่า "ทำไมจะไม่กลัวล่ะ เรามันเป็นแมวขโมยปลาย่างนี่"

หลังจากผมขว้างปิ่นทิ้งลงคูแล้ว กลับคืนสติรู้สึกผิดชอบหลุดพ้นเป็นฆาตกร จิตใจกลับคืนเป็นอิสระ ก็ไม่อยากอยู่ดูภาพอุจาดลามกต่อไป จึงรีบแอบย่องกลับไปห้องนอน ปล่อยให้เขาเริงรักกันแต่ลำพัง เพราะเสียงระฆังขับไล่มารร้าย ทำให้ผมกลับคืนสติ บ้านผมอยู่ในย่านกลางของวัดหลายวัด ฉะนั้นเสียงระฆังจึงดังก้องทั้งใกล้ไกล ทั้งเสียงวิทยุกระจายเสียงพระสงฆ์สวดมนต์ เสียงเพลงปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ทางวิทยุกระจายเสียงทั่วเมือง จึงรู้ว่าปีเก่าเดือนเก่าวันเก่าได้สุดสิ้นลงกลายเป็นอดีตไปแล้ว วันใหม่เดือนใหม่ปีใหม่ได้เริ่มมาแทน เก่าไปใหม่มา เสียงระฆังก็ยังก้องอยู่ในความทรงจำไม่รู้ลืม ที่ได้ช่วยชีวิตหญิงชายใจชั่วทั้งสองอนาคตของผมด้วย ทำให้ ผมคิดว่า หากผมได้ทำลายชีวิต หญิงชายใจชั่วทั้งสอง

ตายลงไปแล้ว ผู้ที่จะต้องรับใช้กรรมแน่นอนไม่ใช่ผู้อื่น ผู้นั้นก็คือ ตัวผมเองเป็นผู้ สร้างเพราะยังมีชีวิต ชดใช้กรรม หวนกลับไปคิดถึงเหตุการณ์ระยะที่ผ่านไปเพียงวูบเดียวก็ใจหาย เหมือนฝันร้ายตื่นขึ้นกลัวจนขนลุกซ่านทั้งตัว รู้สึกหนาวๆ ร้อนๆ เหมือนจะเป็นไข้ หากผู้ใดไม่ได้ประสบกับตัวเองแล้ว ย่อมไม่รู้สึกตื่นเต้นใจหายใจคว่ำเท่าความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตนเอง

คืนนั้นเป็นคืนที่สำคัญที่สุดในชีวิตของผม ซึ่งผ่านพ้นด้วยความลำบากยากเย็น เห็นจะไม่มีวันลืมจนวันตาย คอยเตือนใจว่า ผมได้รอดพ้นติดคุกอย่างหวุดหวิดเหมือนปาฏิหารย์ รอดพ้นจากข้อกล่าวหาว่าฆ่าคนตายโดยเจตนา เมื่อแอบย่องกลับเข้ามาในห้องนอนแล้ว ผมก็ต้องกินยาระงับประสาท เพื่อให้หลับง่ายไม่กังวลสิ่งใดต่อไป เพื่อลืมเรื่องราวตื่นเต้นที่สุดในชีวิตไว้ชั่วคราว

รุ่งเช้าเป็นวันหยุดงาน ผมตื่นสายผิดปรกติกว่าธรรมดา ถามคนใช้ถึงภรรยาก็ได้ความว่าพี่ชายของเธอมารับตัวไปแต่เช้ามืด ว่าจะไปเรื่องสวนทางเมืองนนท์บุรี เหตุการณ์ก็สงบเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ในคืนส่งปีเก่า

ต้อนรับปีใหม่ เพราะผมไม่ปริปากพูด เพราะได้คิดดูแล้วว่า พูดไปก็มีแต่โทษไม่เกิดประโยชน์อะไร คิดว่าผมจะต้องอดทนต่อไป หลังจากคืนนั้นแล้วทำให้ผมใจเย็นและอดทน และระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะของพระองค์ได้ช่วยชีวิตเกิดแสงสว่างขึ้น ผมกำลังจะคิดหาทางออกที่ดีงามทุกฝ่าย อย่างบัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ให้ขุ่น ทั้งผมจะต้องรักษาคำสัญญาที่ให้ไว้กับคุณพ่อของเธอจะไม่ทอดทิ้ง แม้จะรู้เรื่องการนอกใจของเธออย่างเต็มอกแล้วก็ดี ผมก็ได้พยายามเอาธรรมะเข้าข่มเข้าสู้ ที่สุดผมก็ชนะความชั่วได้ คือระงับความโกรธแค้น ความพยาบาท ความชิงชังความคิดประทุษร้าย คิดเสียว่าในโลกนี้ไม่มีอะไรเป็นของเรา แม้แต่ตัวตนสังขารร่างกายที่เข้าใจว่าเป็นตัวตนของเรา ก็ไม่ใช่ของเรา เพราะเราไม่มีสิทธิ์ที่จะห้ามตัวเรา ไม่ให้แก่ ไม่ให้เจ็บป่วย ไม่ให้ตาย เราก็ยังไม่สามารถจะฝืนได้ แล้วเราจะไปห้ามไปบังคับผู้อื่นที่ไม่ใช่ตัวเราให้เขาซื่อสัตย์ต่อเรา ไม่ให้เขาไปรักคนอื่นได้อย่างไร เพราะคนเราจะดีชั่วอยู่ที่จิตใจ และศีลธรรมอบรม

สั่งสอนผมอาศัยหลักธรรมะที่ง่าย ๆ แต่คิดให้มากให้ละเอียดพิจารณาด้วยเหตุผล ทำให้ผมชนะใจตัวเองได้แล้ว เราจึงอยู่ด้วยกันด้วยความปรกติ ไม่มีอะไรส่อให้เห็นให้รู้ว่ามีความกินใจกันเลย นอกจากเสียงสังคมชาวบ้านซุบซิบกันถึงเรื่องมนุษย์มีเขา ซึ่งเป็นธรรมดาของผู้ชอบเอาเรื่องผู้อื่นที่ไม่ดีเป็นขี้ปากไปนินทา ผมคิดว่าเป็นเรื่องซุบซิบที่ห้ามกันไม่ได้ แต่ก็มีสิ่งที่แปลก เพราะหลังจากปีใหม่แล้ว ผมก็ไม่ได้รับบัตรสนเท่ห์หรือโทรศัพท์เสียงลึกลับอีกเลย หายเงียบเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นอีก

นอกจากจะมีเพื่อนฝูงคอยถามให้เกิดความรำคาญ บางคนก็เอาไปพูดว่า ผมเป็นมนุษย์ตัวอย่างที่ใจเย็นที่สุดในโลก แต่ผมก็ไม่ถือไม่โกรธ ใครจะพูดอะไรก็ได้ เพราะทุกคนมีสิทธิ์จะพูดในขอบเขตของตน ทั้งผมก็ตั้งใจขอสละชาตินี้ทั้งชาติ เพื่อใช้หนี้กรรมที่ผมได้ก่อขึ้นเองตลอดไป

ที่สุดผมก็ได้ตัดสินใจขอลาออกจากราชการ ตั้งใจว่าจะหาความสงบทางทำไร่ ซึ่งผมมีไร่อยู่ก่อนแล้วทางต่างจังหวัด เพราะเบื่อสังคมเมืองหลวงวุ่นวายกันนัก ผม หมด ความ สนใจใยดี ต่อความ เจริญ ก้าวหน้าในเมือง-

หลวง ที่เจริญรุ่งเรืองทางวิทยาศาสตร์ แต่ศีลธรรมเสื่อมโทรม เจริญแต่บ้านเมือง จิตใจคนพลเมืองไม่เจริญตามไปด้วย กลับต่ำลง แม้หน้าที่ในราชการของผมกำลังจะก้าวหน้ารุ่งเรืองในอนาคต แต่ผมก็หมดความใยดี ตกลงใจผมยื่นใบลาออกจากราชการทันที เพื่อนฝูงหลายคนหาว่าผมเป็นคนเสียสติ เพราะผมมีความรู้การงานดี อุตส่าห์ไปเรียนวิชาจากเมืองนอกเมืองนา หวังเอาดีทางราชการ แต่อยู่ ๆ ก็ลาออกจากงานไปทำไร่ทำนา ผมก็ได้แต่ชี้แจงว่า คนเรามีความเห็นคนละอย่าง มีความพอใจไม่เหมือนกัน แล้ววันหนึ่งผมก็บอกให้ภรรยาทราบว่า ผมได้ลาออกจากราชการแล้วตั้งใจว่าจะไปทำไร่อยู่ต่างจังหวัด ส่วนบ้านที่อยู่ในกรุงเวลานี้ก็จะให้คนเช่า รู้สึกว่าเมื่อทราบข่าวเธอตกใจมาก เหมือนถูกฟ้าผ่า หน้าตาซีดเซียวลงทันที แต่ผมก็ให้โอกาสเธอว่า หากเธอไม่พอใจจะไปอยู่ต่างจังหวัดกับผม เธอก็มีอิสระจะทำได้ หรือ อยากจะอยู่ที่บ้าน คุณพ่อของเธอในกรุงเทพ ฯ จะปรารถนาอย่างไรผมตามใจทุกอย่าง แต่ที่สุดเธอก็ได้ตัดสินใจขอตามไปอยู่บ้านไร่ต่างจังหวัดกับผมด้วย หลัง

จากรับอนุญาตให้ลาออกได้ เราจึงย้ายจากกรุงเทพ ฯ ทันที

ชีวิตในบ้านไร่ต่างจังหวัดขาดความเจริญ ไม่มีเครื่องบำรุงบำเรอความสุข ไฟฟ้าที่เป็นอุปกรณ์สำคัญก็ไม่มี ฉะนั้นจึงไม่มีความสะดวกสบายเหมือนอยู่ในพระนคร ฯ ผมนึกเห็นเหตุการณ์ล่วงหน้าแล้วว่า เธอมีความอดทนไม่พอที่จะอยู่บ้านไร่ ที่เป็นบ้านป่าบ้านดอย ที่เธอขาดไม่ได้ก็คือ ความสะดวกสบาย ความสนุกสนาน และโดยเฉพาะงานออกสังคม งานเต้นรำและเจ้าหนุ่มรูปงาม มารสังคม ที่เอาอกเอาใจเธอยังกับนางพระยา ทำให้เธอลืมตัว แต่เธอไม่กล้าบ่น เพราะเธอได้ตัดสินใจมาเอง ผมไม่ได้บังคับ แต่เธอก็มีความอดทนอยู่บ้านไร่ได้ตั้งเดือนกว่า ที่สุดคงอดทนต่อไปไม่ไหว วันหนึ่งจึงหาโอกาสบอกผมว่า คิดถึงคุณพ่อไม่เคยจากท่านมานานเช่นนี้ อยากจะกลับไปเยี่ยมท่าน ผมตามใจไม่ขัดข้อง

นึกคำนวณเหตุการณ์รู้ล่วงหน้าไว้แล้วว่า เธอไปแล้วคงจะกลับยาก เมื่อเธอไปหลงเพลิดเพลินอยู่ในเมืองหลวง แล้วเธอก็หายเงียบดังที่ผมเข้าใจไว้ก่อน

ทั้งไม่มีข่าวและจดหมายมาแจ้งเหตุผล ผมเองไม่รู้สึกเดือดร้อนอะไร เหตุการณ์ปรกติ ไม่ว่าจะมีเธออยู่บ้านไร่หรือไม่มี มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน การทำไร่ของผมแรก ๆ จะต้องลงทุนมาก ยังเก็บผลไม่ได้เต็มที่ต้องรอเวลา แต่ผมก็มีความสุขใจ เพราะอยู่ห่างไกลจากความเจริญรุ่งเรืองของแสงสีตึกราม และถนนรถนานาชนิดที่แล่นไปมาอัดแออย่างน่าเวียนหัว แม้จะขาดความสะดวกสบายไม่เหมือนอยู่ในกรุง แต่ผมก็ชอบอยู่กับธรรมชาติล้วน ๆ อากาศสดชื่น เช้ามืดก็ได้ยินแต่เสียงนกเสียงกา เวลาออกทำงานในไร่ท้องฟ้าสีคราม อากาศปลอดโปร่งแสงแดดสายลมเย็น ห่างไกลจากสิ่งที่เป็นภัยทางประสาท มีชีวิตชีวาที่เป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง

ผมคิดว่าการตัดสินใจมาทำไร่ในต่างจังหวัดนั้นเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องและเกิดผลทางใจ ห่างไกลจากความรำคาญของคนหมู่มาก มีทั้งคนดีและคนชั่ว หลังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในคืนวันท้ายปีเก่าขึ้นปีใหม่ การเป็นสามีภรรยากันแต่ในนาม ความเยื่อใยในการเป็นสามีภรรยา ก็หมดไปจากความรู้สึก เมื่อเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันปีเก่ารับปีใหม่ หลังจากนั้นก็เหมือนเราไม่เคย

เป็นสามีภรรยากันมาก่อน ผมปล่อยให้เธอมีอิสระ เพราะเธอยังทะนงหลงตนลืมตัวอย่างน่าสงสาร เธอไม่เคยสนใจในคำตักเตือนด้วยความหวังดีของผม ผมพร้อมที่จะให้ความสะดวกแก่เธอ หากเธอต้องการจะขอหย่าขาดจากสามีภรรยา พร้อมทั้งจะอโหสิกรรมให้เธอทุกสิ่งทุกอย่าง ภายหลังที่เธอจากบ้านไร่ไปประมาณปีกว่าไม่ได้ทราบข่าวเธอเลย หายเงียบเหมือนไม่มีเธออยู่ในโลก ผมเองก็ไม่สนใจติดตามข่าวของเธอ เหมือนปล่อยนกออกจากกรง คงจะไม่มีหวังบินเข้ากรงอีกต่อไป ทำให้คิดว่า ครั้งนี้ผมหมดกรรมสิ้นเวรเสียที

ผสเคยใช้ธรรมะความอดทนความไม่ประมาท จนรอดพ้นการเป็นมือฆาตกรโดยเจตนา พ้นจากคุกตะรางมาได้อย่างหวุดหวิด ที่ผ่านไป สิ่งสำคัญคือหากผมได้ฆ่าคนตาย นอกจากต้องรับโทษทางบ้านเมืองแล้ว ผมก็คงจะได้รับกรรมในชาติต่อ ๆ ไปเป็นการจองเวรล้างผลาญกันไม่มีที่สิ้นสุด ฉะนั้นจึงคิดว่าเมื่อใช้หนี้กรรมสุดสิ้นแล้ว ก็ตั้งใจจะโกนหัวเข้าวัดถือเพศบรรพชิต เอาธรรมะเป็นที่พึ่ง หาความสงบต่อไป

แต่แล้วต่อมาวันหนึ่ง ผมก็ต้องตกใจตกตะลึงเหมือนเห็นพญามาร เพราะจู่ ๆ เธอก็ปรากฏตัวขึ้นที่บ้านไร่ ในสภาพที่ผิดจากเดิม หน้าตาซูบซีดร่างกายผ่ายผอมลง ไม่เปล่งปลั่งเหมือนเดิม แต่งกายด้วยเสื้อผ้าถูก ๆ ผิดสภาพไปจากก่อน ซึ่งเคยใช้เครื่องแต่งกายทันสมัยราคาแพงและคอยตกแต่งเสริมความงามอยู่ตลอดเวลา ทำตนให้เด่นผิดกว่าหญิงสาวทั้งหลาย แต่บัดนี้รู้สึกว่าเจ้าของร่างหมดความสนใจ ในการแต่งกายอย่างพิถีพิถันให้ทันสมัย สภาพของเธอคล้ายกับได้รับทุกข์ทรมาน ลำบากยากแค้นแสนสาหัสมาแล้ว ผมเห็นแล้วนึกสังเวช เกิดความสงสาร อย่างน้อยหญิงผู้นี้ก็เคยได้ชื่อว่าเป็นภรรยาผมมาก่อน ยังไม่ได้ขาดจากสามีภรรยาเป็นทางการ ผมมีความสลดใจยิ่งที่ชีวิตคนเราเปลี่ยนแปลงไปได้ถึงเพียงนี้ สิ่งที่ทำให้ผมพะอืดพะอมก็คือเธอกำลังตั้งครรภ์อ่อน ๆ ประมาณ ๓—๔ เดือน พอจะมองเห็นได้ชัด

เธอตรงเข้ามากราบผม แล้วร้องไห้สะอึกสะอื้นอย่างน่าสงสาร ขอความเห็นใจ อยากจะฝากผีฝากไข้อยู่ด้วย ผมพูดอะไรไม่ออกที่สุดก็ตัดสินใจว่า ผมจะต้อง

อดทนใช้หนี้กรรมต่อไปอีก ไม่ว่าจะนานเพียงไร ไหน ๆ เธอก็ตั้งใจหวังจะพึ่งฝากผีฝากไข้แล้ว จึงปลอบเธอให้คลายความทุกข์ความเศร้าและรับปากว่า จะให้ความสุขแก่เธอเท่าที่บ้านไร่ของเราจะให้ได้ ขอให้เธอพักอยู่ให้สบายเหมือนเดิม ไม่มีสิ่งใดเปลี่ยนแปลง ผมไม่ยอมก้าวก่ายถามถึงในเรื่องส่วนตัวของเธอให้เกิดสะเทือนจิตใจ ผมเดาอ่านเหตุการณ์ที่เกิดแก่เธอได้ตลอด ผมจึงให้เธออยู่บ้านไร่เช่นเดิม โดยผมไม่มีความรังเกียจ เมื่อวันเวลาค่อย ๆ ผ่านไป เธอก็ค่อยมีความสุขขึ้น

ความสังเกตของผมเห็นว่า เธอเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งร่างกายและจิตใจ เธอไม่ใช่คนเก่า คราวนี้เธอมิได้ทำตนอยู่กับผมอย่างคุณนายภรรยาเจ้าของไร่ เธอทำตนเหมือนลูกจ้างคนใช้ เธอช่วยงานทุกอย่างทุกด้านทั้งในบ้านและนอกบ้านในไร่ ผมเห็นแล้วก็เกิดความสงสารยิ่งขึ้น เธอตื่นแต่เช้ามืดจัดงานทางบ้าน มีการครัวการเรือนเรียบร้อย พอสายก็ออกไปช่วยงานทางไร่ แม้แต่ขุดดินเก็บพืชเธอทำได้ทั้งสิ้น ผมห้ามเธอด้วยความสงสาร ไม่ให้ไปทำงานหนักนอกบ้าน ทำแต่เพียงในร่มก็พอแล้ว ไม่ควรจะออกไปตากแดดตากลม แต่

เธอบอกว่าเธอชอบทำงาน เธอช่วยผมทำงานทุกอย่าง ไม่เคยปริปากว่าเหนื่อย ไม่เคยพูดว่าเบื่อ เธอมีความอดทนมาก เธอนุ่งกางเกงใส่เสื้อสีน้ำเงินแก่ใส่งอบเช่นเดียวกับคนงานหญิงทั่วไป ไม่เคยนึกฝันว่าหญิงที่มีชื่อเสียงในสังคม เคยฟุ้งเฟ้อ เคยมีแต่คนคอยพะเน้าพะนอเอาอกเอาใจมาก่อนจนลืมตัว เธอกลับมาเปลี่ยนชีวิตจิตใจให้เข้ากับสภาพของชาวบ้านไร่ได้อย่างสนิทสนมและอดทน ความถือเขาถือเรา ถือเนื้อถือตัวของเธอเมื่อก่อนได้สุดสิ้นลง มีแต่ความเห็นอกเห็นใจทำตนให้เข้าได้กับทุกคนทั่วไป ในระยะสั้นรวดเร็ว เธอก็เป็นที่รักใคร่นับถือของพวกคนงานในไร่ ทั้งหญิงทั้งชายพากันบูชาน้ำใจของเธอ ว่าเป็นผู้มีกิริยาวาจาอ่อนหวานน่ารักไม่ถือตัว เธอชนะจิตใจของชาวไร่ทั่วไป ไม่มีผู้ใดสนใจในชีวิตเบื้องหลังของเธอ

เวลาผ่านไปครรภ์ของเธอก็แก่ขึ้น ผมให้เธอพักไม่ต้องทำอะไร ผมตั้งใจจะพาเธอไปคลอดทางกรุงเทพ ฯ แต่เธอไม่ยอมเข้ากรุงเทพ ฯ เธอขอคลอดต่างจังหวัด รู้สึกว่าเธอเกลียดกรุงเทพ ฯ ตั้งแต่กลับมาอยู่บ้านไร่ครั้งหลังนี้ เธอไม่เคยเอ่ยถึงกรุงเทพ ฯ เลย ผมก็ต้องตามใจ

เธอด้วยความสงสาร ผมได้พาเธอไปฝากท้องกับหมอที่โรงพยาบาลในจังหวัด โดยผมอ้างกับหมอลงทะเบียนว่าผมเป็นสามีของเธอ แม้เด็กในท้องนั้นจะไม่ใช่เลือดเนื้อเชื้อไขของผม ความเข้าใจกันทั่วไปก็ต้องคิดว่า เด็กในครรภ์ของภรรยาก็ต้องเป็นลูกของสามี ผมก็ไม่ผิดศีลข้อมุสาที่ผมได้ปฏิบัติอยู่ ผมเห็นเธอหันหน้ามามองดูผมด้วยสายตาละห้อยน้ำตาไหลออกจากเบ้าตา แฝงไว้ด้วยความกตัญญู เหมือนคำพูดของผมมีค่ายิ่งสำหรับเธอซาบซึ้งเข้าถึงจิตใจคงนึกถึงบุญคุณที่ผมได้ช่วยแก้ปัญหาเรื่องลูกไม่มีพ่อให้ลุล่วงไปได้

เมื่อถึงเวลาครบกำหนด เธอก็คลอดบุตรออกมาเป็นหญิง เด็กนั้นมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงดีน่ารักน่าเอ็นดู ส่วนเธอผู้เป็นมารดา หลังจากคลอดบุตรแล้วสุขภาพไม่ค่อยสมบูรณ์ ต้องรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลจังหวัด ผมได้จ้างหญิงพยาบาลพิเศษ เพื่อปฏิบัติเธอทั้งกลางวัน และกลางคืนผมได้เอาใจใส่ดูแลเธออยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เธอคลายใจไม่ว้าเหว่ อย่างน้อยก็ยังมีผมผู้หนึ่งที่เห็นอกเห็นใจเธอ ไม่ปล่อยให้เธออยู่คนเดียวในโลก บางครั้งผมไปเยี่ยมเธอที่โรงพยาบาล เธอนอนอยู่

บนเตียง เธอได้พยายามดึงมือผมไปแนบไว้ข้างแก้มของเธอ แล้วร้องไห้สะอึกสะอื้น ผมตกใจถามเธอว่า เธอมีทุกข์ร้อนเรื่องอะไรหรือ เธอตอบทั้งน้ำตาว่า

"เปล่า ดิฉันพบแต่คนใจร้ายเห็นแก่ตัวเป็นส่วนมาก สรวมร่างสุภาพบุรุษไว้ภายนอก แต่จิตใจโหดร้ายเป็นสัตว์นรก ยังไม่เคยพบมนุษย์มีศีลธรรมอย่างคุณเลย จึงสงสัยว่าในโลกนี้ยังมีผู้ใจดีอย่างคุณสักกี่คนหนอ คุณดีต่อดิฉันมากเหลือเกิน ดิฉันละอายใจความดีของคุณทำให้ดิฉันตื้นตันใจพูดไม่ออก แต่ดิฉันไม่มีทางที่จะตอบแทนบุญคุณให้สาสมได้ ดิฉันรู้ตัวว่าชั่วมาก ไม่สมกับความกรุณาของคุณเลย ดิฉันน้อยใจตัวเอง ที่หลงผิดเป็นชอบ หลงชั่วเป็นดี กว่าจะรู้ตัวก็สายเสียแล้ว เพราะไม่เชื่อคำตักเตือนหวังดีของคุณ หมดทางที่จะแก้ไขได้ คุณเป็นคนใจคอกว้างขวางเหมือนแม่น้ำทั้งห้า"

ผมก้มลงจูบหน้าผากเธออย่างเอ็นดู แล้วบอกให้เธอลืมสิ่งที่แล้ว ๆ มาให้หมด ผมรับว่าจะรักเธอเหมือนน้องสาว ผมลูบหลังเธอให้คลายความเศร้า และผมรับรองว่าจะปกปักรักษาเธอตลอดไป ไม่ยอมทอดทิ้งให้เธอลำบากเป็นอันขาด เธอสะอึกสะอื้นพูดอะไรไม่ออก ผม

ก็มีใจหดหู่เพราะสงสารเธอมาก เราต่างก็มีกรรมเป็นของตน เราต่างก็เห็นอกเห็นใจกัน จากนั้นผมก็ไปเยี่ยมเธอที่โรงพยาบาลประจำจังหวัดเสมอ ไม่ให้เธอคิดมากและคอยเอาใจเธอ บางครั้งผมก็นำหนังสือพิมพ์หนังสืออ่านเล่นไปให้เธออ่าน จะได้เพลิดเพลิน อาการของเธอค่อยดีขึ้น ความรักของเราก็แปลก ด้วยความสงสารในเคราะห์กรรมที่ได้รับทำให้เห็นอกเห็นใจเธอบัดนี้ได้เปลี่ยนจากสามีภรรยามาเป็นความรักระหว่างพี่ชายกับน้องสาว

ต่อมาวันหนึ่งเธอก็ได้สารภาพผิดต่อผม เพราะเธอไม่สามารถปิดบังต่อไปได้ ผมดีต่อเธอเกินที่เธอจะนึกฝันมาก่อน ความดีของผมทำให้เธอรู้สึกผิดชอบชั่วดีขึ้นมา เธอบอกว่า "ดิฉันรู้สึกละอายใจมาก ไม่สามารถจะปิดบังความผิดของดิฉันต่อไปอีกแล้ว เพราะความดีของคุณมากเพียงไร ดิฉันก็มองเห็นความชั่วของดิฉันมากเพียงนั้นเหมือนหอกทิ่มแทงจิตใจ ไม่มีความสุขจนดิฉันทนไม่ไหว มันปวดร้าวในใจ ให้ดิฉันสารภาพผิดเมื่อคุณรู้ความจริงคุณจะฆ่าแกงดิฉันอย่างไร ดิฉันก็ยอมรับทุกอย่าง จะเป็นจะตายดิฉันไม่สนใจแล้ว ชีวิตดิฉัน

ไม่มีค่า ดิฉันไม่ยอมอัดไว้ในใจต่อไป ดิฉันได้ทำลายอนาคต ดิฉันทำลายความสุขของคุณ เหตุที่คุณต้องมาแต่งงานกับดิฉันก็เพราะดิฉันเห็นแก่ตัว ดิฉันรักคุณแต่ไม่รู้ว่าคุณไม่มีความรักสำหรับดิฉันเลย คืนนั้นดิฉันวางแผนการมัดคุณให้แต่งงานกับดิฉัน คุณพ่อและคุณพี่ดิฉันไม่มีส่วนรู้เห็นเลย แต่มีส่วนเป็นตัวประกอบเรื่องด้วยโดยไม่รู้ความจริง"

ผมฟังมาได้เพียงนี้ก็ตะลึง จึงถามว่า "คุณพ่อคุณพี่ของคุณไม่มีส่วนรู้เห็นด้วยหรือ"

เธอพูดอย่างเสียงละห้อยว่า "ไม่มีใครรู้แผนการของดิฉันเลย นอกจากตัวดิฉันคนเดียว"

ผมยิ่งงงสงสัยมากขึ้นจึงถามว่า "เธอทำอย่างไรที่ทุกคนหลงจนถูกเธอต้มสุก" เธอพูดอย่างหนักแน่นอย่างรับผิดเต็มตัวว่า "ดิฉันเป็นคนเห็นแก่ตัวมากไปคุณจะด่าว่าอย่างไร ดิฉันจะขอกราบเท้าคุณยอมรับผิดคืนนั้นพอดิฉันรู้ว่าคุณจะกลับไปคืนดีกับครูสาว คนรักของคุณ ดิฉันเกิดมีใจริษยา เพราะดิฉันก็รักคุณ เพราะคุณเป็นสุภาพบุรุษเต็มตัว มีจิตใจมั่นคง ดิฉันยังไม่เคยพบมาก่อน แล้วจึงวางแผนเลี้ยงแสดงความยินดี แล้ว

ตอนที่คุณเข้าไปส่งดิฉันในห้อง ดิฉันได้รินเหล้า แต่แอบใส่ยานอนหลับลงไป กำหนดระยะสองชั่วโมงก็คงรู้สึกตัว เมื่อคุณดื่มเข้าไปโดยพาซื่อ จากนั้นคุณก็หมดสติ ดิฉันก็ลากคุณขึ้นมานอนบนเตียงเดียวกับดิฉัน พอกำหนดจะหมดฤทธิ์ยาดิฉันก็ร้องไห้ไปตบประตูเรียกคุณพ่อ บอกว่าเมื่อคืนนี้คุณเมาแล้วไม่ยอมกลับ มาลวนลามดิฉัน จนบัดนี้ยังนอนอยู่ในห้อง คุณพ่อโกรธมาก เรียกพี่ชายดิฉันลุกขึ้น พี่ชายดิฉันได้ฟังเรื่องราวที่ดิฉันแต่งขึ้นก็โกรธจนตัวสั่น ต่างก็รีบมาในห้องของดิฉัน ก็เห็นคุณนอนหลับอยู่บนเตียงสมเหตุสมผล พี่ชายดิฉันโกรธจัด พอที่จะฆ่าคุณได้ เมื่อเห็นก็จะตรงเข้าไปจะถีบจะเตะคุณ ซึ่งกำลังนอนหลับไม่รู้สึกตัวว่าอะไรเกิดขึ้น ดิฉันใจหายหมด ตกใจวิ่งเข้าไปฉุดแกออกมา คุณพ่อก็ช่วยห้ามบอกว่า ถ้าทำอย่างนั้นเรื่องราวจะอื้อฉาว จะพากันขายหน้า จึงบอกให้พี่ชายโทรศัพท์ไปบอกสารวัตรท้องที่ ให้รีบมาเป็นพยานจะฟ้องเรื่องบุกรุกลวนลามทำให้เสื่อมเสีย ทำอนาจาร เป็นข้อหาหนักทั้งสิ้นแต่ดิฉันรู้จิตใจคุณพ่อดี ท่านเป็นคนรักเกียรติ มีความยุติธรรม คงจะไม่ยอมให้เรื่องอื้อฉาวเป็นที่เสื่อมเสีย

ท่านคงจะบังคับให้คุณรับดิฉันไว้เป็นภรรยา เรื่องก็ดำเนินตามความต้องการที่ดิฉันคิดไว้ จากนั้นคุณก็รู้เรื่องดีแล้ว"

"ผมฟังแล้วก็ใจหายหมด แม้เรื่องมันจะล่วงเลยมาแล้วก็ดี ผมบอกกับเธอว่ามีคนลึกลับส่งบัตรสนเท่ห์และโทรศัพท์มาบอกเรื่องของเธอให้ทราบทุกระยะ โทรศัพท์ลึกลับบอกให้ผมแอบดูแอบฟังจนเกือบจะยิงเธอเสียในคืนนั้น หากผมไม่มีหลักธรรมอยู่ในใจบ้าง ป่านนี้เธอก็เป็นศพ ผมก็คงอยู่ในคุกตะรางเป็นอย่างเบา เธอรู้เรื่องชายลึกลับบ้างไหมว่าเป็นใคร เธอฟังแล้วตกใจมาก เพราะเธอไม่รู้มาก่อนว่า อยู่ในอันตรายในคืนนั้น หน้าสลดแล้วพูดว่า "ชายลึกลับนั้นคงเดาถูก ว่าไม่ใช่คนอื่นนอกจากพี่ชายดิฉันกับคุณพ่อ เพราะท่านเคยตักเตือนดิฉัน ให้รู้จักทำหน้าที่ภรรยาที่ดีบ้างเพราะเป็นคนมีครอบครัวแล้ว สามีก็เป็นคนดี ทั้งพี่ชายดิฉันแอบติดตามดิฉันทุกฝีก้าว ฉะนั้นจะเป็นคนอื่นไปไม่ได้ต้องเป็นคุณพ่อและพี่ชายดิฉันส่งบัตรสนเท่ห์และโทรศัพท์ลึกลับแน่นอน ทั้งกลดิฉันก็แตก เพราะพี่ชายกับคุณพ่อรู้ว่าดิฉันลวงท่านให้เข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องนี้"

ผมสงสัยว่า เธอวางแผนการคนเดียวไม่น่าจะรั่วไหลออกมาเลย หากไม่ออกจากปากเธอแล้ว คนอื่นก็ไม่มีหวังจะรู้ได้เลย แต่นึกอีกทีที่ว่าความลับไม่มีในโลกนี้จึงถามว่า

"แผนการของคุณลึกลับซับซ้อนใครจะรู้ได้อย่างไร"

"เธอพูดอย่างเศร้า ๆ ว่า ดิฉันจะฉลาดแต่ดิฉันก็ยังสะเพร่า ประมาท ไม่รอบคอบ พี่ชายดิฉันฉลาดกว่าเพราะแกสงสัยที่เห็นกิริยาท่าทางคุณตื่นขึ้นอย่างไม่รู้เรื่องอะไรเลย เกิดสงสัยจึงเข้ามาในห้องครั้งหลัง เมื่อท่านสารวัตรได้กลับไปแล้ว แกเห็นแก้วเหล้าที่เราดื่มสองแก้วยังวางอยู่ แกแอบเก็บเอาไป เอาแก้วอื่นมาไว้แทนพอรุ่งเช้าเหตุการณ์มันเรียบร้อยแล้ว แกก็แอบเอาเหล้าที่ติดก้นแก้ว แล้วไปแยกธาตุพิสูจน์ตามวิธีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งพี่ดิฉันมีความชำนาญอยู่แล้ว ก็รู้ว่าแก้วหนึ่งมียานอนหลับผสมอยู่ด้วย ก็เดาเหตุการณ์ออกทั้งหมดจึงรีบไปบอกชี้แจงเหตุผลให้คุณพ่อทราบ คุณพ่อโกรธมากจนพูดไม่ออก เรียกดิฉันไปว่าอย่างเสียหายท่านเสีย

ใจมากและโกรธดิฉันมาก คุณพ่อและพี่ชายโกรธดิฉันมากเท่าใด ก็เห็นใจสงสารคุณมากเท่านั้น แต่ท่านพูดอะไรไม่ออกเหมือนน้ำท่วมปาก เพราะเหตุการณ์ล่วงเลยไปแล้ว แก้ไขอะไรไม่ได้ทั้งทางตำรวจก็ได้บันทึกไว้ ท่านบอกว่าเพราะรักลูกมากไม่ทันคิด ท่านเสียใจมากที่ท่านได้ทำลายอนาคตคนดีโดยไม่รู้ตัวและไม่ตั้งใจ ท่านว่าคุณจิตใจสูงมาก ยอมรับผิดที่ตัวเองไม่ได้ทำ เพื่อช่วยคนอื่น คนเช่นนี้หาไม่ได้อีกแล้ว

ภายหลังเมื่อดิฉันไปเที่ยวกับคนอื่น คุณพ่อกับพี่ชายตักเตือนให้ดิฉันทำหน้าที่ภรรยาที่ดี หากไม่เชื่อฟังก็จะตัดพ่อตัดลูกไม่ต้องดูผีดูไข้ ตัดจากกองมรดก แต่ดิฉันจะถือว่าได้แต่งงานเป็นอิสระแล้วจึงไม่ยอมฟังเหตุผล เพราะดิฉันใจแตกเสียแล้ว บัดนี้ดิฉันก็ถูกตัดสิทธิ์หมดแล้ว"

เธอเล่าแล้วแสดงสีหน้าเศร้าแล้วร้องไห้ ผมได้ยินเช่นนั้นก็นึกชมในใจที่ไม่เคยนึกว่าผู้ใหญ่จะมีจิตใจเที่ยงธรรมเช่นนี้มาก่อน หลงคิดว่าเป็นใจร่วมทำอุบายกับลูกสาวเพื่อยัดเยียดให้แต่งงาน ความจริงท่านมีจิตใจเป็นที่น่าเคารพนับถือ แต่แล้วเธอก็พูดต่อไปว่า

"เมื่อคุณได้ทราบความจริงแล้ว จะรังเกลียดรังชังดิฉันหรือเปล่าค่ะ จะดุด่าอย่างไรดิฉันขอรับไว้ ดิฉนเป็นคนไม่ดีไม่น่ายกโทษให้เลย"

ผมได้ฟังแล้ว ก็คิดว่าเราจะฟื้นเรื่องอดีตขึ้นมาทำไม ปล่อยให้มันผ่านไป ถึงจะคิดอย่างไรแก้ไขอะไรไม่ได้แล้ว จึงพูดกับเธอว่า

"ลืมมันเสียเถิดสิ่งใดที่มันผ่านไปแล้วก็ให้มันแล้วกันไป อย่ามานึกมาคิดให้มันเศร้าหมองเปล่า ๆ ถึงอย่างไรก็แก้ไขไม่ได้ ผมไม่โกรธคุณหรอก มีอะไรผิดพลาดที่แล้ว ๆ มา ผมอโหสิกรรมให้คุณหมด ผมก็ได้รับกรรมของผม คุณก็ได้รับกรรมของคุณอยู่ในเวลานี้แล้ว เราต่างก็ได้รับกรรมที่เราสร้างขึ้นเอง อย่าให้เรามีเวรกรรมกันต่อไปอีกเลย และเราอย่าสร้างกรรมอีก"

เธอยกมือขึ้นพนมเหมือนจะรับรู้ด้วย หน้าตาแช่มชื่นแล้วพูดว่า

"ดิฉันดีใจมาก เหมือนยกภูเขาออกจากอก ต่อไปนี้ดิฉันไม่มีความลับอะไรจะปิดบังคุณอีกแล้ว"

อาการป่วยของเธอกำลังจะเข้าสู่ความปรกติ หมอกำลังจะอนุญาตให้ออกจากโรงพยาบาลได้ ขอให้รอดู

อาการอีกสองวัน รุ่งขึ้นผมได้นำหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งส่งมาจากกรุงเทพฯ สองฉบับไปให้ทั้ง ๆ ที่ผมไม่ทันได้อ่าน เธอกำลังนั่งกินอาหารเช้าด้วยท่าทางยิ้มแย้ม เมื่อเห็นผมเดินเข้าไปเยี่ยมส่งหนังสือให้เธอยกมือขึ้นไหว้พร้อมกับบอกขอบคุณ ผมรู้สึกว่าเธอสดชื่นขึ้นมากกว่าวันก่อน แต่เมื่อเธอได้พลิกอ่านหนังสือพิมพ์อ่านข่าวไปพักหนึ่ง สีหน้าก็ซีดเซียวลงอย่างเห็นถนัดเห็นเหงื่อออกชุ่มเต็มหน้าเธอ ผมก็ตกใจ ถามว่าเธอรู้สึกอย่างไร ถ้าจะใช้สายตามากเกินไปทำให้วิงเวียน เธอบอกว่าปวดหัวเหลือเกิน แล้วมันคล้ายจะเป็นลม ผมพยุงเธอกลับขึ้นเตียงนอน เธอหลับตานิ่งน้ำตาไหล ผมได้ให้นางพยาบาลรีบไปตามแพทย์มาด่วน ผมสงสัยว่าในหน้าหนังสือพิมพ์ อาจมีข้อความในข่าวกระทบกระเทือนจิตใจเธอบ้างก็ได้ เพราะก่อนหน้าอ่านหนังสือพิมพ์เธอยังมีอาการปรกติ ผมพลิกในหน้าหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับดูพบหัวข่าวว่า

"หนุ่มสังคม ถูกสามีของสาวสวยยิงกลิ้งดับชีพอยู่กลางถนน"

เมื่ออ่านได้ใจความแล้ว ก็สลดใจยิ่งนัก เพราะ

ชื่อหนุ่มสังคมผู้นั้น คือจิ้งจอกสังคมที่มาส่ง เธอที่บ้านคืนนั้น บัดนี้ได้จบชีวิตลงอย่างน่าสังเวชยิ่งนัก เป็นกรรมติดตามสนอง ไม่มีใครบันดาลให้เป็นไป ตนเป็นผู้สร้างกรรมขึ้นเอง เหตุที่เธอเกิดป่วยกะทันหันขึ้นครั้งนี้ สงสัยคงจะตื่นเต้นข่าวนี้เป็นแน่ อย่างน้อยเธอก็ยังรักเจ้ามารสังคมผู้นี้ หลังจากหมอมาจับชีพจรฟังหัวใจแล้ว ก็ฉีดยาให้เธอก็ค่อยสงบ ผมถามหมอถึงสาเหตุหมอก็ตอบว่าแกตื่นเต้นเกินไป เพราะเพิ่งจะฟื้นไข้ใหม่ อาจถึงกับหัวใจวายก็ได้ ข้อสงสัยของผมเป็นความจริงไม่มีปัญหาอะไรอีก ผมสงสารชะตาของเธอ พยายามไม่ถามอะไรให้กระทบกระเทือนจิตใจเธอ ชีวิตเราต่างมีกรรม ถ้ายังใช้หนี้กรรมไม่หมด ก็ต้องผจญกรรมกันต่อไป คล้ายกับนักโทษ เมื่อรับโทษยังไม่หมด ก็ยังไม่ถูกปล่อยเป็นอิสระ เราก็ยังต้องผูกพันอยู่กับกรรมที่เราสร้างขึ้นเอง

หลังจากวันนั้น อาการป่วยของเธอกลับมากขึ้น การจะออกจากโรงพยาบาลที่กำหนดวันไว้แล้ว ก็ต้องงดเลื่อนต่อไป ผมได้พยายามปลอบ ขอให้เธอคลายความเศร้า อย่าไปจริงจังกับชีวิตให้มากนัก ให้เธอสงบใจอย่าได้นึกถึง

เรื่องในอดีตที่ผ่านไปแล้วให้เกิดทุกข์กำลังใจเสียไม่เกิดผลดีอะไร มีแต่จะทำให้สังขารร่างกายสุขภาพทรุดโทรมยิ่งขึ้น ขอให้นึกว่า ผมนี่แหละที่จะทำหน้าที่เหมือนพี่ชาย ให้ความสุขสบายกับน้องสาว แล้วผมก็จับมือเธอบีบ เพื่อให้เธอแน่ใจว่าคำพูดของผมนั้นเป็นสัจวาจา และผมได้บอกว่า ผมจะจัดส่งเธอไปรักษาพยาบาลที่กรุงเทพฯ เพราะมีเครื่องมือ และหมอดี ๆ ที่ชำนาญในทางโรคของเธอโดยตรง และมียาดี ๆ และคงจะให้ความสุขสบายกว่าหัวเมือง

เธอกำลังครึ่งนั่งครึ่งนอนอยู่บนเตียงคนไข้ที่ไขขึ้นลงได้ เมื่อผมพูดอยู่ใกล้ชิดเตียงของเธอ ทันใดนั้นเธออ้ามือโผเข้ามากอดผมไว้ ซบหน้าอยู่บนไหล่ ผมรับร่างเธอไว้ด้วยความตกใจเพราะไม่รู้ตัว แล้วเธอร้องไห้โฮออกมาเหมือนทารก เสียงเธอขอร้องอย่างน่าสงสารว่า

"อย่าค่ะ อย่าส่งดิฉันไปกรุงเทพฯ เลยนะคะ อย่าให้ดิฉันไปเห็นสิ่งที่บาดตาบาดใจอีกเลย ดิฉันกลัว ดิฉันกลัว ดิฉันไม่มีญาติ ไม่มีเพื่อน ดิฉันตัวคนเดียว ดิฉันไม่สนใจว่าจะหายหรือจะตาย แต่ขอตายที่นี่ ที่มีคุณอยู่ได้รับความอบอุ่นจากคุณ ดิฉันไม่ต้องการกรุงเทพฯ แล้ว"

เธอพูดแล้วก็ร้องไห้สะอึกสะอื้น ผมจึงรู้ความหมายดี เอามือลูบหลังเธอแล้วปลอบว่า "หากคุณไม่สมัครใจไปรักษาตัวที่กรุงเทพฯ ก็ไม่ต้องไป ตามความพอใจของคุณ"

เธอหยุดร้องไห้ทันทีเหมือนทารก แล้วพูดว่า "ดิฉันรู้ว่าคุณทำไปเพื่อมนุษยธรรม หวังดี แม้จะหมดเปลืองเงินทองคุณก็มิได้สนใจ ทั้งคุณก็ไม่หวังสิ่งตอบแทนจากดิฉัน เพราะคุณก็รู้ว่าเวลานี้ดิฉันเหมือนตัวคนเดียวอยู่ในโลกอันอ้างว้าง ไม่มีสมบัติอะไรติดตัว ดิฉันกำลังก้มหน้ารับกรรมที่ดิฉันได้ก่อขึ้นเอง สมควรแก่ความผิดแล้วไม่น้อยใจในชะตากรรมของตัวเอง ที่สุดแม้แต่คุณพ่อและพี่ชายของดิฉัน ท่านก็หันหลังให้ ไม่อยากเห็นหน้า ทั้งห้ามไม่ให้เหยียบเข้าไปในบ้าน ดิฉันหมดที่พึ่งจึงได้บากหน้ามาหาคุณ มีคุณคนเดียวในโลกที่ยังเห็นใจดิฉัน แม้ดิฉันจะต้องทำให้คุณลำบากยากแค้น ทำลายอนาคตชื่อเสียงของคุณ แต่คุณก็ยังอภัยให้ดิฉัน ทั้งยังให้ความเอ็นดูสงสารลูกผู้หญิง คุณไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใครเลย คุณดีจนดิฉันพูดไม่ถูก เมื่อพูดถึงความดีของคุณแล้ว ดิฉัน

ต้องร้องไห้เมื่อนึกถึงความชั่วของตัว เวลานี้มีคุณที่ดิฉันเทิดทูนบูชาความดีไว้เหนือสิ่งใด ขอให้ดิฉันร้องไห้ให้จุใจเถิดค่ะ อย่าปลอบดิฉันเลย ปล่อยให้ดิฉันระบายความอัดแน่นออกมาเถิดนะคะ มันล้นไปก็ทนไม่ไหว" พูดแล้วเธอก็ร้องไห้สะอึกสะอื้น

ผมได้ฟังคำรำพันของเธอแล้วก็ตื้นตันใจ สงสารเธออย่างสุดซึ้ง หากผมเป็นผู้ไม่เห็นใจเธอแล้ว ปล่อยให้เธอผจญโลกคนเดียว เธอก็จะเสียผู้เสียคนทั้งที่เธออยากจะกลับตัวกลับใจ ทั้งผมเองก็ตั้งใจจะอุทิศชีวิตที่ผิดพลาดในชาตินี้ เพื่อทำความดีใช้หนี้กรรม ความตั้งใจหนักแน่นเป็นหลักจะต้องปฏิบัติ และมีความอดทนไม่ย่อท้อ จนกว่าจะสิ้นเวรหมดกรรม สิ่งที่ผมเศร้าสลดใจมาก ก็เพราะได้ทราบ จากปาก นายแพทย์ที่ โรงพยาบาล กระซิบ บอกว่าเธอจะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้อีกไม่นานนัก เพราะอาการป่วยครั้งหลัง ของเธอหนักเกินความ สามารถ ของหมอ และยาจะรักษาได้ ความเศร้าสลดในดวงชะตากรรมของเธอที่ผจญกรรมตลอดมา ทำให้ผมเกิดความสงสารอย่างจับใจ แม้เธอจะเคยทำลายอนาคตของผม เปลี่ยนชีวิตมาผจญกรรม

กับเธอก็ดี แต่ผมก็ไม่โกรธเธอ นึกเสียว่ากรรมของผมเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างขึ้นเอง จึงนำไปพบเธอ ฉะนั้นหลังจากเธอได้กลับมาหาผม และคลอดบุตร ผมก็มีความตั้งใจจะช่วยชีวิตเธอจนถึงที่สุด เธอก็เป็นสมาชิกในครอบครัวของผมผู้หนึ่ง เมื่อทราบว่าชีวิตเธอจะสิ้นสุดลงในไม่ช้า ย่อมมีความอาลัยเป็นธรรมดา ตามปรกติผมใช้เวลาว่างหาโอกาสไปสนทนากับพระภิกษุสงฆ์ ที่ท่านทรงศีลและทรงความรู้ในทางธรรม ติดนิสัยมาแต่ครั้งอยู่กรุงเทพฯ แล้ว ครั้นมาอยู่บ้านไร่ก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน คือหาเวลาว่างไปเที่ยวสนทนากับพระตามวัด เพื่อให้จิตใจสงบและสบายและผมก็ได้พบปะพระภิกษุคุณธรรมสูง เป็นสมภารวัดอยู่ไม่ไกลบ้านเรามากนัก ท่านเป็นพระที่ปฏิบัติทางสมาธิวิปัสสนากรรมฐาน การสนทนากับท่านจึงเป็นที่ถูกอกถูกใจของผมมาก จึงได้ไปมาหาสู่ท่านเสมอมา แต่พักนี้ได้เหินห่างจากท่านไปนาน เพราะมัววุ่นวายกับการป่วยของเธอ เมื่อได้ทราบว่าเธอจะมีชีวิตอยู่ต่อไปไม่ยืนนาน ได้พยายามซักถามนายแพทย์ว่า เธอจะยังมีชีวิตอยู่ต่อไปอีกนานเท่าใด หมอเองก็ไม่อยากจะบอก ที่สุดก็เสียไม่ได

ก็เห็นว่าจะไม่เกิน ๓ เดือน ผมก็ใจหายทำให้นึกถึงท่านสมภารคิดว่าท่านอาจมีทางแก้ปัญหา จากนั้นผมก็ได้ไปหาท่านที่วัด เล่าเรื่องทุกสิ่งทุกอย่างถวายท่าน ตลอดจนหมอกำหนดวันเวลา เพื่อขอคำแนะนำจากท่านที่จะเกิดประโยชน์บ้าง เพราะมีข่าวเล่าลือว่าท่านสมภารสามารถจะต่ออายุผู้ซึ่งถึงฆาตให้ยืนยาวไปได้ ท่านสมภารได้ถามถึงวันเดือนปี แล้วท่านก็ได้หลับตาทำสมาธิอยู่ครู่หนึ่ง แล้วท่านก็ลืมตาขึ้นพลางพูดขึ้นอย่างคิดแล้วว่า

"สีกาผู้นี้มีกรรมหนักมาก เห็นจะหมดทางที่จะช่วยเหลือ แต่คุณเป็นผู้ร้องขอ และบุญบารมีของคุณก็ยังมีพอจะช่วยได้ อาตมาจะลองพยายามดูเพื่อจะเกิดผลได้บ้าง แต่อย่าเอาอะไรแน่นอนอย่าเพิ่งดีใจ เพราะว่าถ้าไม่สำเร็จก็จะเสียใจเปล่า ๆ พรุ่งนี้คุณจงมาฟังอีกครั้งหนึ่ง คงจะได้ความแน่นอน"

ผมได้ยินท่าน สมภารพูดก็ค่อยเบาใจ แม้ว่าท่านจะไม่รับปากแน่นอน แต่น้ำเสียงของท่านก็หนักแน่น ว่าคงจะได้ผลมากกว่า ผมจึงเรียนกับท่านว่า แม้ผมจะต้องทอนอายุของผมให้สั้นลง เพื่อ ไปต่อชีวิตของเธอ ให้มีอายุยืนยาว

ต่อไปผมก็ยอม ท่านสมภารพยักหน้ายิ้ม ๆ แต่ก็ไม่พูดอะไร

รุ่งขึ้นผมก็ไปหาท่านสมภารแต่เช้า เพราะความเป็นห่วงอยากฟังข่าว ก่อนจะไปเยี่ยมเธอที่โรงพยาบาล ก็พบท่านสมภารนั่งฉันหมาก รู้สึกว่าท่านคงจะคอยผมอยู่แล้ว เมื่อผมได้เข้าไปกราบท่านแล้วท่านก็รีบบอกว่า

"เมื่อคืนนี้ อาตมาได้ทำพิธีต่ออายุให้สีกาแล้ว โดยอำนาจบารมีบริสุทธิ์ ความตั้งใจของคุณ จึงอยากจะบอกว่าสีกาจะมีโอกาสอยู่ในโลกมนุษย์อีกปีหนึ่ง แล้วต่อจากนั้นก็หมดหน้าที่ของอาตมาแล้ว"

ผมกราบนมัสการท่านด้วยความขอบพระคุณยิ่ง รีบลาท่านไปโรงพยาบาล คิดว่าเรื่องนี้ไม่จำเป็นที่จะบอกอะไรให้เธอและใคร ๆ ทราบ จึงปิดไว้เป็นความลับเพราะหากผู้ที่เขาไม่เชื่อ เขาคงจะหัวเราะเยาะเป็นการงมงาย แต่ผมเชื่อว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ อย่างน้อยก็ทำให้ผมมีความสบายใจขึ้นบ้าง คิดว่าเมื่อถึงปีก็จะขอร้องให้ท่านต่อใหม่ เมื่อผมได้ไปเยี่ยมเธอที่โรงพยาบาล ก็รู้สึกแปลกใจที่ได้เห็นเธอสดชื่นขึ้นมากอย่างรวดเร็ว นายแพทย์ก็รู้สึกประหลาดใจ จากนั้นอีกไม่กี่วันหมอก็อนุญาตให้เธอกลับ

บ้านได้ ผมได้พาเธอกลับมาบ้านไร่ และได้หาหญิงเป็นแม่นมมาเลี้ยงบุตรสาวของเธอด้วย

ชีวิตของคนเรา ย่อมประสบกับสิ่งแปลกประหลาดที่หาเหตุผลไม่ได้ แต่เหตุการณ์ก็ได้เกิดขึ้นแล้ว ผมได้ไปสนทนากับท่านสมภาร และแสดงความขอบพระคุณท่าน และยกย่องท่านที่สามารถต่ออายุให้ผู้ถึงกำหนดได้อยู่ต่อไป แต่ท่านสมภารท่านหัวเราะแล้วพูดว่า

"อย่ายกย่องอาตมาเลย มนุษย์เราเกิดมาทุกชีวิตย่อมมีกรรมเป็นสมบัติที่ได้ทำมาทั้งดีและชั่ว อาตมามิใช่ว่าสามารถจะต่อได้ทุกรายไป และคราวนี้ก็ได้บารมีของคุณได้ช่วยให้สมตามประสงค์ได้ หากไม่มีคุณแล้ว สีกาผู้นี้ก็หมดทางที่จะต่ออายุได้"

ชีวิตของเธอแม้จะอยู่ต่อมาด้วยความปรกติสุขก็เพียงไม่กี่เดือน ต่อมาสุขภาพก็ไม่สมบูรณ์แข็งแรงเหมือนเดิม สามวันดีสี่วันไข้ไม่เป็นปรกติ แต่ก็ไม่ถึงกับล้มหมอนนอนเสื่อคล้ายคนฟื้นไข้ตลอดเวลา ที่สุดเธอก็จากโลกนี้ไปหลังออกจากโรงพยาบาลได้ ๑๕ เดือน แต่ผมรู้ล่วงหน้าอยู่แล้ว ความเศร้าก็น้อยกว่าธรรมดา แม้จะรู้ว่าการเกิดแก่

เจ็บตายนั้นเป็นธรรมชาติ ทุกคนจะต้องพบ แต่ก็อดสลดใจไม่ได้

ผมต้องรับภาระที่จะเลี้ยงเด็กหญิงเล็ก ๆ ซึ่งมีอายุเพียงขวบกว่า กำลังน่าเอ็นดูต้องกำพร้าพ่อแม่ ได้แม่นมที่เอาใจใส่คนงานที่ไร่ก็ช่วยกันประคับประคองให้เธอเติบโตขึ้นมา

ต่อมาอีก ๔ ปีหลังจากมารดาเธอได้จบชีวิตลง ท่านสมภารที่ผมเคารพนับถือมาก เพราะท่านเคยแก้ปัญหาชีวิตยาก ๆ ให้ผมตลอดมา ก็ถึงแก่มรณภาพด้วยความสงบ ในเช้าวันหนึ่งพวกศิษย์เห็นท่านตื่นสายกว่าธรรมดา พอเข้าไปเห็นท่านนอนหมดลมด้วยท่าปรกติ ไม่ผิดกว่าการหลับธรรมดาอยู่ในกุฏิของท่าน ผมทราบก็มีความเสียใจมาก ท่านเป็นสงฆ์ที่ผมเสียดายอาลัยความดีของท่านมาก ผมรับจัดเป็นเจ้าภาพด้วยผู้หนึ่ง พร้อมกับศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย งานศพของท่านเป็นงานใหญ่ที่สมเกียรติยิ่ง หลังจากนั้นผมก็รู้กำหนดชะตาชีวิตของผมใกล้เข้ามาแล้ว เพราะผมเคยสนทนากับท่านสมภารก่อนท่านมรณภาพ คราวนั้นผมถามถึงชะตาชีวิตของผม ขอให้ท่านดูให้ว่าจะสิ้นสุดเมื่อไร ท่านพูดอย่างยิ้ม ๆ คล้ายจะพูดเล่นอย่างไม่ตั้งใจว่า

"ชะตาชีวิตของคุณจะสุดสิ้นลงหลังจากอาตมามรณ-ภาพหนึ่งปี"

เวลานั้นผมยังหัวเราะเห็นเป็นเรื่องขำขัน เพราะเห็นสุขภาพของท่านนั้นสมบูรณ์แข็งแรง มิได้ทราบว่าท่านจะมรณภาพอย่างง่าย ๆ หลับไม่ตื่นเช่นนี้

หลังจากท่านสมภารได้มรณภาพแล้วผมก็หมดสุข ผมเคยตั้งใจไว้เดิมว่า เมื่อผมหมดหนี้กรรมแล้ว จะขอให้ท่านอุปสมบทให้ผม แต่ผมก็ยังไม่หมดกรรมเก่า เพราะยังต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูเด็กหญิงเล็ก ๆ ต่อไป บัดนี้ผมไม่มีท่านแล้ว ท่านสมภารท่านดีทุกอย่าง ผมเคารพท่านเหมือนบิดาบังเกิดเกล้า จากนั้นสุขภาพของผมก็เริ่มทรุดโทรมลงเป็นลำดับ แม้รักษาอย่างไรก็คงไม่หาย ผมได้รีบจดบันทึกชีวิตไว้ในสมุดเล่มนี้ตลอดเวลา เมื่อกำลังสังขารของผมยังไม่ทรุดโทรมมาก

หลังจากวันที่ได้ออกจากบ้านครูที่รักยิ่ง ในวันสุดท้ายในระยะ ๙ ปี ไม่ได้เห็นหน้าครูเลย และคราวนี้ครั้งสุดท้าย รู้ตัวว่าชีวิตของผมจะอยู่ต่อไปหลังจากท่านสมภารได้มรณภาพแล้ว ๑ ปี ผมจึงเร่งเขียนบันทึกฉบับนี้แข่งกับ

เวลา เติมข้อความไว้ท้ายนี้เพื่อครูจะได้นำไปคิดบ้าง ครูคงหัวเราะเยาะผมที่เชื่อถือท่านสมภารอย่างงมงาย คงคิดว่าคนอย่างผมเคยผ่านต่างประเทศมาแล้ว ไม่น่าจะหลงไหลเชื่อถือในสิ่งที่ค้นหาเหตุผลไม่ได้ ความจริงผมจะเคยผ่านที่ไหนอยู่ที่ไหนไม่สำคัญ แต่ผมไม่ลืมตัวว่าผมเป็นคนไทยนับถือพุทธศาสนา ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงจิตใจผมได้ ผมไม่พูดแต่ปาก ผมอุทิศความรู้สึกทั้งชีวิตจิตใจและร่างกายเพื่อพระศาสนา ผมเชื่อว่าในพุทธศาสนายังมีสิ่งลี้ลับแปลก ๆ อีกมากที่ทางวิทยาศาสตร์ยังค้นคว้าไม่ถึง ฉะนั้นผมจึงเชื่อว่าพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งอันล้ำเลิศประเสริฐยิ่งใหญ่ของคนทั่วไป

คนเราเมื่อมีเรื่องทุกข์ร้อนขุ่นข้องหมองใจ แม้จะเป็นผู้มีสติปัญญาความรู้ดี บางครั้งก็แก้ปัญหาของตนเองไม่ตกเหมือนผงเข้าตาตัวเอง สิ่งที่เรานึกถึงก็คือพระ และแสวงหาพระที่ท่านมีชื่อเสียง บางคนก็ไปหาเพื่อให้ท่านรดน้ำมนต์ เพื่อเป็นสิริมงคล บางคนก็ไปขอเครื่องรางของขลังหรือพระเครื่องเพื่อไว้ป้องกันตัว หรือไม่ก็ไปหาพระเพื่อให้ท่านผูกดวงหรือดูดวงชะตา ล้วนแต่เป็นพระที่

มีชื่อเสียง มีผู้นิยมเคารพนับถือมาก แต่ความรู้สึกเช่นนี้ ไม่ตรงกับความประสงค์ของผม เพราะผมไม่ต้องการ รดน้ำมนต์ ไม่ต้องการเครื่องรางของขลังและพระเครื่อง มาป้องกันตัว คิดว่าเราเป็นพลเรือน ไม่คิดจะออกทัพจับ ศึกสู้รบฆ่าฟันกับศัตรูที่ไหน ไม่จำเป็นจะต้องมีของดีของ ขลังติดตัว แม้จะเล่าลือกันว่าที่โน่นของท่านศักดิ์สิทธิ์เคย ทดลองมาแล้ว อยู่ยงคงกระพัน ผมก็ไม่เคยสนใจ ผมเคย เห็นทั้งหญิงและชาย นำมาห้อยคอด้วย สร้อยมีค่าเส้นใหญ่ แขวนเป็นพวง ผมคิดว่าแทนที่จะป้องกันอันตรายกลับจะ เพิ่มอันตรายแก่ตัวเองอย่างไม่รู้ตัว ผมถือว่าพระอยู่ที่ใจ ของเรา ผมไม่เคยนึกอยากได้อยากแขวน เพราะเห็นโทษ มากกว่าคุณ ผมได้พยายามหาพระสงฆ์ที่ท่านเคร่งในพระ ศาสนา ปฏิบัติศีลบริสุทธิ์ ต่อมาผมก็พบหลวงพ่อองค์หนึ่ง ท่านไม่เคยแจกเครื่องรางของขลังและพระเครื่องให้ใคร รู้สึกว่าท่านถือสันโดษ มักน้อย ไม่ค่อยมีผู้นิยมไปหาท่าน นัก เมื่อผมได้มีโอกาสสนทนากับท่าน จึงรู้สึกว่าท่านเป็น พระที่น่าเลื่อมใสศรัทธามาก ผมก็เกิดความเคารพนับถือ ท่านขึ้นมา เพราะท่านได้แจกธรรมคำสอนที่น่าคิดไว้หลาย

อย่าง เมื่อฟังแล้วนำไปคิดก็เกิดหูตาสว่างขึ้น จิตก็เกิดสงบยิ่งคิดก็ยิ่งเห็นจริง

ท่านให้ข้อคิดว่า "ถ้าจะพูดถึงเรื่องธรรมะของพระพุทธเจ้า ที่มนุษย์ปุถุชนในส่วนทางฆารวาสยังไม่มีโอกาสจะได้อุปสมบทเป็นบรรพชิต ยังต้องการความสุขความสบายในโลกีย์ ควรจะปฏิบัติอย่างไร

ธรรมะฆารวาสควรจะปฏิบัติและประพฤติเป็นประจำ ก็คือศีล ๕ การปฏิบัติเพียง ๕ ข้อ ไม่ทำให้รู้สึกกระทบกระเทือนการทำมาหากินเพื่อการครองชีพหรือสังคม กลับจะเกิดประโยชน์มากมาย หากเราทำได้ด้วยจิตใจบริสุทธิ์สอาด

คนเราได้ปฏิบัติศีลเพียง ๕ ข้อ อย่างเคร่งครัดแล้วก็เป็นที่ป้องกันภัยอันตรายมิให้มาเข้าใกล้ได้ เพราะด้วยอำนาจจิต อำนาจศีลที่เราได้ปฏิบัติบริสุทธิ์ คนเราเมื่อศีล ๕ ปฏิบัติไม่ได้ ก็อย่าพูดถึงอะไรอีก เพราะจิตใจผิดปรกติ ผู้นั้นย่อมจะปล่อยสติไปตามอารมณ์ ไม่มีหลักปฏิบัติ ไม่มีขอบเขตจำกัด อารมณ์ล่องลอยไปตามความรู้สึกมัวเมาในกิเลศตัณหา ทำตามความพอใจไม่รู้ว่าชั่วว่าดี

บางคนไปถูกลมปากของคนชั่ว ไปพากันประพฤติชั่ว หาก ไปปะคนดีก็ชักนำพาสู่ทางดี นี่แหละอาตมาคิดว่าคุณเอาไปคิดดูเป็นการบ้านให้ปลอดโปร่ง แล้ว ค่อยมา สนทนากับอาตมาใหม่"

หลังจากนั้น เมื่อผมได้ไปสนทนากับท่านอีกครั้งหนึ่ง ท่านถามว่า "เป็นอย่างไรบ้าง ใจคอค่อยดีขึ้นบ้างไหม"

ผมได้กราบนมัสการท่าน แล้วก็เรียนว่า "ใจคอค่อยดีขึ้นบ้างแล้วครับ หลวงพ่อ แต่ยังรู้สึกว่าหลวงพ่อจะมีอะไรแนะนำให้ผมไปปฏิบัติอีก เท่าที่ศีล ๕ นั้น ผมได้ปฏิบัติและได้พิจารณาดูด้วยสติปัญญา เห็นคุณประโยชน์มาก สำหรับชีวิตฆราวาส ผู้มุ่งหวังความสงบ ป้องกันดีกว่าผู้มีเครื่องรางของขลัง ห้อยแขวนคอรุงรังเพื่อป้องกันตัว ส่วนมากมีของดีไม่รู้จักใช้ เวลาคับขันต้องอาราธนาปลุกท่านให้ช่วยคุ้มครอง ป้องกันภัยด้วยจิตแน่วแน่ มีศีลธรรม ฉะนั้นจึงมีผู้ที่ได้ผลและไม่ได้ผล เพราะอำนาจจิตปฏิบัติไม่เหมือนกัน เพราะบางคนก็มีศีลธรรม บางคนก็ผิดศีล แม้จะเป็นเครื่องรางของขลังอย่างเดียวกัน ชนิด

เดียวอาจารย์เดียวกัน คนหนึ่งนำเอาไปใช้ได้ผล แต่อีกคนหนึ่งเอาไปใช้ไม่เกิดผล นี่ก็เพราะความรู้สึกผิดกัน บางท่านมีอำนาจจิตมีศีลธรรมปฏิบัติมีสติ จึงเกิดพลังจิตอันเข้มแข็ง ประกอบด้วยความเคารพอันมั่นคงจึงเกิดผล มิใช่ว่าเหมือนกันหมดทุกคน บางคนพอได้ไปแล้วก็ขาดศีลธรรม ขาดความเคารพ ขาดสติ ถือเพียงว่าเป็นของวิเศษขาดจิตใจมั่นคงแน่นอน เกิดโอ้อวดความวิเศษ พอดื่มเหล้าเข้าไปตึงหน้าแล้ว ก็อยากจะอวดเพื่อนฝูงว่าตัวเป็นคนเก่งมีของดี ชักมีดออกมาหั่นเฉือนเนื้อให้ดู อันคนเราถ้าได้เมาเหล้าก็ขาดสติ การอวดดีฟุ้งซ่านคุยโอ้อวดก็ผิดศีลถึงสองข้อ คือ มุสากับสุรา เพราะของที่อาจารย์ท่านจะปลุกเสกนั้น หากเป็นพระท่านก็ต้องปลงอาบัติให้จิตมีความบริสุทธิ์ ถ้าคฤหัสถ์ก็ต้องชำระล้างร่างกาย แล้วถือศีลให้ใจบริสุทธิ์ ให้สอาดทั้งภายนอกภายใน จึงทำพิธีปลุกเสกแล้วจึงจะเกิดผล นี่คนขี้เหล้าเมายา อวดดีอวดเก่งตามร้านเหล้า หยิบมีดมาเชือดเฉือน ส่วนมากต้องเข้าโรงพยาบาลรักษาแผล และที่กล้าหาญอย่างบ้าบิ่นกว่านี้ ทดลองด้วยปืนบั้งเดียวตาย ไม่ตายก็พากันหามเข้าโรงพยาบาล

พวกนี้กว่าจะรู้ตัวผิดก็สายเกินแก้ บุคคลชนิดนี้มีมาก ข่าวล่องของดีในวงเหล้า ถึงกับหาม ส่งโรงพยาบาล จึงมีไม่น้อย มีผู้รู้ข่าวอยู่เสมอ แต่ก็ไม่เข็ด ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยเสมอ คนที่เขารู้เขาเห็นเหตุการณ์ แทนที่เขาจะสงสารเขากลับสมน้ำหน้า ไม่มีใครแสดงความเห็นอกเห็นใจ ที่ผมพูดมานี้ถูกไหมครับหลวงพ่อ"

หลวงพ่อท่านนั่งยิ้มฟังผมพูด แล้วท่านกล่าวขึ้นช้าๆ ว่า "ที่คุณพูดนั้นก็มีส่วนถูกบ้าง แต่เมื่อเราไม่สนใจในเครื่องรางของขลังแล้ว ก็อย่าพูดไปเลย อาตมาอยากจะบอกว่า มนุษย์เราเกิดมานั้นต้องประสบความทุกข์ด้วยกันทุกคน ฉะนั้น ผิดแต่ทุกข์หนักหรือทุกข์เบา แตกต่างแล้วแต่กรรม แต่ละบุคคลที่ได้สร้างสมมาในปัจจุบัน และอดีตจะเกิดผลสนอง องค์พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราสอนให้อยู่ในศีล ๕ ละเว้นความชั่วสร้างแต่ความดี ให้ทำอะไรเป็นกลาง ๆ ไว้ อย่างมงายเกินไป ท่านอุปมาเปรียบเทียบกับสายพิณ หากเราขึงตึงเกินไปก็ขาด ถ้าเราขึงหย่อนเกินไปก็ดีดไม่ดัง ฉะนั้นหากใช้กลาง ๆ คือไม่ตึงไม่หย่อน เราก็จะดีดได้เสียงดังไพเราะ คนเราหากมีเวลา

พิจารณาศึกษาตัวของตัวเองบ้าง คอยแก้ไขปรับปรุงจิตใจอยู่กลาง ๆ และการปฏิบัติให้อยู่ในขอบเขตของศีลธรรม อย่าลืมตัวมัวเมาอำนาจวาสนามันไม่เที่ยงแท้ถาวร ไม่เสียใจเมื่อเสื่อมยศเสื่อมอำนาจ ไม่ดีใจเมื่อเกิดลาภ ยศอำนาจ กิเลสก็จะเบาบางลง ความโลภก็จะน้อย เพราะจะมองเห็นทุกมุมทุกแง่ของชีวิต ตัวอย่างที่ดีที่ควรและไม่ควร จิตใจก็จะผ่อนคลายจากกิเลส โลภะ โมหะ โทสะ ชีวิตก็จะไปสู่ทางที่ถูก"

ผมได้นำข้อความของหลวง พ่อ ท่าน มาคิด พิจารณาเหตุผล ผมก็มองเห็นจริง ทำให้รู้สึก ถ้าหากเราไม่ยึดถือจริงจัง และพยายามสลัดทิ้งซึ่งกิเลสตัณหา กวาดด้วยปัญญาให้พ้นความรู้สึก ไม่ยอมให้เกิดขึ้น ฉะนั้นผมจึงได้มีความอดทน กลายเป็นคนที่ใจเย็นลงได้ ผมได้พยายามบันทึกข้อความที่ได้สนทนากับหลวงพ่อมาถ่ายทอด เพื่อครูใช้เวลาพิจารณาดู คิดว่าจะเกิดประโยชน์กับเด็กรุ่นหลังได้บ้าง สมภารที่บ้านไร่ได้ทำให้จิตใจผมสบายและสงบมากขึ้น ผมได้รวบรวม การสนทนา กับพระ ทั้งสององค์ ที่ผมเคารพนับถือมาก คำสอนของท่านผมได้บันทึกไว้ท้ายสมุดเล่มนี้

ความจริงควรจะบันทึกไว้ต้น ๆ แต่ผมมองเห็นว่าเอาไว้ต้นลืมง่าย เอาไว้ท้ายลืมยาก

ครั้งหนึ่งผมเคยถามท่านสมภารว่า "หลวงพ่อครับ คำว่า นรก สวรรค์ นิพพานนี้มีจริงไหมครับ ถ้ามีจริงจะทำอย่างไรให้คนเชื่อ จะได้เกรงกลัวบาปกรรมเสียบ้าง ไม่กล้าประพฤติตัวให้ชั่วช้าทำบาปผิดศีล เพราะคนเวลานี้ไม่กลัวบาปกลัวกรรม เหมือนไม่มีศาสนา เวลานี้เขาถือเอาว่า มนุษย์เราตายแล้วก็สูญ ไม่ต้องไปใช้กรรม ไม่ว่ากรรมดีกรรมชั่ว"

หลวงพ่อท่านหัวเราะแล้วพูดว่า "นรกก็ดี สวรรค์ก็ดี หรือนิพพานก็ดี ทุกอย่างมีจริง ทั้งโลกหน้าและโลกนี้ ทุกชีวิตตายแล้วต้องเกิด สูญแต่สังขารร่างกายเน่าเปื่อยกลายเป็นธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ สลายตัวเป็นเถ้าถ่านถมแผ่นดิน แต่วิญญาณไม่สูญ เป็นของกายสิทธิ์ เป็นอมตะ ไม่รู้จักตาย เป็นกายทิพย์ เมื่อกายเนื้อเน่าเปื่อย กายทิพย์ก็ออกจากร่างที่อาศัยไปสู่กรรมดีกรรมชั่ว เมื่อเป็นกายเนื้อได้สร้างสมไว้ หรือไม่ก็ลอยไปตามบุญตามกรรม และไปสิงในร่างใหม่ต่อไป เกิดดับวนเวียนในสังสารวัฏไม่มีสิ้นสุด

นรกในเมืองมนุษย์ ก็ได้แก่ผู้สร้างกรรมหนักกรรมเบา มนุษย์เกิดมาด้วยกรรม อยู่ด้วยกรรม ฉะนั้นนรกในเมืองมนุษย์ก็คือ คุก ตะราง ที่คุมขังนักโทษ ที่เบาหน่อยก็ไม่ต้องอยู่ในที่คุมขัง แต่อด ๆ อยาก เที่ยวขอทานเขากิน เกิดมาในตระกูลยากจน ส่วนสวรรค์ในเมืองมนุษย์ ก็คือ ผู้ที่เกิดในตระกูลสูงอยู่ในกองเงินกองทอง มีพ่อแม่ทะนุถนอมเอาอกเอาใจไม่รู้จักความอดอยาก มีบ้านช่องใหญ่โต มีข้าทาสหญิงชายคอยรับใช้ มีความสะดวกสบายทุกประการ ส่วนนิพพานในเมืองมนุษย์ ก็ได้แก่ พระสงฆ์ผู้ทรงศีลบริสุทธิ์ ได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำจิตใจให้สงบจนเกิดฌานด้วยอำนาจศีลสมาธิ ปัญญา ทำลายล้างความเศร้าหมอง กิเลส ตัณหา เกิดความผ่องใสสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีความ โลภ รัก โกรธ หลง กิเลสตัณหา ไม่ยึดถือชีวิตเป็นจริงจัง เป็นตัวเป็นตน มีความรู้สึกว่างเปล่า สิ้นทุกสิ่ง หมดวิตกกังวล ก็หมดเวรหมดกรรม สิ้นภพสิ้นชาติ แม้ยังมีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์ ท่านผู้นั้นก็สำเร็จนิพพาน แม้จะมีลมหายใจก็มีแต่ความว่าเปล่า เป็นความสุขที่สงบอยู่เหนือโลก

ถ้าได้ค่อย ๆ ใช้ความละเอียดอ่อนพิจารณาดูด้วยสติปัญญา ก็จะเห็นตามที่ถาดมาว่า หากว่าผู้นั้นไม่มีกิเลสตัณหาหนาแน่นจนเกินไป มีกุศลบารมี จงใช้สติปัญญาเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ก็สามารถจะมองเห็นธรรมะ ก็เหมือนเรามองเห็นองค์พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า หากเราจะย้อนมาพูดถึงผู้ที่ยังมีกิเลสตัณหาหนาแน่น ยังหลงในรูป รส กลิ่น เสียง มีความโลภ รัก โกรธ หลง ยังต้องเวียนว่าย ตาย เกิด อยู่ในกองทุกข์ไม่รู้ที่สิ้นสุด มนุษย์ในโลกมีทั้งคนดีคนชั่ว มีตำรับตำราเก่าแก่เล่ากันมา จะเท็จจริงประการใดก็จงพิจารณาดู อย่าเพิ่งเชื่ออะไรง่าย ๆ ตำรับตำราบางครั้งก็ขัดกัน เราก็ต้องใช้สติปัญญาหาเหตุผลพิจารณาเอาเอง ตามตำราว่ากัลยณชนผู้สร้างความดี ใจบุญ มีเมตตากรุณา สร้างบุญกุศล เมื่อตายวิญญาณหรือกายทิพย์ก็ไปเกิดเสวยสุข ขึ้นอยู่บนวิมานเมืองสวรรค์ ส่วนผู้สร้างความชั่ว ใจบาปหยาบช้า เมื่อจิตดับ วิญญาณก็ลงสู่นรกเสวยทุกข์ตามกรรมของตน เวลาเสวยสุขอยู่บนสรวงสวรรค์ก็ดี หรือเวลารับทุกข์โทษกรรมอยู่เมืองนรกก็ดี เป็นเวลายืนยาวกว่าโลกมนุษย์ คนสมัยก่อนพูดกันว่า

วันหนึ่งของเมืองนรก เท่ากับปีหนึ่งของเมืองสวรรค์ วันหนึ่งของเมืองสวรรค์เท่ากับปีหนึ่งของโลกมนุษย์ นี่หากว่าเราจะนำมาพิจารณาเป็นตอน ๆ ไป เพื่อเปรียบเทียบกับโลกมนุษย์ โลกสวรรค์โลกนรก อันคนในโลกมนุษย์เราหากมีสุขสนุกสนาน มีแต่ความชื่นบานสำราญใจ รู้สึกเวลามันผ่านไปอย่างรวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับคนโทษที่ถูกคุมขังต้องโทษ ต้องได้รับทุกข์ทรมาน ย่อมจะคอยนับคืนนับวันเวลาที่ตนจะพ้นโทษ เวลาจึงรู้สึกว่านานกว่าธรรมดาเวลาในโลกมนุษย์ ความจริงเวลาวันคืนหนึ่ง ๒๔ ชั่วโมงเท่ากัน แต่ความรู้สึกผิดกันสำหรับคนนอกคุกและคนในคุก

เมื่อพูดถึงนรกในเมืองมนุษย์ ซึ่งมีคุก ตะราง ที่คุมขัง และทนทุกข์ทรมาน โทษอย่างหนักก็เพียงประหารชีวิตให้ตายเป็นสูงสุด ส่วนอกุศลกรรมหนักในนรกอเวจีนั้น วิญญาณผู้รับกรรมต้องเสวยทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส วิญญาณอยากจะตายไปเสียจากนรก ก็ไม่สามารถจะตายได้ ก็ต้องทนรับกรรมตลอดไป อีกตำรับหนึ่งของคนโบราณที่เล่าต่อกันมาว่า วิญญาณที่อยู่ชั้นอเวจีขุมนรกได้รับความ

ทุกข์ทรมาน อย่างแสนสาหัส ยิ่งกว่า ทุกข์ ทางโลก มนุษย์ สัก ร้อยเท่า เมื่อทนไม่ไหวก็ตายแล้วก็เกิดขึ้นมาทนทุกข์ทรมาน ตายเกิด ตายเกิด อยู่ในขุมนรก ในสภาพเดิม รับทุกข์ ทรมานติดต่อกันไปไม่มีที่สิ้นสุด จนกว่าจะสิ้นเวรสิ้นกรรม ที่ตนทำไว้ ถ้าจะเทียบกับโลกมนุษย์เหมือนเมื่อครั้งก่อน นักโทษในที่ถูกจำจองต้องโทษถูก เฆี่ยนโบย ด้วยหวายด้วย หางกระเบนตามหนักเบา เมื่อถูกเฆี่ยนบอบช้ำมาก บาง คนสลบ เพราะทนเจ็บปวดสาหัสไม่ไหว เขาก็ยกยอดไป เฆี่ยนวันอื่น จนกว่าจะครบหมดจำนวนโทษที่ต้องรับ บาง คนก็ต้องทุกข์ทรมานเป็นเวลาแรมเดือน เป็นการทรมาน ทั้งร่างกายอย่างแสนสาหัส และทรมานทางความรู้สึก พอ นึกถึงจะถูกเฆี่ยนในวันต่อไปด้วยหางกระเบนและหวายที่จะ ถูกเฆี่ยนซ้ำ ๆ รอยเก่า ๆ เพียงมันเสียวเข้าถึงหัวใจ นึกถึง ความเจ็บปวดก็กลัวแสนกลัว จนขนพองสยองเกล้า จะ เป็นบ้า มันทรมานทั้งร่างกายและจิตใจ แม้แต่ความรู้สึกก็ เกินกว่าจะทนได้ อยากตายเขาก็ไม่ยอมให้ตาย นี่ก็พอจะ เปรียบเทียบให้เห็นว่า นรกเมืองมนุษย์กับนรกอเวจี ใน เมืองผีผิดกันอย่างไร

เรื่องเมืองผีเป็นเรื่องลี้ลับ คนโบราณเล่าต่อกันมา เป็นต้นเหตุให้คนหวาดกลัวความตาย เพียงได้ยินได้ฟังไม่ทันได้พิจารณาหาเหตุผลให้ลึกซึ้ง พอเอ่ยถึงคำว่าตายคนส่วนมากก็กลัวขนหัวลุก เหมือนคำว่าตายนั้นเป็นความกลัวสูงสุดยอดของมนุษย์ ไม่มีอะไรเท่า

ผมได้สนทนากับผู้ทรงศีล ท่านก็ให้ข้อคิดว่า คนเราทำดีไว้ ไม่ได้ทำความชั่ว จะต้องกลัวอะไรกับความตาย เมืองผีก็เปรียบเหมือนเมืองมนุษย์ เราไม่ได้ทำความผิด เราก็ไม่ต้องกลัวว่าเขาจะนำตัวไปคุมขังกักกันทรมาน คุกตะรางเขากักกันคนที่มีความผิดเท่านั้น ผมได้นำมาคิดพิจารณาดูอย่างถี่ถ้วน จึงมองเห็นความจริงว่า ถ้าหากเราถึงความจริง ถึงแก่นแท้ของความตายแล้วก็หมดความกลัว เพราะคิดว่าถึงจะกลัวก็ต้องตาย ไม่กลัวก็ต้องตายไม่ยกเว้นหรือหนีพ้นไปได้ ยิ่งผู้ที่ได้ทำความดีมีศีลบารมีทานบารมีก็ควรยิ้มรับความตายเหมือนความดี เป็นบุญบารมีส่งเสริมให้เราจากที่ต่ำไปสู่ที่สูง จากทุกข์ไปสู่สุข ผมเป็นคนไม่กลัวตาย เพราะรู้ว่าความตายไม่มีสิ่งอะไรน่ากลัว บัดนี้ชีวิตของผมใกล้จุดดับเข้ามาแล้ว ไม่เสียดายว่าจะต้องจาก

โลกนี้ ผมพร้อมที่จะจากโลกนี้ไปด้วยจิตใจไม่หวั่นไหว ผมได้ใช้หนี้กรรมของผมสิ้นสุดลงแล้ว เพราะกรรมบางอย่างก็ให้ผลกำลังจะสิ้นใจ กรรมบางอย่างให้ผลในชาติปัจจุบัน บางอย่างก็ให้ผลในชาติหน้าหรือชาติต่อไป กรรมบางอย่างยังไม่ให้ผล รอเวลาผ่านหลายชาติ ไปจนกว่าโอกาสของกรรมจะตามทัน จึงจะให้ผล การอโหสิกรรมนั้นยกเลิกหรือหยุดให้ผล สิ่งเหล่านี้ผมอยากให้ครูรู้ซึ้งถึงจิตใจเท่าผม แม้ผมจะรู้ว่าการถ่ายทอดความรู้สึกให้ลึกซึ้งถึงจิตใจนั้นมิใช่เป็นของง่าย ต้องใช้ความคิดพิจารณาดูเหตุผล จนสามารถจะมองเห็นทะลุปรุโปร่ง จึงจะเข้าซึ้งถึงจิตใจอย่างไม่มีวันลืมได้ เช่นตัวผมได้หลักธรรมะคุ้มครอง ชนะจิตใจไม่ให้ต้องข้อหาอาญาแผ่นดิน มิฉะนั้นข้อความบันทึกในสมุดเล่มนี้ก็คงจะไม่เกิดขึ้น

เมื่อคืนได้อ่านบันทึกฉบับนี้แล้ว ผมขอให้ครูกรุณาอโหสิกรรมด้วย ผมขอร้องครูอีกครั้งหนึ่ง เมื่อผมลาลับไปจากโลกนี้แล้ว ผมยังคงต้องมาเกิด เพราะผมยังไม่บรรลุนิพพาน ยังอยู่ในเวียนว่ายตายเกิด บุตรสาวของผมเมื่อผมจากไปแล้ว แกจะว้าเหว่ เพราะขาดที่พึ่งทั้งเป็น

เด็กเกินไป ที่จะต้องเผชิญชีวิตอยู่ในโลกแต่ลำพัง ผมจึงขอยกให้เป็นบุตรของครูด้วย เหมาะสมกับครูเป็นคนรักเด็ก ผมหมดความเป็นห่วง จิตผมก็จะสงบ ฉากชีวิตของผมก็จะจบลงด้วยดี

บัดนี้ผมขอจบบันทึกนี้ ก่อนที่ผมจะหมดกำลังไม่สามารถจะหยิบปากกาขึ้นมาเขียน ขอให้ผมอธิษฐานจิตด้วยบุญบารมี หากชาติหน้ามีผมขอให้ได้มีโอกาสร่วมชีวิตเป็นคู่ทุกข์สุขกับครูคนเดียวของผมตลอดไป ขอให้ครูอธิษฐานเช่นเดียวกับผมบ้าง เพื่อใจตรงกัน ขอให้ความสุขจงมีแก่เราทั้งสองในชาติต่อไป ลาก่อนครูที่ผมรัก แม้สังขารจะแตกดับ แต่วิญญาณจะขอรักครูตลอดไปทุกชาติ ลาก่อนครูที่รัก ขอให้เราพบกันในชาติหน้า"

คืนนั้นดิฉันได้อ่านบันทึกตลอดทั้งคืน ด้วย น้ำตานองหน้า บางครั้งต้องหยุดพักสะอื้น ต้องเช็ดน้ำตาให้หายผ้าฟาง แล้วก็เริ่มต้นจับขึ้นอ่านใหม่ ดิฉันต้องรำพึงคนเดียวว่า เธอเป็นยอดชายมีจิตใจสูง มีความเข้มแข็งอดทน จะหาชายใดเสมอยาก ดิฉันจะขออธิษฐานตามเธอขอ และต่อจากนั้นดิฉันจะขออยู่เป็นโสดตลอดไป โดยใช้ชีวิตอยู่

กับเด็ก ๆ จนวาระสุดท้าย หากเป็นผลบุญกุศลและบารมีคำอธิษฐานของเราคงจะสม ตามความประสงค์ได้พบกันในชาติต่อ ๆ ไป

ชีวิตของดิฉัน แม้จะมีความเศร้าในชีวิตแห่งความหลัง แต่ก็ได้ผ่านไปด้วยความราบรื่น จนเด็กหญิงจงใจเติบโตเป็นสาว ตลอดเวลาแกเป็นเด็กที่ว่านอนสอนง่าย ดิฉันรักและให้ความเอ็นดูมาก แกเป็นเด็กที่น่ารักและมีความกตัญญู ความสงบเสงี่ยมเจียมตัวของแกทำให้เพิ่มความน่ารักยิ่งขึ้น ทั้งแกพูดจาอ่อนหวานนิ่มนวลอ่อนน้อม ดฉันอยากจะพูดว่าดิฉันหลงแกมาก จนทำให้มีความรู้สึกว่าขาดแกเสียไม่ได้ ดิฉันได้ให้แกอ่านหนังสือคำสั่งของพ่อแกพร้อมทั้งสมุดบันทึก เพราะเห็นว่าเป็นเวลาที่สมควรแล้ว เมื่อแกอ่านรู้เรื่องเสร็จแล้วแกน้ำตาไหลเข้ามากอดเอวดิฉัน แล้วก้มลงซบหน้าบนตัก ร้องไห้พลางพูดว่า

"คุณแม่ขา หนูไม่มีวันที่จะทำให้คุณแม่เจ็บช้ำน้ำใจจนถึงน้ำตาตกหรอกค่ะในชาตินี้ หนูจะรักคุณแม่ จะไม่ยอมทำสิ่งใดที่คุณแม่ไม่ชอบ หนูจะทำตามคำสั่งของคุณแม่ทุกอย่าง"

ดิฉันตื้นตันใจ พลิก หงายหน้า ช้อนร่าง แก ขึ้นมาจูบหน้าผาก และผมของแก ด้วยความรัก และเอ็นดูสงสารอย่างทะนุถนอมพลางพูดว่า

"หนูอย่าร้องไห้เลย ลูกรักของแม่ หนูเป็นเด็กดีตลอดมา แม่เชื่อว่าหนูจะดีตลอดไป หากแม่จะเสียน้ำตาก็คงจะเป็นเพราะความดีของหนู ที่แม่ดีใจปลื้มใจ ที่หนูจะมีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป"

แกลุกขึ้นนั่งกอดรัด ตัวดิฉัน อย่าง เด็ก ประจบ พลางพูดว่า

"หนูอ่านบันทึกของคุณพ่อแล้วหนูสงสารคุณพ่อมาก หนูอดร้องไห้ไม่ได้ แม้หนูจะไม่ใช่ลูกแท้ ๆ ของคุณพ่อ หนูก็รักคุณพ่อมาก หนูคิดว่าคงจะหาคนอย่างคุณพ่อไม่ได้อีกแล้ว"

เธอพูดพลางก็ร้องไห้ ทำให้ดิฉันพลอยตื้นตันใจไปด้วย ดิฉันต้องเช็ดน้ำตาปลอบโยนแกว่า

"คุณพ่อของหนูเป็นคนที่สร้างแต่ความดี บัดนี้วิญญาณคงจะไปเสวยสุขอยู่บนสวรรค์แล้วละหนู ไม่ต้องเป็นห่วงหรอก ความประพฤติดีของหนูคงจะทำให้วิญญาณ

ของคุณพ่อเป็นสุข"

หลังจากนั้นแกก็เข้าศึกษาชั้นสูงเรียนดีตลอดมา วันหนึ่งการสอบไล่ผ่านไปทราบได้ผลเป็นที่พอใจ ดิฉันถามแกว่า

"ลูกรักของแม่ หนูจะทำอะไรเมื่อสำเร็จแล้ว"

แกเข้ามาหาดิฉันพลางพูดอย่างมีความขุขว่า "หนูจะเป็นครูเหมือนคุณแม่ค่ะ จะได้อบรมสั่งสอนเด็กรุ่นต่อ ๆ ไป จะได้ทำประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองทางอ้อมเช่นเดียวกับคุณแม่ เพราะหนูรู้ว่าคุณแม่ชอบชีวิตครูมาก หนูจึงอยากเจริญรอยตามคุณแม่ค่ะ"

ดิฉันน้อมตัวแกมากอดด้วย ความรักใคร่ เอ็นดูพลางพูดว่า "แม่คุณแม่ทูนหัวของแม่ หนูทำอะไรถูกใจแม่ทุกอย่าง จะไม่ให้รักหนูอย่างไรได้"

บั้นปลายชีวิตของดิฉันไม่เงียบเหงา เหมือน ที่เคยนึก ดิฉันภูมิใจในตัวแกมาก แกชอบนอนคลุกคลีหนุนตักดิฉันเหมือนเด็ก ๆ ที่น่าเอ็นดู อ่อนเหมือนขี้ผึ้ง ตามแต่ดิฉันจะดัดไปทางไหน ดิฉันจึงปั้นให้แกเป็นคนดีมีศีลธรรม เสียงแกพูดเมื่อนอนกลิ้งอยู่บนตักว่า

"คุณแม่ขา คุณพ่อของหนูเป็นคนดีมากนะคะ"

ดิฉันกำลังนึกวาดชีวิตอนาคตของแกอย่างเพลิดเพลิน จึงสะดุ้งแล้วตอบเธอว่า "คุณพ่อของหนูเป็นคนดีมาก มีศีลมีธรรมมีความสัตย์ และก็ยังมีทรัพย์สินทิ้งไว้ให้หนูอีกไม่น้อย เพราะกลัวหนูจะลำบาก หนูจะทำอะไรกับทรัพย์สินมรดกของหนู"

ถามแล้วดิฉันก็คิดว่า ไม่ควรถามแก เพราะแกคงจะยังไม่พร้อมที่จะหาคำตอบเพราะยังเยาว์วัย แต่แล้วดิฉันก็แปลกใจที่แกตอบขึ้นอย่างไม่ต้องคิดว่า "หนูจะใช้ทรัพย์สินให้เป็นประโยชน์ส่วนรวมค่ะคุณแม่ขา"

ดิฉันถามแกว่า "หนูจะทำอะไรบอกแม่ซิค่ะ"

เสียงแกตอบอย่างภูมิใจว่า "หนูจะช่วยพวกเด็กกำพร้าค่ะคุณแม่ หนูรู้ดีว่าความรู้สึกของเด็กกำพร้านั้นเป็นอย่างไร หนูเป็นเด็กกำพร้า แต่มีคุณแม่อุ้มชูให้ความสุขตลอดมา คุณแม่เป็นแม่พระของหนู แต่เด็กกำพร้าอื่น ๆ ไม่มีแม่พระอย่างหนูแล้วแกรู้สึกอย่างไร หนูเคยเห็นเด็กบางคนมีแต่แม่กำพร้าพ่อ แม่เอาแต่ใจตัวดุด่าเฆี่ยนตีลูกอย่างไม่มีเหตุผล มีอารมณ์คุ้มดีคุ้มร้าย แต่แม่

พระของหนูใช้เหตุผลมีหลักธรรม มีแต่ความเมตตาปรานี หนูไม่เคยรับความกระเทือนใจเลย หนูจะหาใครเหมือนแม่พระของหนูไม่มีอีกแล้ว ในชาตินี้หนูจะไม่ทำให้คุณแม่สะเทือนใจเป็นอันขาด"

ดิฉันฟังแกแล้วน้ำตาไหล จึงพูดว่า "หนูไม่มีแม่คนไหนเขาดุด่าเฆี่ยนตีลูกสาวอ่อนหวานน่ารักน่าเอ็นดู และเอาอกเอาใจแม่ และอยู่ในโอวาทอย่างหนู รู้ไหมหนูเป็นเด็กดีของแม่"

พ่อแม่บางคนรักลูก แต่ไม่ต้องการให้รู้ กลัวลูกจะได้ใจถือว่าพ่อแม่รัก แต่ลูกดิฉันไม่เป็นเช่นนี้ แกยิ่งรู้ว่าดิฉันรักแกมากเพียงไรแกก็ยิ่งระวังตัว พยายามทำความดีให้มากยิ่งขึ้น ทำให้ดิฉันนึกว่าชาติก่อนเราคงเป็นแม่ลูกกัน เป็นบุญของดิฉันที่ได้แกมาเป็นลูก

วันหนึ่งหลังจากทำบุญสังฆทานเช้า ซึ่งดิฉันกับบุตรสาว ได้เคยทำบุญเลี้ยงพระและถวายสังฆทานในวันตายของคุณชูฤทธิ์ทุกปีไม่ได้ขาด นับแต่ได้จากโลกนี้ไปแล้ว ในปีนั้นหลังจากทำบุญถวายสังฆทานแล้ว และบอกให้บุตรสาว กรวดน้ำไปให้พ่อ และ แม่ของแกด้วย ดิฉันได้อธิษฐานรำพันในใจหลังจากแผ่กุศลแล้วว่า

"คุณชูฤทธิ์ขา วิญญาณของคุณสิงสถิตอยู่แห่งใด โปรดรับทราบด้วยว่า คุณไม่ต้องเป็นห่วงบุตรสาวของคุณหรอกค่ะ แกดีพร้อมทุกอย่าง และดิฉันคิดว่าแกจะดีตลอดไปในอนาคต เพราะแกมีศีลธรรมพร้อมทั้งมีเมตตากรุณา มีแต่ความเห็นอกเห็นใจไม่เห็นแก่ตัว แกได้ถอดชีวิตของคุณและของดิฉันไว้ทุกอย่าง เห็นจะเป็นเพราะแกได้อ่านสมุดบันทึกของคุณพร้อมทั้งคำสาปแช่ง ทำให้แกฝังจิตใจมุ่งทำความดี และทำทุกสิ่งที่ตรงข้ามกับคุณแม่ของแกที่เคยประพฤติมา นอกนั้นแกยังอยู่ใกล้ชิดดิฉัน ได้พยายามเอาอกเอาใจดิฉันทุกอย่าง ดิฉันอยากจะบอกกับคุณว่า เวลานี้ดิฉันได้ทุ่มเทความรักใคร่ทั้งชีวิตจิตใจมอบให้แกหมด ดิฉันจะขาดแกไม่ได้ในชาตินี้ ดิฉันอยากจะบอกคุณว่า แกตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่า แกจะใช้ชีวิตอนาคตเป็นครูที่ดี เพื่ออบรมสั่งสอนอนุชนรุ่นหลังให้มีศีลธรรมและความรู้ เป็นการทำประโยชน์ช่วยชาติทางอ้อม ใครจะว่าเป็นเรือจ้างหรือปิดทองหลังพระ แกไม่สนใจ แกคิดว่าความพอใจของแกและความสบายใจของดิฉัน เป็นสิ่งที่แกปรารถนาในชีวิต ดิฉันรู้สึกปลื้มใจและมีความสุขที่สุด เมื่อมีแกอยู่ใกล้ดิฉันตลอดไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่" สวัสดิ์

พิมพ์ที่ ร.พ. รุ่งเรืองธรรม ถนนพระราม ๖ ซอยมั่นสิน ๒

พระนคร โทร. ๘๑๕๖๒๙

นายรวล รุ่งเรืองธรรม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๒